

DWARS

GROENLINKSE JONGEREN

Programmacongres 2024

Congreskrant

Laatst geüpdatet: 09-02-2024

Inleiding

Lieve DWARSer,

Voor je heb je de stukken van het programmacongres 2024, georganiseerd om zowel een nieuw politiek programma als een nieuw beginselprogramma vast te stellen. De nieuwe programma's zijn geschreven door de Programmacommissie aan de hand van de input van leden. Deze programma's bevatten de standpunten van onze vereniging, en bepalen onze koers bij verkiezingen, fractievergaderingen en politieke uitingen. De conceptprogramma's zijn te vinden op de [congrespagina](#).

In deze krant vind je de verantwoording van de programmacommissie, en alle amendementen die zijn ingediend door DWARSers op de nieuwe programma's. De congreskrant zal in aanloop naar, en tijdens het congres worden geüpdatet met de nieuwste informatie.

Is dit je eerste (programma)congres, of wil je je congreskennis nog even opfrissen? Lees dan [Hoe Overleef Ik Een DWARS Programmacongres?](#) Hierin vind je alles wat er op een congres gebeurt.

Tijdens dit congres is er een heerlijke, volledig veganistische lunch geregeld. Het is dus niet nodig om zelf lunch mee te nemen.

Naast dat we het gaan hebben over de richting die DWARS op gaat, is er natuurlijk ook ruimte voor een hoop gezelligheid. Er zal natuurlijk tijd zijn om bij te kletsen met al je DWARSe vrienden, of nieuwe te maken.

We kijken er enorm naar uit om jullie weer te zien.

Veel liefs,

Het bestuur en de Congrescommissie

Inhoudsopgave

INLEIDING 2

INHOUDSOPGAVE 3

INHOUDSOPGAVE 3

LOCATIE 5

CONTACTPERSONEN 6

PROGRAMMA6

VERGADERORDE 6

VERANTWOORDING PROGRAMMACOMMISSIE 8

UITLEG AMENDEMENTEN 9

AMENDEMENTEN BEGINSELPROGRAMMA 12

AMENDEMENTEN POLITIEK PROGRAMMA21

CATEGORIE 1 21

HOOFDSTUK 1	21
HOOFDSTUK 2	27
HOOFDSTUK 3	30
HOOFDSTUK 4	38
HOOFDSTUK 5	46
HOOFDSTUK 6	53
HOOFDSTUK 7	55
HOOFDSTUK 8	59
HOOFDSTUK 9	64
HOOFDSTUK 10	73
HOOFDSTUK 11	78

HOOFDSTUK 12	83
HOOFDSTUK 13	86
HOOFDSTUK 14	89
HOOFDSTUK 15	94
CATEGORIE 2 100	
HOOFDSTUK 1	100
HOOFDSTUK 2	100
HOOFDSTUK 3	100
HOOFDSTUK 4	101
HOOFDSTUK 5	101
HOOFDSTUK 6	101
HOOFDSTUK 7	102
HOOFDSTUK 8	103
HOOFDSTUK 9	106
HOOFDSTUK 10	106
HOOFDSTUK 11	107
HOOFDSTUK 12	107
HOOFDSTUK 13	107
HOOFDSTUK 14	107
HOOFDSTUK 15	107
CATEGORIE 3 109	
HOOFDSTUK 1	109
HOOFDSTUK 2	109
HOOFDSTUK 3	112
HOOFDSTUK 4	114
HOOFDSTUK 5	118
HOOFDSTUK 6	123
HOOFDSTUK 7	127
HOOFDSTUK 8	130
HOOFDSTUK 9	135
HOOFDSTUK 10	135
HOOFDSTUK 11	141
HOOFDSTUK 12	142
HOOFDSTUK 13	142
HOOFDSTUK 14	142
HOOFDSTUK 15	142
CATEGORIE 4 145	
HOOFDSTUK 1	145

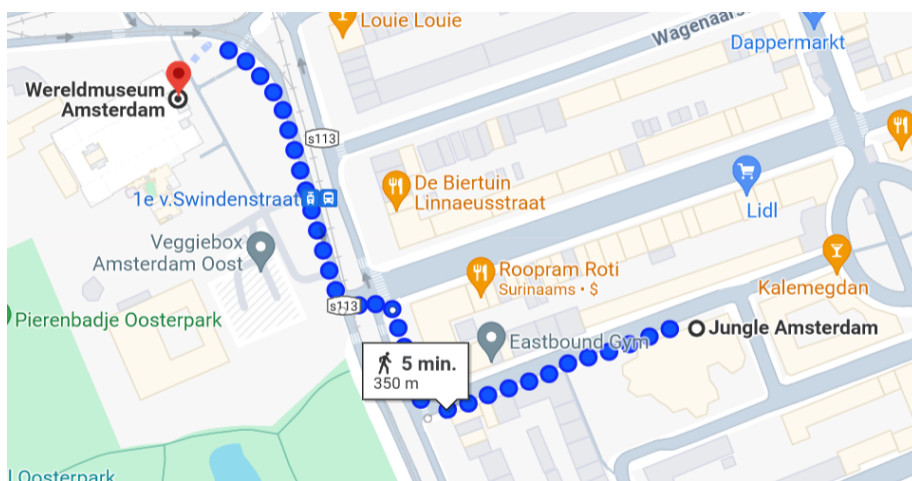

HOOFDSTUK 2	146
HOOFDSTUK 3	152
HOOFDSTUK 4	152
HOOFDSTUK 5	154
HOOFDSTUK 6	156
HOOFDSTUK 7	156
HOOFDSTUK 8	156
HOOFDSTUK 9	157
HOOFDSTUK 10	160
HOOFDSTUK 11	163
HOOFDSTUK 12	166
HOOFDSTUK 13	166
HOOFDSTUK 14	166
HOOFDSTUK 15	166

Locatie

Het Programmacongres zal plaatsvinden bij Jungle Amsterdam. Het adres is Tweede van Swindenstraat 26. Het is goed te lopen vanaf het dichtstbijzijnde treinstation, Amsterdam Muiderpoort. Vanaf dit station is het ongeveer 8 minuten lopen. De dichtstbijzijnde tramhalte is halte 1e v. Swindenstraat, vanaf hier is de locatie ongeveer 5 minuten lopen.

Helaas is er geen rolstoeltoegankelijk toilet bij Jungle. Het is wel mogelijk om naar het toilet te gaan bij Wereldmuseum Amsterdam. Als het nodig is kan iemand van de organisatie worden gevraagd om mee te gaan.

Contactpersonen

Persoon	Functie	Nummer
Pepijn van Leeuwen	Bestuurslid Participatie en Democratie	06-37121288
Joshua Paans	Voorzitter Congrescommissie	06-15193163
Jeppe Bandringa	Secretaris Congrescommissie	06-23408229

Programma

Wat?	Tijd	Duur
Inloop	09:15	0:15
Bijeenkomst Nieuwe Congresgangers	09:30	0:30
Opening	10:00	0:15
Verantwoording Programmacommissie	10:15	0:20
Uitleg stemmethodes	10:35	0:05
Behandelen en Aannemen Beginselen Programma	10:40	0:50
Behandelen Amendementen Politiek Programma (PP) categorie 1	11:30	0:05
Behandelen Amendementen PP categorie 2	11:35	0:15
Behandelen Amendementen PP categorie 3, deel 1	11:50	1:10
Lunch	13:00	0:45
Behandelen Amendementen PP categorie 3, deel 2	13:45	0:50
Behandelen Amendementen PP categorie 4, Aannemen PP	14:35	3:00
Sluiting	17:35	0:10

Vergaderorde

Tijdens de verkiezingen, amendementen en verantwoordingen:

- Wanneer je iets wil zeggen of vragen tijdens het congres sta je (indien mogelijk) op en steek je je groene stemkaart in de lucht wanneer de voorzitter aangeeft dat de 'sprekersrij' geopend is.
- De voorzitter sluit de 'sprekersrij' en bepaalt welke mensen mogen spreken. Hier wordt niet van afgeweken.

- Als je mag spreken krijg je een microfoon, noem je bij de microfoon je voor- en achternaam en wanneer je dit wil je persoonlijke voornaamwoorden, en zeg je wat je wil zeggen.
- We werken bij een aantal onderdelen in termijnen. In de eerste termijn zijn alle vragen en opmerkingen toegestaan. Alleen wanneer daar behoefte aan is, is een tweede termijn toegestaan. In de tweede termijn worden in principe geen nieuwe punten meer aangedragen. Het gaat hier om verhelderende vragen over onderwerpen die al besproken zijn in de eerste termijn.
- Het is in verband met de tijd belangrijk dat iedereen hun inbreng zo kort, bondig en relevant mogelijk houdt.

Verantwoording Programmacommissie

Lieve DWARSers,

Bedankt dat we jullie programmacommissie mochten zijn. We hebben met veel plezier gewerkt aan het concept politiek- en beginselprogramma. In deze concepten hebben we zo goed mogelijk de verschillende meningen binnen DWARS tot goede standpunten proberen te verwerken.

In november 2022 zijn we ingestemd als programmacommissie, toen nog met Ahmet. We hebben eerst een globale planning gemaakt en besproken waar wij verbeteringen zagen voor de programma's. We hadden een langzame start, maar dit hebben we uiteindelijk goed ingehaald.

In de lente van 2023 zijn we begonnen met het ophalen van input. We zijn bij de inhoudelijke commissies langs geweest om input op te halen en we hebben zes inputavonden georganiseerd. Vier daarvan waren verspreid door het land en twee waren online. Op deze manier hebben we zoveel mogelijk leden geprobeerd te bereiken. We hebben de input als zeer waardevol ervaren en hebben deze ook zoveel mogelijk geprobeerd te verwerken in de conceptprogramma's.

De communicatie rond het ophalen van input bij de inhoudelijke commissies had beter gekund. Door de langzame start gingen we later langs dan gepland en was er soms onduidelijkheid bij deze commissies. Verder hebben we het gevoel dat we goed benaderbaar zijn geweest voor leden en we hebben zoveel mogelijk feedback geprobeerd te verwerken in onze concepten.

Voor het beginselprogramma hadden we voor ons gevoel nog niet genoeg input gekregen op de input avonden. Hierom hebben we een vragenlijst opgesteld en die ook op het zomercongres van 2023 onder de aandacht gebracht. Na dit congres heeft Ahmet plaats gemaakt voor Aislinn.

We hebben uiteindelijk besloten om een nieuw beginselprogramma te schrijven, hoewel dit niet expliciet in onze opdracht stond. Hiervoor hebben gekozen om een meer samenhangend beginselprogramma te behouden, en omdat de tekst van het oude beginselprogramma toegankelijker geschreven kon worden.

Het schrijfproces heeft veel tijd gekost. Het schrijven zelf kost veel tijd, maar we hebben vanaf september tot december elke week vergaderd. We hebben veel

inhoudelijke discussies gevoerd waardoor de vergaderingen lang duurde. Hoewel we onze interne deadlines niet altijd hebben gehaald, waren we op tijd klaar voor de deadlines naar de vereniging.

De samenwerking met het bestuur is niet altijd goed verlopen. Zo is het politiek programma later verstuurd dan wij hadden gewild. Hierdoor, en door de verkiezingen, hebben we geen pre-amendementen ronde kunnen doen.

Tot vlak voor het concept politiek programma klaar was, hebben we getwijfeld over de indeling van de onderwerpen in de hoofdstukken en de volgorde van de hoofdstukken. Uiteindelijk zijn we uitgekomen op 15 hoofdstukken, die wat ons betreft recht doen aan de huidige inhoudelijke commissies en meningen van DWARSers. Zo hebben we een hoofdstukken Cultuur en Media, en Wonen geschreven, die er in eerdere concepten niet waren.

We willen tot slot alle leden die input hebben gegeven en de schrijvers van de amendementen bedanken voor hun inzet en grote betrokkenheid. En een speciaal bedankje aan Ahmet die ons met zijn ervaring goed opgang heeft geholpen.

Laten we een fantastisch Politiek- en Beginselprogramma vaststellen!

Liefs,

Aislinn, Arthur, Jelle, Joeri, Sheila en Srishagon

Uitleg Amendementen

De amendementen zijn ingedeeld in vier categorieën, die hieronder worden toegelicht. Deze indeling is gemaakt om ervoor de zorgen dat het congres goed en spoedig verloopt. Zo wordt er niet te veel tijd besteed aan amendementen waar iedereen het over eens is, die niet goed passen bij het programma of die over minder controversiële onderwerpen gaan. Op die manier blijft er genoeg tijd over om goed te discussiëren over de zaken waar veel leden over van mening verschillen of die een grote impact hebben op de politieke lijn van DWARS. Als je het, om welke reden dan ook, oneens ben met de plaatsing van een amendementen in een bepaalde categorie, kan je een voorstel doen om het amendement in een hogere categorie te plaatsen. We zullen hier in beginsel altijd toestemming voor geven. Het is niet mogelijk om amendementen in een lagere categorie te laten plaatsen. Een voorstel tot aanpassing van categorie doe je door een mailtje te sturen naar programmacommissie@dwars.org. Zet daarin

om welk amendement het gaat (nummer en titel), in welke categorie het amendement nu is en in welke categorie je wil dat het amendement wordt behandeld. Op het congres kan een amendement in een hogere categorie geplaatst worden door dit op tijd aan te geven bij het congrespresidium.

De programmacommissie brengt over elk amendement een advies uit. Er zijn drie soorten advies. Wanneer de programmacommissie Overnemen adviseert, ziet de programmacommissie het amendement als een verbetering van het programma. Als de programmacommissie Ontraden adviseert, ziet de programmacommissie het amendement niet al een als een verbetering van het programma, om inhoudelijke redenen of als een aanvulling op de stijl van schrijven. Als de programmacommissie Oordeel Congres adviseert, ziet de programmacommissie het amendement niet als verslechtering of verbetering van het programma.

De 120 amendementen in **categorie 1** zijn amendementen die de programmacommissie overneemt. Het kan gaan om verbeteringen van taalfouten, maar ook om inhoudelijke wijzigingen. Alle amendementen in categorie 1 worden gezamenlijk behandeld in een 'blokstemming'. Dat betekent dat er slechts één keer wordt gestemd over alle amendementen tegelijk.

De 12 amendementen in **categorie 2** zijn grotendeels amendementen die de programmacommissie ontraadt. Het gaat hier bijna altijd om amendementen die wat de programmacommissie betreft niet voldoen aan de basiseisen voor programmapunten. Dat betekent dat het punt op meerdere manieren geïnterpreteerd kan worden, niet in begrijpelijke taal geschreven is, geen bestaand probleem aankaart, een overbodig statement of onbelangrijk punt is, te specifiek is, niet concreet genoeg is, niet in lijn is met de fundamentele waarden van DWARS zoals vastgesteld in het beginselprogramma, of de mening van DWARS niet goed representeert. Het punt past niet in het politiek programma zoals de programmacommissie dat geschreven heeft. Ook amendementen die te laat zijn ingediend worden in deze categorie geplaatst. Over amendementen in deze categorie wordt apart gestemd. Er is geen ruimte voor toelichting van het punt, verhelderende vragen of discussievragen.

De 38 amendementen in **categorie 3** zijn amendementen die voldoen aan de basiseisen voor programmapunten. De punten passen qua stijl en vorm in het programma. Het gaat hier om inhoudelijke wijzigingen die een relatief kleine impact

hebben op het programma. Deze amendementen hebben het advies 'ontraden' of 'oordeel congres'. De amendementen die worden ontraden ziet de programmacommissie als punten die inhoudelijk moeilijk te verenigen zijn met de waarden van DWARS. Het amendement en het advies van de programmacommissie kunnen kort worden toegelicht door de indiener en de programmacommissie. Daarna is er ruimte voor eventuele verhelderende vragen. Er is geen ruimte voor discussievragen.

De 21 amendementen in **categorie 4** zijn amendementen die voldoen aan de basiseisen voor programmapunten en een belangrijk discussiepunt vormen binnen DWARS. Het gaat om punten die een relatief grote impact kunnen hebben op het programma. Deze amendementen hebben meestal het advies 'oordeel congres'. Het amendement en het advies van de programmacommissie kunnen worden toegelicht en er is ruimte voor verhelderende vragen en discussievragen. Eventueel kunnen er vragen gesteld worden in een tweede termijn. Dit zijn vervolgvragen op de antwoorden van eerdere vragen.

Let op: tijdens het tussentijds congres is er geen tijd om nog alle amendementen door te nemen of je dan pas in te lezen. Doe dit dus van tevoren, zodat je goed bij kan dragen aan de discussie en dit ook niet ten koste gaat van de discussietijd op het congres.

Amendementen Beginselprogramma

Amendement 1: Manifest voor DWARS denken & doen

Indiener(s): Sabine Scharwachter, Martijn Staal, Veerle van Wijk, Roos Verheijen, Frank Lemmers, Luuk Voncken, Willem van 't Spijker, Luuk van Doornmalen, Jeppe Bandringa, Jitske Bosma, Benide Bolumba, Renzo Gort, Vincent Heerink, Anne van Gemst, Job van Hussen, Stein Jonker, Wouter Ubbink.

Vervangen door:

Inleiding

DWARS gelooft dat het niet alleen mogelijk, maar ook noodzakelijk is om de wereld te verbeteren. DWARS streeft naar een rechtvaardige wereld in al haar facetten. Deze rechtvaardigheid bestaat voor DWARS uit de volgende vijf idealen. DWARS is zich in al haar handelen bewust van deze idealen en de onderlinge verbondenheid van deze idealen.

Om de idealen van DWARS te verwezenlijken, zijn ingrijpende veranderingen nodig in de samenleving, politiek, cultuur en economie. DWARS strijdt voor een wereld van vrede met grenzeloze solidariteit, waarin elk individu nu en in de toekomst gelijke mogelijkheden heeft om zin te geven aan hun leven.

In balans met de aarde

DWARS ziet een ecologisch verantwoorde omgang met de aarde als de meest basale voorwaarde voor een rechtvaardige wereld. Daarnaast is de mensheid het moreel verplicht om te leven in balans met alle andere organismen waarmee zij de natuur deelt. Zo geven we de aarde door aan toekomstige generaties van menselijke en niet-menselijke dieren.

Het is noodzakelijk om de bestaanszekerheid van deze toekomstige generaties mee te nemen in wat we nu doen, om ervoor te zorgen dat het gebruik van nu er niet toe leidt dat de behoeften van huidige en toekomstige generaties in gevaar komen. Een radicale omvorming van hoe we voorzien in onze behoeften is hiervoor essentieel. Westerse economieën zullen hun consumptie drastisch moeten verminderen. Grote vervuilers van vroeger en nu nemen hun verantwoordelijkheid in het herstellen van de natuur en het klimaat.

DWARS streeft naar een omgang met de natuur en het klimaat die rechtvaardig is voor alle bewoners van onze planeet. Daartoe stellen we de stem van de mensen en gemeenschappen die van die natuur afhankelijk zijn centraal. Door het verminderen van onze gezamenlijke ecologische voetafdruk behouden we natuurlijke hulpbronnen en beschermen we biodiversiteit. Daarbij houden we rekening met de manier waarop de verantwoordelijkheid voor die voetafdruk ongelijk verdeeld kan zijn. Zo zijn we beter voorbereid op de uitdagingen van klimaatverandering en verbinden we ecologische verantwoordelijkheid met sociale rechtvaardigheid.

Solidair met iedereen

Solidariteit vormt de basis van onze samenleving, wereldwijd. DWARS staat voor een ontspannen samenleving waarin we fijn en gezond kunnen wonen, werken en ons kunnen ontplooiën. Iedereen heeft recht op een zekere basis van bestaan. Bestaanszekerheid vraagt dat iedereen toegang heeft tot basisvoorzieningen op het gebied van inkomen, zorg, onderwijs en huisvesting. Hiervoor is solidariteit nodig: van rijk naar arm, gezond naar ziek, tussen oud en jong, en de wereld rond. Solidariteit is onvoorwaardelijk en wederkerig.

Een einde aan het kapitalisme, als systeem dat per definitie solidariteit tegenwerkt, en een drastische herverdeling van welvaart, is daarom noodzakelijk. In een solidaire samenleving realiseren we verbeteringen door samenwerking en eerlijk delen. We laten de destructieve mechanismen van het kapitalisme achter ons, en zien de maatschappij weer als een collectief project in plaats van een verzameling individuele consumenten.

Gezamenlijke vrijheid

DWARS streeft naar een wereld waarin iedereen vrij is om zichzelf te zijn, zich te ontplooiën en hun leven in te richten zoals die wil. Dat betekent dat we blijvend bouwen aan een gelijkwaardige, inclusieve en empathische samenleving, waarin iedereen gelijkwaardig is, niemand gediscrimineerd wordt en we diversiteit vieren. Om daar te komen, strijden we voor onze gezamenlijke bevrijding van álle vormen van onderdrukking - zoals racisme, seksisme, kapitalisme, queerhaat, transhaat, moslimhaat, antisemitisme, validisme, ecocide, en fascisme. Daartoe is het noodzakelijk dat we actief bestaande machtsstructuren erkennen, herkennen en doorbreken. Dat doen we samen met iedereen en alle strijden tegelijk, want we zijn pas vrij, als we gezamenlijk vrij zijn.

Gezamenlijke vrijheid betekent ook samen de voorwaarden scheppen zodat iedereen de vrijheid heeft om hun leven in te vullen zoals die zelf zinvol vindt. Dat begint met het verzekeren van ieders basisbehoeftes. Niemand mag zich gedwongen voelen te moeten werken om zichzelf in leven te kunnen houden. Daarnaast creëren we op democratische wijze zoveel mogelijk ruimte voor de dingen die het menselijk bestaan waardevol maken: liefde, intimiteit, vriendschap, verbinding met anderen, samen zijn met je gemeenschap, nieuwe mensen ontmoeten, spiritualiteit, kunst en cultuur, nieuwe dingen leren, sport en spel, gewoon 'zijn', en nog veel meer!

Vreedzame wereld

DWARS streeft naar een wereld zonder geweld, waarin we vreedzaam samenleven. Vrede is geen luxe maar een noodzaak. Het vormt de basis voor vrijheid en scheidt het vertrouwen om samen iets op te bouwen. Wapens en legers passen daar niet bij.

Vrede is meer dan de afwezigheid van oorlog. Vrede betekent dat iedereen zich veilig voelt, vrij van geweld en onderdrukking. Geweld bestaat in vele vormen - zoals fysiek, economisch en mentaal - en kan van overheden, organisaties, groepen en individuen komen. Een blijvend geweldloze wereld kan alleen bestaan als we de oorzaken van geweld aanpakken, zoals economische uitbuiting, ongelijke welvaartsverdeling, racisme en onderdrukking. Democratie en inclusiviteit zijn dus onmisbaar voor duurzame vrede.

Vrede is niet vanzelfsprekend: we moeten er elke dag aan werken. Door te strijden voor gelijkheid en rechtvaardigheid en door te blijven zoeken naar verbinding, dialoog en wederzijds begrip. DWARS vindt het een gezamenlijke verantwoordelijkheid om vrede te verdedigen, te verbeteren en te werken naar een wereld waarin iedereen vreedzaam kan leven.

Ieders stem telt mee

DWARS streeft naar een wereld waarin iedereen meetelt, meepraat, en meebesluit. Er is een wereldwijde democratie met gelijke zeggenschap voor iedereen. Hierin worden besluiten op een zo laag mogelijk niveau genomen. Alle onderdelen van de samenleving worden overal democratisch georganiseerd: niet alleen de overheid, maar ook zorg, onderwijs, en bedrijven. DWARS bouwt aan nieuwe democratische vormen die aansluiten op deze radicale democratisering. Nationale staten verdwijnen en gaan op in een wereldstaat, waar zaken worden geregeld die iedereen aangaan.

DWARS verzet zich tegen machtsvorming bij een kleine groep mensen én tegen een willekeurige dictatuur van de meerderheid. DWARS pleit voor een systeem waar iedere stem daadwerkelijk even zwaar telt, en rekening wordt gehouden met de belangen van minderheden. Om te waarborgen dat iedereen mee kan praten is het garanderen van gelijke rechten essentieel.

Toelichting:

Het beginselprogramma van DWARS mag een utopie schetsen! Graag stellen we met dit amendement een beginselprogramma voor dat nog jaren mee kan en blijvend ambitieus is. Daarom moet het beginselprogramma algemeen genoeg zijn over specifieke oplossingen, maar wel richting geven aan een politieke toekomst. Het is immers de basis voor onze vereniging: met deze kernwaarden willen we omschrijven wat DWARS in de kern is en wil.

Dit voorstel bouwt verder op het vorige beginselprogramma van DWARS uit 2012, en hoopt ook een inspiratiebron te zijn voor alle DWARSers de komende twaalf jaar - en hopelijk nog langer. Naar ons idee vertegenwoordigt ons voorstel beter de ideologische ontwikkeling die DWARS de laatste jaren heeft doorgemaakt. Hieronder gaan we daar per ideaal op in.

In balans met de aarde

Een van de belangrijke ontwikkelingen die DWARS heeft doorgemaakt is een verbreding in onze groene blik. We zijn niet alleen gefocust op duurzaamheid voor ons, hier voor ons als Nederlandse consumenten. DWARSers realiseren zich goed dat er meer is dan een havercappuccino in een herbruikbare beker. Duurzaamheid zonder klimaatrechtvaardigheid is geen oplossing voor de klimaatcrisis. Daarnaast is DWARS zich meer bewust van haar natuurgenoten: de mens deelt de natuur met andere wezens, en we moeten ook die belangen meenemen. Hiernaast moeten we vermijden dat koloniaal denken onze groene idealen aantast en we als Westerse wereld maar eens gaan vertellen hoe we het klimaat gaan fixen. Een klimaatrechtvaardige wereld bouwen we van de grond op, en hierin is lokale en inheemse kennis essentieel.

Solidair met iedereen

DWARS is een linkse organisatie, en we moeten onze linkse taal dus niet links laten liggen. Solidariteit komt overal terug in het DWARSse politiek handelen. Solidariteit is

de specifieke vorm van verbondenheid die DWARS nastreeft. In de DWARSe ideale wereld, is alles doordrenkt van solidariteit: de economie, alle regio's in de wereld met elkaar; maar ook mensen onderling in hun buurt of bij hun werk. Met grenzeloze solidariteit streeft DWARS niet alleen naar het minimum wat mensen nodig hebben, maar naar de voorwaarden die nodig zijn voor iedereen om zin te kunnen geven aan hun leven. Want zin kunnen geven aan je leven is nog beter dan slechts een gelijke kans - als lot uit de loterij - te hebben om je leven in te mogen richten zoals jij dat wil.

Gezamenlijke vrijheid

Met gezamenlijke vrijheid benadrukken we dat vrijheid pas voor iedereen kan zijn als we het zien als iets van ons allemaal. Kunnen we echt spreken van een vrije samenleving, als mensen onderdrukt worden? Is "Vrijheid om te onderdrukken" een vrijheid? Wij denken van niet. Een gelijkwaardige, inclusieve en empathische samenleving, is een samenleving waarin iedereen vrij is van onderdrukking, en een samenleving zonder haat.

Tegelijkertijd benadrukken solidariteit en gezamenlijke vrijheid dat DWARS ook iets vraagt van de verbondenheid tussen mensen. Wij zoeken geen verbondenheid met fascistische of andere intolerante en haatdragende groepen. Solidariteit en gezamenlijke vrijheid is niet iets wat je alleen krijgt, maar vraagt actieve betrokkenheid van iedereen om te blijven bouwen aan een solidaire en vrije wereld.

Vreedzame wereld

Met "Vreedzame wereld" in plaats van "Vrede" willen we benadrukken dat DWARS elk soort geweld wil uitbannen. DWARS wijst niet alleen oorlog af, maar is in de kern pacifistisch en ziet in haar ideale wereld geen enkele vorm van gewapend geweld. Niet vanuit een staat, maar ook niet vanuit anderen. Niet tegen elkaar, en niet tegen dieren. Niet alleen gewapend geweld, maar ook ongewapend geweld zoals economische onderdrukking.

Ieders stem telt mee

In het laatste ideaal schetsen we het DWARSe beeld voor een radicale en rechtvaardige democratie. De taal die hierin gekozen wordt laat de precieze inrichting opzettelijk in het midden zodat we vooral kunnen illustreren waar we ons op willen richten: namelijk democratie voor alles en iedereen. In het DWARSe ideaal zijn er

geen machtige personen of organisaties die we lief moeten vragen om toch ook eens rekening te houden met de rest van de bewoners van de aarde.

Advies Programmacommissie:

Ontraden

Het beginselprogramma dat wij hebben geschreven en aan jullie voorleggen ter stemming, hebben wij geschreven op basis van de input van leden. Deze input hebben wij eerst verzameld door het gesprek te voeren over het beginselprogramma tijdens de door ons georganiseerde inputavonden. Daarna hebben wij nog een formulier uitgezet binnen de vereniging waar leden op konden reageren om input te leveren voor beginselprogramma. Op basis van deze input hebben wij vastgesteld wat de belangrijkste beginselen zijn die DWARS momenteel als vereniging nastreeft. Dit zijn duurzaamheid, leerbaarheid, verbondenheid, vrede en rechtvaardigheid. Het is een utopie die de vereniging vertegenwoordigd.

Het voorstel van de indieners van dit amendement zou het volledige beginselprogramma, dat wij op basis van input van de leden hebben geschreven, vervangen. We vinden dit geen recht doen aan de input van de vereniging en daarom zouden we dit voorstel al ontraden. We hadden graag specifieke amendementen ontvangen en waren graag tot een compromis gekomen, maar dat is helaas niet gelukt. Daarnaast hebben we geprobeerd om een zo toegankelijk mogelijk beginselprogramma te schrijven, wat we niet terug zien in het voorstel van de indieners.

We hebben de volgende bezwaren bij het voorstel van de indieners:

Hoewel de balans met de aarde erg belangrijk is, vinden we het belangrijk om te benoemen dat we een duurzame wereld willen voor een gezonde en eerlijke wereld. We benoemen in ons concept de kortzichtigheid van de democratie wat een belangrijke tegenwerker is van de aanpak van de klimaatcrisis. Daarnaast missen we de urgentie van de klimaatcrisis uit het stuk van de indieners, wat we graag zouden behouden. Daarnaast trekken wij met ons kopje duurzaamheid dit kopje meer naar de klimaatcrisis, wat volgens onze opgehaalde input erg belangrijk is.

En hoewel wij ook vinden dat wij minder moeten uitstoten per hoofd van de bevolking wordt de term ecologische voetafdruk alleen maar gebruikt om tegen solidariteit in te gaan.

Wij missen bij de indieners de waarborging van de bestaanszekerheid, en waarom dit belangrijk is. We noemen in ons concept een duurzame stadutopie met bijvoorbeeld gratis openbaar vervoer, terwijl de indieners alleen het nadeel van het kapitalistische systeem benoemen. Ook de programmacommissie is tegen kapitalisme, maar we vinden het belangrijker te benoemen wat willen bereiken in plaats van een zondebok kiezen.

Wat ook terug kwam uit onze input is dat we meer verbondenheid willen. Er is in deze wereld steeds meer polarisatie, en dit wordt totaal niet genoemd. Als DWARS zijn we allemaal tegen discriminatie, tegen onderdrukking en voor diversiteit. Maar alleen benoemen dat we tegen zijn is niet genoeg. We benoemen niet alle voorbeelden van wat we willen bereiken maar juist hoe. We benoemen de taak die we hebben als maatschappij om iedereen zich gehoord te laten voelen om zo tot een samenleving te komen waar iedereen echt verbonden is.

We kiezen ervoor om in ons concept te beginnen met oorlog, want tijdens onze inputavonden kwam juist het gevoel van oorlog in Europa terug. We benoemen in ons concept ook nadrukkelijk dat vrede meer is dan alleen geen oorlog. We vinden het benoemen van de vrede belangrijk, en benoemen daarom hoe we dat gaan bereiken, dit komt in het voorstel van de indieners wat ons betreft te weinig naar voren. Daarnaast gaan we uitgebreider dan de indieners in op wat voor voordelen het bereiken van vrede zijn.

We kiezen voor rechtvaardigheid, want hoewel iedere stem mee telt, kan dat alleen in een rechtstaat met een functionerende democratie. We benoemen de gevaren en kwetsbaarheden voor onze democratie, iets wat ook naar voren kwam in de input, wat ontbreekt in het voorstel van de indieners. De democratie staat onder druk, een trend die al lang speelt, en we lossen dat op met ons concept.

Amendement 2: Een duidelijke en simpele tekst voor iedereen

Indiener(s): Elise van Os, Wessel Fonck, Joshua Paans, Benide Bolumba

Hoofdstuk 1, tussenkopje 1

Huidige tekst:

Bij DWARS staat niet één ideaal centraal, maar meerdere. Deze verschillende idealen weerspiegelen de diversiteit binnen DWARS.

DWARS waardeert deze diversiteit, kijkt met een open blik naar de wereld en zet zich actief in voor positieve, creatieve en vernieuwende ideeën.

Vervangen door:

-

Toelichting:

Het is geen toevoeging na alinea 1. Daarom de keuze om het er gewoon uit te halen en zo simpel mogelijk voor iedereen te houden.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 3: Echt duurzaam

Indiener(s): Elise van Os, Wessel Fonck, Bennie Bolumba en Renzo Gort

Hoofdstuk 1, tussenkopje 1

Huidige tekst:

DWARS ziet duurzaamheid als het startpunt voor een gezonde en eerlijke wereld. In een wereld waar de klimaatcrisis steeds zichtbaarder wordt, moeten we overstappen op duurzame vernieuwing in alle aspecten van ons leven. Dit gaat niet alleen over het beschermen van de natuur, maar ook over klimaatrechtvaardigheid en gezondheid.

Kortzichtig beleid is een van de zwaktes van onze democratie, maar wij streven ernaar dat de langetermijn niet wordt vergeten. Het is noodzakelijk om de bestaanszekerheid van toekomstige generaties mee te nemen in het beleid dat nu wordt ontworpen, om ervoor te zorgen dat de behoeften van nu er niet toe leiden dat de behoeften van toekomstige generaties in gevaar komen.

Door innovatie te omarmen, verminderen we onze ecologische voetafdruk, behouden we natuurlijke hulpbronnen en beschermen we biodiversiteit. Zo zijn we beter voorbereid op de uitdagingen van klimaatverandering en verbinden we ecologische verantwoordelijkheid met sociale rechtvaardigheid. Op sociaal gebied zorgt duurzaamheid namelijk voor eerlijke werkgelegenheid, gelijke kansen en respect voor culturele diversiteit. We kunnen niet meer wachten met ons inzetten voor verduurzaming, want de crisis is nu. Het is onze verantwoordelijkheid om een gezonde aarde aan de toekomstige generaties over te dragen.

Vervangen door:

DWARS vindt dat mensen, nu en in de toekomst, waar ze ook wonen, recht hebben op een leefbare wereld. Daarom moeten we op een duurzame wijze met ons leefmilieu omgaan. Dit zijn we verplicht aan dier en natuur. Het is daarom essentieel dat we zo snel mogelijk overstappen op duurzame brandstoffen, hernieuwbare grondstoffen in de bouw en dat we streven naar biologische landbouw in de hele wereld. Daarnaast moeten welvarende landen hun consumptieniveau drastisch verlagen en moeten de milieu kosten worden doorberekend in de prijs van een product.

DWARS vindt dat de mens een verantwoordelijkheid heeft en opzichten van alle diersoorten bij het in stand houden, al dan niet verbeteren van het milieu. De meeste dieren zijn nog afhankelijker van de natuur dan de mens en zijn de eerste slachtoffers van een onverantwoord milieubeleid. Net als mensen hebben de andere dieren een intrinsieke waarde en verdienen om die reden een waardige behandeling.

Toelichting:

We willen onze duurzame idealen duidelijk in het beginselprogramma opnemen, met daarbij voornamelijk de focus op dier en natuur. We zien dit niet genoeg terug in het huidige voorstel. Daarom hebben wij huidige en dit voorstel samengevoegd, met een mindere focus op kapitalistisch gedachtengoed.

Advies Programmacommissie:

Ontraden.

Door dit amendement over te nemen, valt een belangrijk deel van dit kopje weg. Zo valt de omschrijving weg van hoe wij met klimaatuitdagingen willen omgaan en het belang en de dringendheid om klimaatrechtvaardigheid nu te verwezenlijken voor toekomstige generaties valt weg. Daarnaast stelt dit voorstel voor dat milieukosten worden doorberekend in de prijs van producten, waardoor dit direct bij burgers terecht komt. Wij zijn geen voorstander van het verantwoordelijk houden van de consument op deze manier, maar kijken liever naar hoe duurzaamheid kan worden nagestreefd op een sociaal- en klimaatrechtvaardige wijze. Specifiek het stukje milieukosten doorrekenen kwam vaak terug uit de input omdat veel leden het daar niet mee eens waren.

Amendementen Politiek programma

Categorie 1

Hoofdstuk 1

Amendement 1: Typefout in de titel?

Indiener(s): Martijn Staal, Willem van 't Spijker, Luuk Voncken.

Hoofdstuk 1, tussenkopje 1

Huidige tekst:

Essentiële rechten voor Alle mens

Vervangen door:

Essentiële rechten voor **alle mensen**

Toelichting:

Het lijkt er op dat er een typefout in staat.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 2: Effectiever optreden tegen discriminatie

Indiener(s): Martijn Staal, Willem van 't Spijker, Luuk Voncken.

Hoofdstuk 1, punt 1

Huidige tekst:

1. Artikel 1 van de Grondwet over het verbod van discriminatie moet worden uitgebreid. Discriminatie op grond van etniciteit, nationaliteit, afkomst, huidskleur, genderidentiteit en genderexpressie moet worden toegevoegd.

Vervangen door:

1. Artikel 1 van de Grondwet **is beginsel van gelijke behandeling en verbod op discriminatie. Om te benadrukken dat discriminatie op grond van etniciteit, nationaliteit, afkomst, huidskleur, genderidentiteit en genderexpressie ook verboden is, worden deze discriminatiegronden expliciet toegevoegd.**

2. **Alle discriminatiegronden uit de grondwet worden ook opgenomen in de Algemene wet gelijke behandeling, zodat niet alleen de overheid, maar ook bedrijven en organisaties niet mogen discrimineren op deze gronden.**

Toelichting:

Artikel 1 van de Grondwet is in principe van toepassing op alle soorten van discriminatie ("Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, handicap, seksuele gerichtheid of op welke grond dan ook, is niet toegestaan."). De genoemde vormen van discriminatie door de overheid zijn dus in principe al verboden. Het is wel goed om deze extra gronden expliciet toe te voegen om duidelijk te maken dat ook deze vormen van discriminatie zeer ongewenst zijn.

Artikel 1 van de Grondwet is alleen niet direct van toepassing op handelen door niet-overheidsorganisaties. Daarom wordt een nieuw punt voorgesteld om de Algemene wet gelijke behandeling uit te breiden. Die wet is namelijk wel van toepassing op niet-overheidsorganisaties.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 3: Verdragen hebben al rechtstreekse werking in Nederland

Indiener(s): Martijn Staal, Willem van 't Spijker, Luuk Voncken.

Hoofdstuk 1, punt 2

Huidige tekst:

- 2. Alle mensenrechtenverdragen, met name de kern VN-verdragen, waaronder,**
 - a. het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van elke vorm van rassendiscriminatie (IVUR),**
 - b. het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR) en de optionele protocollen,**
 - c. het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (IVESCR) en het optionele protocol,**
 - d. het VN-Vrouwenverdrag (CEDAW) en het optionele protocol,**
 - e. het Kinderrechtenverdrag (CRC) en de optionele protocollen,**

- f. het Arbeidsmigrantenverdrag (ICMW),**
- g. het Internationaal Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD) en het optionele protocol, en**
- h. het Vluchtelingenverdrag**

moeten rechtstreekse werking in het Nederlandse recht krijgen en voldoende nageleefd worden. Om naleving te zorgen moet regelmatig en transparant toezicht uitgevoerd worden door de Raad van State. De regering moet binnen redelijke termijn reageren op de advies van de Raad van State.

Vervangen door:

-

Toelichting:

Via artikel 93 van de Grondwet hebben dit soort verdragen al rechtstreekse werking in Nederland, als Nederland hier partij bij is. De Afdeling advisering van de Raad van State betreft in haar adviezen over wetsvoorstellen altijd of deze in overeenstemming zijn met verdragsverplichtingen van Nederland - zeker als er mogelijk mensenrechten in het geding zijn. Ook kan de Afdeling advisering van de Raad van State ongevraagd advies geven hierover. Daarnaast hebben veel mensenrechtenverdragen procedures om regelmatig controle en feedback te geven aan de Nederlandse overheid over de naleving ervan. Als laatste kunnen rechters in principe alles toetsen aan deze verdragen.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 4: De Grondwet is al op iedereen van toepassing

Indiener(s): Martijn Staal, Willem van 't Spijker, Luuk Voncken.

Hoofdstuk 1, punt 3

Huidige tekst:

3. Alle grondwettelijke rechten moeten van toepassing zijn op ieder mens in Nederland, inclusief mensen zonder Nederlandse of Europese burgerschap.

Vervangen door:

-

Toelichting:

De Grondwet is al op iedereen van toepassing in Nederland. Het punt is dus overbodig.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 5: Femicide strafbaar stellen, niet verankeren

Indiener(s): Martijn Staal, Willem van 't Spijker, Luuk Voncken.

Hoofdstuk 1, punt 21a

Huidige tekst:

a. Verschillende vormen van (seksueel en gendergerelateerd) geweld wordt uitdrukkelijk in het Wetboek van Strafrecht verankerd, waaronder femicide, huiselijk geweld en (emotioneel, psychische en fysiek) misbruik.

Vervangen door:

a. **Seksueel en gendergerelateerd geweld, zoals femicide en huiselijk geweld, worden als strafverzwarende omstandigheden expliciet strafbaar gesteld.**

Toelichting:

We gaan femicide natuurlijk niet verankeren, maar strafbaar stellen. Deze nieuwe redactie van inhoudelijk hetzelfde punt klopt juridisch beter, en is ook nog korter.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 6: Doxxing en deze andere handelingen zijn al strafbaar gesteld in Nederland

Indiener(s): Martijn Staal, Willem van 't Spijker, Luuk Voncken.

Hoofdstuk 1, punt 21b

Huidige tekst:

b. Fundamentele rechten zoals het verbod van discriminatie en het recht op eerbiediging van privéleven geldt ook online. Online vormen van discriminatie, waaronder doxxen (het publiekelijk delen van persoonlijke gegevens van iemand anders zonder diens toestemming), wraakporno (het uploaden van intieme video's en beelden van iemand anders, vaak een ex-partner, zonder diens toestemming), deep fakes (het gebruiken van AI om seksuele content te maken met het gezicht of stem van iemand anders zonder diens toestemming) en intimidatie, worden expres strafrechtelijk verankerd.

Vervangen door:

-

Toelichting:

De 3 voorgestelde handelingen zijn al strafbaar in Nederland. Het punt is dus overbodig. Doxxing is per 1 januari 2024 strafbaar gesteld (Wet strafbaarstelling gebruik persoonsgegevens voor intimiderende doeleinden; nieuw art. 285d Wetboek van Strafrecht; zie Kamerdossier nr. 36 171 vergaderjaar 2022/2023). Wraakporno is sinds 1 januari 2020 strafbaar gesteld in art. 139h Wetboek van Strafrecht (bron: Kamerstukken II, 2022/23, 36 222, nr. 3, p. 67). Ongevraagd deepfake-porno maken van iemand is eveneens strafbaar onder art. 139h Wetboek van Strafrecht, zoals blijkt uit een recente uitspraak van de Rechtbank Den Haag (4 maart 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:1885); voor meer info, zie de beantwoorde Kamervragen van Kamerlid Hanneke van der Werf hierover in Aanhangsel van de Handelingen TK, vergaderjaar 2022/23, nr. 719.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 7: ook mannen (en non-binaire mensen) verdienen geboorteverlof

Indiener(s): Emma Dillingh.

Hoofdstuk 1, punt 23

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

iv. Iedereen krijgt recht op evenveel geboorteverlof. Mannen, vrouwen, en non-binaire mensen krijgen allemaal evenveel geboorteverlof uren toegekend.

Toelichting:

Mannen en vrouwen krijgen niet altijd evenveel geboorteverlof toegekend. Dit is oneerlijk voor onder andere regenbooggezinnen, en is slecht voor de emancipatie. Het houdt het idee in stand dat de man de kostwinner van het gezin moet zijn.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 8: Aromantische mensen worden niet gedefinieerd door hun geur ;p

Indiener(s): Renzo Gort.

Hoofdstuk 1, punt 23a, lid ii

Huidige tekst:

ii. Door het huidige systeem kunnen wederzijdse rechten, plichten en zorg slechts vastgelegd worden bij romantische relaties. Dit is ontoegankelijk voor diverse vormen van samenleven en sluit vooral aromantische mensen uit. Vriendschappen moeten gelijk erkend worden als romantische relaties. Het wordt mogelijk om wederzijdse rechten, plichten en zorg vast te leggen door authentieke akte zonder te trouwen of een geregistreerd partnerschap aan te gaan.

Vervangen door:

ii. Door het huidige systeem kunnen wederzijdse rechten, plichten en zorg slechts vastgelegd worden bij romantische relaties. Dit is ontoegankelijk voor diverse vormen van samenleven en sluit vooral **aromantische** mensen uit. Vriendschappen moeten gelijk erkend worden als romantische relaties. Het wordt mogelijk om wederzijdse rechten, plichten en zorg vast te leggen door authentieke akte zonder te trouwen of een geregistreerd partnerschap aan te gaan.

Toelichting:

Typo.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 14: Verbod op ABA-therapie

Indiener(s): Tobias Jansen

Hoofdstuk 1, tussen punt 31 en 32

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

32. ABA-therapie is een therapie die autisme in mensen onderdrukt. Autistische mensen die deze therapie hebben gevolgd worden vaak ongelukkiger en houden er regelmatig trauma's aan over. Daarom wordt deze therapie per direct verboden.

Toelichting:

ABA-therapie is een conversietherapie voor autisme. Punt 17 stelt al dat conversietherapie per direct verboden wordt, maar omdat het onder het kopje "LGBTQIA+-rechten en intersectioneel feminisme" staat zullen de meeste mensen ABA-therapie vergeten hierbij mee te rekenen. Daarnaast wordt ABA-therapie nog als een stuk minder controversieel beschouwd dan conversietherapieën voor LHBTQIA+-personen. In 2022 bezocht staatssecretaris Van Ooijen nog een ABA-instelling, en sprak hier positief over.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Hoofdstuk 2

Amendement 10: Geen grondwettelijk hof alsjeblieft

Indiener(s): Martijn Staal, Willem van 't Spijker.

Hoofdstuk 2, punt 4

Huidige tekst:

4. DWARS is voorstander van constitutionele toetsing. Het verbod dat op dit moment geldt zorgt ervoor dat de rechter een wet niet aan de Grondwet kan toetsen. Als dit wel zou mogen, worden grondrechten beter beschermd en wordt de rechtstaat democratischer.

Vervangen door:

4. Alle rechters moeten wetten kunnen toetsen aan de Grondwet, net zoals ze deze al toetsen aan EU-recht en internationale verdragen. Daarom wordt artikel 120 van de Grondwet, het toetsingsverbod aan de grondwet, geschrapt. DWARS is tegen een apart Grondwettelijk Hof, omdat dit de rechtspraak onnodig politiek maakt en toetsing aan de Grondwet onnodig ontoegankelijk maakt.

Toelichting:

Momenteel toetsen alle rechters - van laag tot hoog - Nederlandse wetgeving aan hogere regels. Denk hier bijvoorbeeld aan of een gemeentelijke regel niet in strijd is met de wet, of dat een wet niet in strijd is met een regel uit het EU-recht of een mensenrechtenverdrag. Dat is een van de belangrijke taken van rechters, en hier hebben ze dus ook al geruime ervaring in. Artikel 120 van de Grondwet verbiedt rechters echter om wetten te toetsen aan de Grondwet. Hierdoor zijn mensenrechten in Nederland vooral effectief gewaarborgd omdat Nederland gebonden is aan mensenrechtenverdragen zoals het Europees verdrag voor de rechten van de mens (EVRM), en niet zozeer omdat deze in de Grondwet staan. Dit omdat elke rechter dus moet toetsen aan het EVRM, maar niet eens mag toetsen aan de Grondwet. Dat is scheef.

Een apart hof instellen die het alleenrecht mag hebben om te toetsen aan de grondwet is een idee wat de laatste tijd steeds vaker genoemd wordt. Dit zal alleen in de praktijk tot grote problemen leiden. Er zijn namelijk mensenrechten die zowel in de Grondwet staan, als in mensenrechtenverdragen. Neem bijvoorbeeld het recht op een eerlijk proces. Dit staat zowel in het EVRM als in onze Grondwet. Dit kan tot nodeloze procedurele onduidelijkheid en barrières leiden als er maar één Hof aan de Grondwet mag toetsen, maar alle rechters moeten toetsen aan het EVRM. Daarnaast zal het zeer kostbaar zijn om te procederen bij zo'n exclusief hof, wat er dus voor kan zorgen dat het voor de normale mens zonder dikke portemonnee geen toegevoegde waarde heeft.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 11: Haal het belang van het verkeer uit de wet openbare manifestaties

Indiener(s): Renzo Gort.

Hoofdstuk 2, punt 5

Huidige tekst:

5. Het recht op demonstratie is een van de belangrijkste grondrechten, en zorgt voor een gezonde democratische staat. Daarom steunen we ook burgerlijke ongehoorzaamheidsacties. DWARS vindt dat er geen omstandigheden zijn waarin iemand uitgesloten mag worden van het kiesrecht.

Vervangen door:

5. Het recht op demonstratie is een van de belangrijkste grondrechten, en zorgt voor een gezonde democratische staat. Daarom steunen we ook burgerlijke ongehoorzaamheidsacties. DWARS vindt dat er geen omstandigheden zijn waarin iemand uitgesloten mag worden van het kiesrecht. **Ook wordt de mogelijkheid om een demonstratie te beperken op grond van het verkeer geschrapt.**

Toelichting:

Het is onbegrijpelijk dat in de wet openbare manifestaties (WOM) staat dat een manifestatie mag worden beperkt op grond van het verkeer. Volg het advies van Amnesty Nederland en schrap deze bepaling in de WOM.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 12: Laat gedetineerden ook stemmen

Indiener(s): Renzo Gort.

Hoofdstuk 2, punt 11

Huidige tekst:

11. DWARS vindt dat er geen omstandigheden zijn waarin iemand uitgesloten mag worden van het kiesrecht.

Vervangen door:

11. DWARS vindt dat er geen omstandigheden zijn waarin iemand uitgesloten mag worden van het kiesrecht. **Daarom maken we het mogelijk dat**

gedetineerden normaal kunnen stemmen en niet meer tot volmacht worden gedwongen.

Toelichting:

Het is voor mensen in een gevangenis nu vaak onmogelijk om te stemmen. Als dit al mogelijk is moet dit per volmacht. Dit schaad het stemrecht van de gedetineerden.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 13: Honderd leden erbij

Indiener(s): Wessel Fonck.

Hoofdstuk 2, punt 16

Huidige tekst:

16. Een gezonde werkomgeving binnen het parlement zorgt voor een goed werkende democratie. Om de werkdruk haalbaar te houden pleiten we voor meer Kamerleden in de Tweede Kamer, en meer ondersteuning van hun werkzaamheden.

Vervangen door:

16. Een gezonde werkomgeving binnen het parlement zorgt voor een goed werkende democratie. Om de werkdruk haalbaar te houden pleiten we **voor het uitbreiden van de Tweede Kamer naar minimaal 250 leden**, en meer ondersteuning van hun werkzaamheden.

Toelichting:

De kamer heeft meer leden nodig. Minimaal 250 leden sluit aan bij een voorstel dat al gedaan is. Nederlands parlement staat niet meer in verhouding tot het aantal inwoners dat ons land heeft. Volgens de wet van de derdemachtswortel zou ons parlement meer dan 250 leden moeten hebben.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Hoofdstuk 3

Amendement 15: Maak het basisinkomen expliciet en schaf die rot toeslagen af

Indiener(s): Commissie Economie.

Hoofdstuk 3, punt 1

Huidige tekst:

1. Bestaanszekerheid is een basisrecht, daarom moet het basisinkomen voldoende zijn om iedereen van basisbehoeften te voorzien. Hierbij is het belangrijk dat de laagste inkomens ten opzichte van het huidige systeem er op vooruit gaan. Dit systeem wordt grotendeels betaald door de belasting voor de hoogste inkomens en vermogens te verhogen.

Vervangen door:

1. Bestaanszekerheid is een basisrecht, **daarom voeren we een basisinkomen in. Het basisinkomen moet** voldoende zijn om iedereen van hun basisbehoeften te voorzien. Hierbij is het belangrijk dat de laagste inkomens ten opzichte van het huidige systeem er op vooruit gaan. Dit systeem wordt grotendeels betaald door de belasting voor de hoogste inkomens en vermogens te verhogen. **We schaffen hiermee ook het toeslagenstelsel af.**

Toelichting:

Het is niet expliciet benoemd dat we een basisinkomen invoeren. Dat is met deze wijziging wel het geval. Ook benadrukken we dat we van het toeslagenstelsel afwillen.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 17: In wordt op

Indiener(s): Wessel Fonck.

Hoofdstuk 3, punt 2a

Huidige tekst:

2a. Het minimumloon stijgt naar minimaal 18 euro per uur en wordt geïndexeerd in 2023;

Vervangen door:

2a. Het minimumloon stijgt naar minimaal 18 euro per uur en wordt geïndexeerd **op** 2023;

Toelichting:

Ik ben van mening dat je indexeert op een jaar en niet in een jaar. In ieder geval in deze zin.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 18: Vakbonden versterken

Indiener(s): Martijn Staal, Willem van 't Spijker, Luuk Voncken.

Hoofdstuk 3, punt 9

Huidige tekst:

9. De positie van vakbonden wordt versterkt door middel van een bijdrage aan de collectieve arbeidsovereenkomst (cao). Daarnaast mogen werknemers zonder vakbondslidmaatschap ook meestemmen.

Vervangen door:

9. Om de positie van vakbonden te versterken, wordt je contributie voor vakbondslidmaatschap altijd volledig vergoed door je werkgever of uitkeringsinstantie.

Toelichting:

In de voorgestelde tekst is het onduidelijk wat de bijdrage is aan de CAO en door wie die wordt gedaan. Daarnaast is het laten meestemmen van niet-leden van een vakbond juist een prikkel om geen lid te zijn maar wel mee te genieten van de voordelen van de vakbond. Dat holt juist de positie van de vakbond uit, in plaats van deze te versterken. Het lijkt ons daarom beter om de drempel voor lidmaatschap van een vakbond te verlagen.

Advies Programmacommissie

Overnemen

Amendement 19: Power to the Ondernemingsraad

Indiener(s): Martijn Staal, Willem van 't Spijker, Luuk Voncken.

Hoofdstuk 3, punt 11

Huidige tekst:

11. De ondernemingsraad, medezeggenschapsraad en vergelijkbare raden krijgen meer invloed tijdens het vormen van beleid. De Raad van Commissaren van grote bedrijven moet voor minstens de helft uit werknemers bestaan. Zo versterken we de stem van werknemer om te zorgen dat hun belangen worden mee genomen in langdurig beleid.

Vervangen door:

11. De ondernemingsraad, medezeggenschapsraad en vergelijkbare raden krijgen meer inspraak op het beleid en worden beter gefaciliteerd in kennis over hun rechten. Bij grote bedrijven moet de Raad van Commissarissen voor minstens de helft uit werknemers bestaan. Zo worden de belangen van werknemers, die vaak beter langetermijndenken en minder risico's nemen, goed behartigd.

Toelichting:

In deze formulering is wat duidelijker hoe de invloed van ondernemingsraden verbeterd moet worden.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 20: Maak de arbeidsongeschiktheidsverzekering verplicht

Indiener(s): Commissie Economie.

Hoofdstuk 3, punt 12

Huidige tekst:

12. Zelfstandigen moeten automatisch recht krijgen op een arbeidsongeschiktheidsverzekering, en ontvangen naast het minimumloon een extra percentage waarmee zij hun pensioen en WW van kunnen betalen.

Vervangen door:

12. Zelfstandigen moeten **verplicht een arbeidsongeschiktheidsverzekering afnemen** en ontvangen naast het minimumloon een extra percentage waarmee zij hun **pensioen, en arbeidsongeschiktheidsverzekering en werkloosheidsuitkering (WW)** van kunnen betalen.

Toelichting:

Het voorstel is om de arbeidsongeschiktheidsverzekering, net als bijvoorbeeld de zorgverzekering, verplicht te maken. Dit voorkomt de situatie dat zelfstandigen gaan 'bezuinigen' op de verzekering. Om ervoor te zorgen dat iedereen dit kan betalen komt er een extra percentage op het uurloon.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 21: Een minimum stagevergoeding

Indiener(s): Commissie Economie.

Hoofdstuk 3, punt 16

Huidige tekst:

16. Stagiairs worden te vaak ingezet als goedkope arbeidskrachten. Onbetaalde stages worden afgeschaft.

Vervangen door:

16. Stagiairs worden te vaak ingezet als goedkope arbeidskrachten. Onbetaalde stages worden afgeschaft, **en er komt een wettelijk minimum stagevergoeding van 576,- euro per maand. Dit bedrag is gebaseerd op het minimumloon van één achturige werkdag per week en wordt daarna geïndexeerd.**

Toelichting:

Laten we ook vastleggen dat een kleine compensatie (als een cadeaubon van €20 euro) niet voldoende is voor het werk dat een stagiair doet. Het bedrag is tot stand gekomen door uit te gaan dat door stage iemand 1 dag minder kan werken. Dus 8 uur * 18 euro * 4 weken = 576 euro per maand.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 22: Hersendood werk is voor robots

Indiener(s): Commissie Economie.

Hoofdstuk 3, punt 18

Huidige tekst:

18. Er wordt geïnvesteerd in automatisering en robotisering om technische vooruitgang en innovatie te creëren. Iedereen moet profiteren van deze innovatie, niet alleen het bedrijfsleven. De overheid zorgt ervoor dat bedrijven het mogelijk maken dat werknemers wiens banen vervangen worden tijdens deze transitie een nieuw beroep kunnen leren..

Vervangen door:

18. Er wordt geïnvesteerd in automatisering en robotisering om **saai en herhalend werk te verminderen. Zo kunnen werknemers de tijd nemen om doelmatig aan de slag te gaan, waardoor er vervulling uit het werkplezier**

kan worden gehaald. Hierdoor kan het aantal benodigde arbeidskrachten vermindert worden. Deze inspanningen moeten ten goede komen aan de gehele samenleving en niet alleen voor bepaalde bedrijven. De overheid zorgt ervoor dat bedrijven het mogelijk maken dat werknemers wiens baan vervangen wordt tijdens deze overgang de kans krijgen om een nieuw beroep te kunnen leren.

Toelichting:

De focus moet niet op 'innovatie', maar op het doel dat je ermee wilt bereiken. De term innovatie is vandaag de dag gekaapt door het bedrijfsleven waar zij wordt gebruikt om het plakken van pleisters te verkopen als het genezen van de samenleving. Door een focus op innovatie en technische vooruitgang krijg je bijvoorbeeld nieuwe stalvloeren ipv minder vee. Het is tijd voor een echt doel: minder hersendood werk.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 23: Maak van de Dag van de Arbeid een nationale feestdag.

Indiener(s): Commissie Economie.

Hoofdstuk 3, na punt 19

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

20. 1 mei (Dag van de Arbeid) wordt een nationale feestdag, ten behoeve van de viering en het bewustmaken van (voormalige) arbeidersbewegingen, internationale solidariteit en de strijd voor betere arbeidersvoorwaarden hier en elders in de wereld.

Toelichting:

De Dag van de Arbeid is een wereldwijde feestdag om de arbeid te vieren en na te denken over je verlangen naar betere arbeidsvoorwaarden voor jezelf en anderen in de wereld. Het vieren van de Dag van de Arbeid kan mensen helpen bewust te worden van de successen van arbeidersbewegingen in het verleden die ons onder andere de achturige werkdag opgeleverd hebben: rechten die vandaag de dag voor lief genomen worden. Het is daarnaast een toonbeeld van internationale verbondenheid, en kan dat

gevoel helpen verwekken. Nederland is nu een van de weinige landen in Europa en de wereld waar de Dag van de Arbeid geen nationale feestdag is.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 24: Energiemaatschappijen geen toegang geven tot inkomensinformatie

Indiener(s): Veerle van Wijk.

Hoofdstuk 3, punt 19c

Huidige tekst:

c. Uitkeringen die onder de Participatiewet vallen moeten aangepast worden bij inflatie, en meegenomen worden in het afsluiten van een energiecontract

Vervangen door:

-

Toelichting:

De eerste zin gebeurt al: alle uitkeringen worden jaarlijks met inflatie aangepast (plus nog een ingewikkelde berekening met belastingen en nettolonen). De tweede zin is onduidelijk en impliceert dat we energiemaatschappijen gaan vragen om in de privacy van willekeurige burgers met een uitkering te treden door inkomensgegevens op te vragen of iets dergelijks. Lijkt me niet de bedoeling.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 25: Technisch punt: solidariteitsreserve

Indiener(s): Veerle van Wijk.

Hoofdstuk 3, punt 33

Huidige tekst:

33. In 2028 moet de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel klaar zijn. In de tussentijd letten we erop dat iedereen verzekerd blijft van een pensioen, zonder te letten op hoe oud je wordt. **We voeren een solidariteitsreserve in zodat de gevolgen eerlijk opgevangen worden, en geen generatie een groter nadeel heeft.**

Vervangen door:

33. In 2028 moet de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel klaar zijn. In de tussentijd letten we erop dat iedereen verzekerd blijft van een pensioen, zonder te letten op hoe oud je wordt.

Toelichting:

Technisch punt: ik denk dat hier een misverstand is over wat een solidariteitsreserve is. Die gaat in de huidige regelgeving alleen bij de volgende situaties ontstaan (wel verreweg meeste mensen):

- Je hebt een pensioenfonds (geen verzekeraar)
- Je gaat invaren naar de nieuwe pensioenregeling (dat hoeft namelijk niet)
- Je gaat over naar de solidaire premiereregeling (niet de flexibele premiereregeling, die kent een risicodelingsreserve)

Verder is de solidariteitsreserve bedoeld om economische schokken op te vangen, mogen werkgevers en vakbonden zelf bepalen hoe groot die wordt en hoe ze hem precies gebruiken. De gevolgen voor bepaalde generaties kunnen worden opgevangen door een compensatiedepot (tot 2037) plus het gericht evenwichtig uitdelen van de huidige buffers. Omdat ik denk dat dit een technisch misverstand is zou ik deze schrappen, als het expliciet de bedoeling is dat de overheid een solidariteitsreserve gaat verplichten en het stelsel aan gaat passen kan je het laten staan. Ik licht dit graag toe, maar kan dit gezien mijn functie eigenlijk niet zelf amenderen.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 26: Extra zorg voor problematiek in de bijstand

Indiener(s): Commissie Economie.

Hoofdstuk 3, nieuw lid na punt 36c

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

d. Er komen experimenten met bijstandsamtenaren die bij mensen in de bijstand periodiek kunnen langskomen, om eventuele problematiek en belangrijke wensen in kaart te brengen. Zij kunnen maatwerk leveren en eventueel voorwaarden voor de bijstand wegnemen of de bijstand tijdelijk

ophogen als dit nodig is. Het gaat om een stukje zorg op financieel vlak met als doel: kijken wat iemand nodig heeft om mee te doen in de maatschappij. Deze ambtenaren mogen geweigerd worden, kunnen nooit korten op de bijstand, en werken minimaal in tweetallen.

Toelichting:

Het is eigenlijk heel gek dat we op financieel vlak weinig persoonlijke hulp bieden aan mensen waar dit nodig is. Zeker mensen in de bijstand raken vaak ondergedompeld in een systeem waarin veel van ze geëist wordt. Een bijstandsambtenaar helpt met het uitzoeken van administratieve zaken, en zorgt ervoor dat mensen krijgen waar ze recht op hebben. Verder kunnen deze ambtenaren ook doorverwijzen naar andere organisaties waar nodig. Het is belangrijk om ook op een kwalitatieve manier een beeld te hebben van mensen die hulp ontvangen om hen hierin zo veel mogelijk te assisteren, en hen een toekomst te bieden. Als hierbij niet langer geldt dat mensen betaald werk doen maar bijvoorbeeld vrijwilligerswerk, dan moet dit mogelijk zijn. Bij het aantreffen van structurele obstakels, kan een terugkoppeling naar de gemeente of het rijk zorgen voor beter beleid. Uiteraard werken bijstandsambtenaren binnen opgestelde kaders en moeten zij voldoen aan vastgestelde eisen zodat zij goed omgaan met de doelgroep. Het is belangrijk om eerst te experimenteren met deze manier van werken, om erachter te komen of het goed werkt.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Hoofdstuk 4

Amendement 27: Bredere definitie van organisaties

Indiener(s): Renzo Gort namens de Commissie Economie.

Hoofdstuk 4, punt 8

Huidige tekst:

8. Er is geen ruimte voor marktwerking in sectoren die publiek gefinancierd zijn. Organisaties die niet failliet mogen gaan omdat ze te belangrijk zijn, zoals ProRail en de NS, worden genationaliseerd en vallen direct onder de verantwoordelijkheid van de minister. De fixatie op een sluitende begroting van de NS laten we los.

Vervangen door:

8. Er is geen ruimte voor marktwerking in sectoren die publiek gefinancierd zijn. Organisaties die niet failliet mogen gaan omdat ze te belangrijk zijn, zoals ProRail, **TenneT** en de NS, worden genationaliseerd en vallen direct onder de verantwoordelijkheid van de minister. De fixatie op een sluitende begroting van de NS laten we los.

Toelichting:

Een extra voorbeeld van een organisatie die niet failliet mag gaan om de focus op het openbaar vervoer iets te verminderen. TenneT is een netbeheerder, en houdt zich bijvoorbeeld bezig met de levering van elektriciteit. Het bedrijf is ook in handen van de Nederlandse overheid, nadat deze eind jaren 90 was geprivatiseerd.

Advies programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 28: Democratiseer bedrijven

Indiener(s): Martijn Staal, Willem van 't Spijker.

Hoofdstuk 4, punt 10

Huidige tekst:

10. Grote bedrijven worden verplicht gecollectiviseerd en gedeeld eigendom van de werknemers in de vorm van coöperaties, waarin de werknemers vertegenwoordigd zijn in het bestuur. De coöperatie als bedrijfsvorm wordt aantrekkelijker gemaakt.

Vervangen door:

10. **DWARS is voor het democratiseren van bedrijven.** Grote bedrijven worden verplicht **gecollectiviseerd en gedeeld eigendom van werknemers of afnemers, in de vorm van coöperaties. Het bestuur van grote bedrijven wordt niet langer benoemd door aandeelhouders, maar door werknemers en maatschappelijke stakeholders.**

Toelichting:

Het vorige programma was al wat ambitieuzer in het democratiseren van bedrijven. Het lijkt ons beter om er een schepje bovenop te doen, dan een stap terug!

Advies programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 29: Laagdrempelige alternatieve geschillenbeslechting voor consumenten bestaat al

Indiener(s): Martijn Staal, Willem van 't Spijker

Hoofdstuk 4, punt 12

Huidige tekst:

12. Bedrijven moeten zich verplicht aansluiten bij een onafhankelijke geschillencommissie die laagdrempelig conflicten tussen bedrijven en consumenten kan oplossen.

Vervangen door:

-

Toelichting:

Dit bestaat al in de hele Europese Unie. Zie Richtlijn 2013/11/EU (“ADR Richtlijn consumenten”), Verordening (EU) 524/2013 (“ODR Verordening consumenten”), en voor Nederland specifiek de Implementatiewet buitengerechtelijke geschillenbeslechting consumenten. In Nederland vervult Stichting Geschillencommissies (“de Geschillencommissie”) een belangrijke functie in dit systeem.

Advies programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 30: Belasten waar het wordt verdient

Indiener(s): Wessel Fonck namens de Commissie Economie

Hoofdstuk 4, punt 13

Huidige tekst:

13. De omzet en winst van bedrijven moet worden belast in een land waar de bedrijvigheid plaatsvindt of waar zij data verzamelen. Dit in plaats van het land waar het hoofdkantoor staat of waar ze het patent op een product hebben. Op deze manier kunnen bedrijven niet meer profiteren van een hoofdkantoor in een belastingparadijs.

Vervangen door:

13. De omzet en winst van bedrijven moet worden belast in een land waar de bedrijvigheid plaatsvindt of **waar de omzet en winst zijn ontstaan. Bedrijven**

kunnen dus niet kiezen waar ze het willen laten belasten, hierdoor wordt belastingontwijking via belastingparadijzen tegen te gaan.

Toelichting:

Deze tekst maakt duidelijker wat we bedoelen.

Advies programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 31: Radicaler dan de werkelijkheid

Indiener(s): Wessel Fonck namens de Commissie Economie

Hoofdstuk 4, punt 14

Huidige tekst:

14. Nederland zet zich in om te stoppen dat landen onderling concurreren om multinationale ondernemingen belastingvoordelen te geven. We streven naar een internationaal minimum belastingtarief, en beperkingen naar landen die zich hier niet aan houden.

Vervangen door:

14. **Het internationale minimum voor de winstbelasting zou moeten worden vastgesteld op 30%.** Nederland zet zich in om ervoor te zorgen dat landen niet gaan concurreren door belastingvoordelen aan te bieden. Tevens leggen we beperkingen op aan landen die een lage winstbelasting heffen en belastingvoordelen aanbieden.

Toelichting:

Er zijn sinds deze zomer afspraken gemaakt over een minimum winstbelasting van 15% wereldwijd. Als DWARS mogen we radicaler zijn, de 15% is een begin. Daarom is streven naar een minimum niet meer van toepassing.

Advies programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 32: Een gift is een schenking

Indiener(s): Wessel Fonck namens de Commissie Economie.

Hoofdstuk 4, punt 22

Huidige tekst:

22. Belastingvoordelen voor giften worden afgeschaft.

Vervangen door:

22. Vrijstellingen voor schenken worden afgeschaft, met uitzondering van schenkingen aan culturele instellingen en goede doelen. Ook is het niet mogelijk om schenkingen af te trekken van je belastbaar inkomen.

Toelichting:

Een gift is een onderdeel van schenken en valt dus onder schenkbelasting. Belastingvoordelen voor gift afschaffen is dus onduidelijk wat er precies wordt bedoeld. Belastingvoordelen gaat in dit geval over vrijstellingen op de belasting. De commissie economie is van mening dat het mogelijk moet zijn om aan nuttige instellingen met vrijstelling te kunnen schenken.

Advies programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 33: Schenkbelasting Revolutie: Koninklijke Privileges?

Fuck Dat!

Indiener(s): Renzo Gort, Wessel Fonck namens de Commissie Economie.

Hoofdstuk 4, na punt 22

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

23. Alle Nederlanders zijn volgens DWARS gelijk. Daarom wordt de vrijstelling op de schenkbelasting afgeschaft voor de koning, de vermoedelijke opvolger van de koning en de echtgenoot of echtgenote van de koning.

Toelichting:

Op dit moment is in artikel 33 van de successiewet geregeld dat de koning, de opvolger en diens echtgenoot/echtgenote geen belasting over schenkingen betalen. Dat plaatst een deel van de koninklijke familie boven andere Nederlanders.

Advies programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 34: Overheid is niet de hoofdsponsor van het bedrijfsleven

Indiener(s): Wessel Fonck namens de Commissie Economie.

Hoofdstuk 4, punt 23

Huidige tekst:

23. Wanneer bedrijven of sectoren door overheidsingrijpen in crisistijden disproportionele winststijgingen ervaren, moeten zij (delen van) deze winsten verdelen onder getroffen bedrijven en andere maatschappelijke organisaties. deze winsten verdelen onder getroffen bedrijven en andere maatschappelijke organisaties.

Vervangen door:

23. Wanneer bedrijven of sectoren door overheidsingrijpen in crisistijden disproportionele winststijgingen ervaren, moeten zij **deze afdragen aan de Rijksoverheid. De Rijksoverheid verdeelt deze via een apart programma over getroffen bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers.**

Toelichting:

Het lijkt ons geen goed idee om dit over te laten aan de markt. Zij zullen met deals enzo hiermee aan de haal gaan. Dat is niet in het algemeen belang. De overheid kan dit dus beter regelen.

Advies programmacommissie:

Overnemen

Amendement 36: Overlijdensrisico niet bij de overheid leggen

Indiener(s): Veerle van Wijk, Martijn Staal.

Hoofdstuk 4, punt 27

Huidige tekst:

27. Mensen die een (chronische) ziekte hebben of hebben gehad worden vaak uitgesloten van financiële producten of kunnen deze niet onder dezelfde voorwaarden afsluiten. Hypotheekverstrekkers en andere financiële dienstverleners mogen geen overlijdingsrisicoverzekeringen eisen, de overheid draagt dit risico.

Vervangen door:

27. Mensen die een (chronische) ziekte **of beperking** hebben of hebben gehad **mogen niet worden uitgesloten van financiële producten. Hypotheekverstrekkers en andere financiële dienstverleners mogen**

alleen overlijdensrisicoverzekeringen eisen met een medische acceptatieplicht.

Toelichting:

Het is duidelijk dat we niet willen dat mensen worden uitgesloten van financiële producten. Het risico op overlijden zou echter niet moeten worden gedragen door de overheid, maar door premies af te dragen door de mensen die deze verzekering nodig hebben voor een hypotheek - we gaan geen huizenbezitters subsidiëren. Met een medische acceptatieplicht leg je de risico's bij banken en huizenbezitters als collectief.

Advies programmacommissie:

Overnemen

Amendement 37: Fuck slapend rijk wordende aandelenmelkers

Indiener(s): Renzo Gort namens de Commissie Economie.

Hoofdstuk 4, punt 30

Huidige tekst:

30. Er komt een duurzaamheidsbelasting voor alle aandelen die minder dan 6 maanden worden aangehouden. Daarnaast komt er een extra belasting op extreem snelle aandelenhandel.

Vervangen door

30. Er komt een duurzaamheidsbelasting voor alle aandelen die minder **dan 3 jaar worden aangehouden, waarvan het tarief stijgt naarmate de aanhoudingsduur korter is. Flitshandel, het automatisch aankopen en verkopen van aandelen in minder dan 1 seconde, wordt verboden.**

Toelichting:

De aandelenmarkt moet drastisch in snelheid worden verminderd om onze economie duurzaam te maken. Het snelle verhandelen van aandelen heeft geen nut aangezien dit niet kijkt naar de langetermijneffecten van aandelen/bedrijven. We moeten daarom belasting gaan heffen op hoelang iemand een aandeel heeft. Hoe korter dat is hoe hoger de belasting. De termijn van 3 jaar wordt overgenomen uit het vorige politiek programma, omdat die termijn ook echt reden geeft om na te denken over een investering.

Flitshandelbedrijven dragen niets nuttigs bij aan de economie en zijn dus ontzettend verspillend voor de maatschappij. Ze moeten daarom worden verboden. High

Frequency Trading (HFT) (Verhandelen op een hoge snelheid) was verantwoordelijk voor ongeveer 35% van de totale handel in Europa, en ongeveer 50% in de Verenigde Staten (<https://link.springer.com/article/10.1007/s12599-022-00768-6>)

Advies programmacommissie:

Overnemen

Amendement 38: Fuck de ING, overheid stap over naar een ethische verantwoorde bank

Indiener(s): Wessel Fonck, Renzo Gort namens de Commissie Economie.

Hoofdstuk 4, punt 31

Huidge tekst:

-

Vervangen door:

31. Nederlandse overheden moeten stoppen met bankieren via de ING. Alle transacties van Nederlandse overheden en andere publieke instellingen moeten gebeuren via banken die duurzaam en ethisch verantwoord werken.

Toelichting:

ING staat bekend als een van de slechtste banken van Nederland. Ze zijn totaal niet duurzaam en hebben geen ethisch geweten. Ondertussen maakt de Nederlandse overheid wel gebruik van de diensten van de ING.

Advies programmacommissie

Overnemen

Amendement 39: Geen commerciële banken redden in nood

Indiener(s): Wessel Fonck namens de Commissie Economie.

Hoofdstuk 4, punt 31

Huidige tekst:

31. Consumentenbanken en zakenbanken worden gesplitst. Er komt een duurzame **spaarbank** van de Nederlandse overheid waar alle inwoners van Nederland een gratis bank- en spaarrekening kunnen openen. Hiermee verliezen commerciële banken hun cruciale rol in de economie en hoeven niet meer gered te worden in een crisis.

Vervangen door:

31. Consumentenbanken en zakenbanken worden gesplitst. Er komt een duurzame en ethisch verantwoorde bank van de Nederlandse overheid waar alle inwoners een gratis bank- en spaarrekening **kunnen krijgen. Hiermee verliezen commerciële banken hun machtige rol in de economie en worden ze niet meer door de staat gered als ze failliet dreigen te gaan. Er komt dus een eind aan het depositogarantiestelsel. Klanten bij consumentenbanken worden actief geïnformeerd over de extra risico's van bankieren bij een commerciële bank.**

Advies programmacommissie:

[Overnemen](#)

Hoofdstuk 5

Amendement 40: Op naar een rookvrije generatie (werktitel: roken is lame)

Indiener(s): Roos Verheijen, Martijn Staal, Willem van 't Spijker, Oscar Lawson.

Hoofdstuk 5, punt 3

Huidige tekst:

3. Roken in openbare ruimtes wordt verboden.

Vervangen door:

3. **DWARS streeft naar een rookvrije generatie. De leeftijdsgrens voor roken wordt vanaf 2028 elk jaar met een jaar verhoogd. Daarnaast wordt roken in openbare ruimtes verboden.**

Toelichting:

Naar Nieuw-Zeelands voorbeeld willen we voorstellen om een rookvrije generatie te realiseren. Met dit voorstel zullen mensen die nu 14 jaar of jonger zijn nooit legaal sigaretten kunnen kopen. Zo wordt roken volledig uitgefaseerd en hebben we straks een gezondere samenleving waar grote tabakbedrijven niet langer dik verdienen aan het langzaam vermoorden van hun klanten.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 41: Maak tolken in de spreekkamer toegankelijk

Indiener(s): Roos Verheijen, Martijn Staal, Willem van 't Spijker.

Hoofdstuk 5, punt 4b

Huidige tekst:

b. Komen er medische tolken en boeken met symbolen en afbeeldingen om communicatie met patiënten die weinig of geen Nederlands spreken te verbeteren.

Vervangen door:

b. Komt er meer geld beschikbaar voor het inzetten van tolken in de zorg. Daarnaast wordt de kennis over het inzetten van tolken door zorgverleners vergroot.

Toelichting:

Er zijn wel tolken, maar de kosten van de tolken gaan momenteel af van het geld dat een ziekenhuis of zorgverlener krijgt van de verzekeraar. Daarom worden tolken vaak niet ingezet, terwijl dit eigenlijk wel nodig is. Ook is het belangrijk dat zorgverleners weten dat tolken er zijn en hoe er gebruikgemaakt kan worden van hun diensten.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 42: fysiotherapie en diëtiëk zit al deels in het basispakket

Indiener(s): Roos Verheijen, Martijn Staal, Willem van 't Spijker, Frank Lemmers

Hoofdstuk 5, punt 5

Huidige tekst:

5. De fysiotherapeut en de diëtist worden gedekt door de basisverzekering.

Vervangen door:

26. Alle vastgesteld paramedische en tandheelkundige zorg worden volledig vergoed vanuit het basispakket.

Toelichting:

Fysiotherapie en diëtetiek zitten momenteel al deels in de basisverzekering. Deze wijziging maakt duidelijk dat DWARS voor volledige vergoeding van deze zorg is.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

De indieners hebben verzocht om het punt ook te verplaatsen van preventie naar zorgsysteem.

Amendement 43: Het medisch beroepsgeheim telt ook online

Indiener(s): Roos Verheijen, Martijn Staal, Willem van 't Spijker.

Hoofdstuk 5, punt 7

Huidige tekst:

7. Online gesprekken met een huisarts of diëtist kunnen een goede aanvulling zijn van de standaard zorg, maar kan de standaard zorg niet vervangen. Ook moet iedereen toegang hebben tot online gesprekken met een huisarts of diëtist. **Gegevens van onlinegesprekken met een huisarts of diëtist worden nooit gedeeld met zorgverzekeraars.**

Vervangen door:

7. Online gesprekken met een huisarts of diëtist kunnen een goede aanvulling zijn van de standaard zorg, maar kan de standaard zorg niet vervangen. Ook moet iedereen toegang hebben tot online gesprekken met een huisarts of diëtist.

Toelichting:

Het medisch beroepsgeheim wordt al wettelijk beschermd. Deze laatste zin voegt daarom niets toe. Dit is een minder verstrekkende versie van het andere amendement, voor het geval die niet aangenomen wordt.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 44: Abortus is een recht

Indiener(s): Jitske Bosma.

Hoofdstuk 5, punt 11

Huidige tekst:

11. Abortus wordt uit het wetboek van strafrecht gehaald en verplaatst naar het burgerlijk wetboek. Het moet mogelijk zijn om een abortus met medicatie thuis uit te voeren, waarbij de zwangere zelf mag kiezen om medicatie in de spreekkamer of in de eigen omgeving in te nemen. Passende voorlichting wordt aangeboden.

Vervangen door:

11. **Abortus is een recht.** Daarom wordt het uit het wetboek van strafrecht gehaald en verplaatst naar het burgerlijk wetboek. Het moet mogelijk zijn om een abortus met medicatie thuis uit te voeren, waarbij de zwangere zelf mag kiezen om medicatie in de spreekkamer of in de eigen omgeving in te nemen. Passende voorlichting wordt aangeboden.

Toelichting:

Abortus is een recht, laten we dat benoemen.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Dit amendement strekt tot het toevoegen van de zin 'Abortus is een recht.' Hierdoor is dit amendement niet strijdig met de andere twee amendement over dit punt.

Amendement 45: Abortus in het burgerlijk wetboek is niet bepaald logisch

Indiener(s): Martijn Staal, Willem van 't Spijker, Frank Lemmers

Hoofdstuk 5, punt 11

Huidige tekst:

11. Abortus wordt uit het wetboek van strafrecht gehaald en verplaatst naar het burgerlijk wetboek. Het moet mogelijk zijn om een abortus met medicatie thuis uit te voeren, waarbij de zwangere zelf mag kiezen om medicatie in de spreekkamer of in de eigen omgeving in te nemen. Passende voorlichting wordt aangeboden.

Vervangen door:

11. Abortus wordt uit het wetboek van strafrecht gehaald. **De overheid garandeert dat de abortuspil breed beschikbaar is.**

Toelichting:

Het burgerlijk wetboek is juridisch geen logische plek om regels over abortus te regelen. Daar is al de Wet afbreking zwangerschap voor. Het schrappen van abortus uit het Wetboek van Strafrecht onderstreept vooral dat abortus een mensenrecht is en niet iets crimineels.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 47: Een soa is een seksueel overdraagbare aandoening

Indiener(s): Roos Verheijen, Martijn Staal, Willem van 't Spijker.

Hoofdstuk 5, punt 12

Huidige tekst:

12. Testen op seksueel overdraagbare aandoeningen **en soa's** wordt gratis en toegankelijk voor iedereen.

Vervangen door:

12. Testen op seksueel overdraagbare aandoeningen wordt gratis en toegankelijk voor iedereen.

Toelichting:

De huidige tekst is dubbelop.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 48: Meer noodzakelijke zorg in het basispakket

Indiener(s): Frank Lemmers.

Hoofdstuk 5, punt 25

Huidige tekst:

25. Het basispakket wordt uitgebreid: mensen met een chronische ziekte hoeven niet te wachten of medicatie wordt vergoed. Ook producten zoals krukken en gehoorapparaten komen in het basispakket.

Vervangen door:

25. Het basispakket wordt uitgebreid: mensen met een chronische ziekte hoeven niet te wachten of medicatie wordt vergoed. **Hulpmiddelen** zoals krukken en gehoorapparaten komen in het basispakket. **Niet-luxe brillen op sterkte worden ook vergoed.**

26. Brillen op sterkte en lenzen worden vergoed vanuit het basispakket. Voor luxe monturen kan bijbetaald worden, maar de prijs van brillen is niet afhankelijk van wat de opticien voorschrijft.

Toelichting:

Brillen zijn voor veel mensen een dure investering, terwijl ze nodig kunnen zijn om goed te kunnen leven. Daarom is het redelijk om brillen op sterkte te vergoeden vanuit

het basispakket. Bij dure monturen kunnen gebruikers bijbetalen. Dit benadrukt dat zaken als krukken en gehoorapparaten de gezondheid en het dagelijks functioneren van mensen verbeteren en ondersteunen.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Door de indiener is gevraagd om naast punt 25 te wijzigen ook een punt toe te voegen. Dit is vanwege tijd(gebrek) geen los amendement geworden.

Amendement 49: Heb ook aandacht voor mensen met long covid/post-covidsyndroom aandoening

Indiener(s): Roos Verheijen, Martijn Staal, Willem van 't Spijker.

Hoofdstuk 5, punt 27

Huidige tekst:

27. Geld wordt vrijgemaakt voor onderzoek naar langdurige ziektes. Europa breed wordt gewerkt aan onderzoeksorganisaties, zodat belangrijke medicijnen ontwikkeld worden.

Vervangen door:

27. Er wordt structureel geld vrijgemaakt voor onderzoek naar en behandeling van chronische ziekten, zoals long covid. We werken samen in Europees verband, zodat we expertise opbouwen, en zelf medicijnen kunnen ontwikkelen en produceren.

Toelichting:

Het standpunt is wat verduidelijkt. Het is belangrijk dat iedereen met een chronische ziekte passende zorg krijgt. Daarnaast is expliciet long covid (ook wel post-covidsyndroom) genoemd, waar we nog maar weinig over weten. We moeten deze mensen, die vaak aan de "frontlinie" van de pandemiebestrijding stonden, niet in de steek laten.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 50: Je kan ook gewoon doodgaan

Indiener(s): Veerle van Wijk.

Hoofdstuk 5, punt 33

Huidige tekst:

33. Mensen met een ziekte waar ze van sterven hebben recht op palliatieve zorg. Palliatieve zorg moet ervoor zorgen dat de kwaliteit van leven tot de dood beschermd wordt. Palliatieve zorg moet zo veel mogelijk bij de persoon thuis zijn, want iedereen verdient een laatste levensfase van hoge kwaliteit.

Vervangen door:

33. **Iedereen heeft recht op palliatieve zorg.** Palliatieve zorg moet ervoor zorgen dat de kwaliteit van leven tot de dood beschermd wordt. Palliatieve zorg moet zo veel mogelijk bij de persoon thuis zijn, want iedereen verdient een laatste levensfase van hoge kwaliteit.

Toelichting:

Niet alleen mensen die sterven aan een ziekte gaan dood. Ook mensen die sterven van ouderdom mogen palliatieve zorg lijkt mij. Verder: Palliatieve zorg, zoals ik het begrijp van professionals, de zorg rondom en naar het levenseinde toe. Dit kan ook zijn voor mensen die niet "ziek" zijn, maar ook gaan om bijvoorbeeld het opstellen van plannen voor als dat wel op termijn het geval gaat zijn. Tevens vind ik dat ook mensen die een voltooid leven hebben en euthanasie willen (en niet ziek zijn), recht hebben op palliatieve zorg. Overigens is juist palliatieve zorg vaak wijkverpleging en thuiszorg, dat is vaak niet "los" maar vooral intensiever met een andere doelstelling.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 51: Bezuinigen jeugdzorg terugdraaien

Indiener(s): Emma Dillingh.

Hoofdstuk 5, na punt 40

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

41. **Alle bezuinigen op jeugdzorg sinds het jaar 2017 worden teruggedraaid. Waar nodig kunnen gemeenten aanspraak maken op aanvullende (structurele) subsidie om de Hervormingsagenda Jeugd uit te kunnen voeren.**

Toelichting:

De jeugdzorg heeft per direct meer geld nodig voor voorzieningen en medewerkers, en er is de afgelopen paar jaar veel bezuinigd onder de kabinetten Rutte. Dat geld moet terug, en met nog een schepje er bovenop.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Hoofdstuk 6

Amendement 52: Kraak maar raak!

Indiener(s): Martijn Staal, Willem van 't Spijker, Luuk Voncken.

Hoofdstuk 6, punt 1a

Huidige tekst:

- a. Kraken mag niet strafbaar zijn, daarom heffen we de wet die het kraken van leegstaande panden verbiedt op.

Vervangen door:

- a. **Kraken is een gerechtvaardigd middel om leegstand en verwaarlozing van gebouwen tegen te gaan. Het kraakverbod wordt opgeheven. Panden die lang leeg staan en niet binnenkort gebruikt gaan worden, mogen worden gekraakt en onteigend.**

Toelichting:

Deze nieuwe tekst maakt duidelijker wat het gevolg is van het opheffen van het kraakverbod.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 53: Huisuitzetting mag nooit leiden tot dakloosheid

Indiener(s): Commissie Economie.

Hoofdstuk 6, punt 1b

Huidige tekst:

- b. Huisuitzettingen moeten voorkomen worden door 'terugklapcontracten.'

Vervangen door:

- b. Huisuitzettingen moeten voorkomen worden door 'terugklapcontracten.' **In het geval dat het toch nodig is om iemand uit hun woning te zetten, moet er worden gezorgd voor onderdak op een andere locatie.**

Toelichting:

Het mag nooit voorkomen dat, door wat voor reden dan ook, iemand hun recht op wonen kwijt raakt. We erkennen echter wel dat het in sommige gevallen beter is, mocht dit zijn voor de buurt of de persoon zelf, om iemand uit een bepaalde situatie/woning te halen.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 54: Laten we de bouw financieren en niet de huur

Indiener(s): Commissie Economie.

Hoofdstuk 6, punt 2a

Huidige tekst:

- a. De sociale huur van nieuwe woningen wordt betaald vanuit een nationaal investeringsfonds.

Vervangen door:

- a. **De bouw van nieuwe sociale huurwoningen** wordt betaald vanuit een nationaal investeringsfonds.

Toelichting:

Het lijkt me logisch dat we de bouw willen financieren en niet de huur zelf. (al zouden we natuurlijk niet tegen gratis wonen zijn ;))

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 55: Zeg nee tegen gentrificatie

Indiener(s): Commissie Economie.

Hoofdstuk 6, punt 2a

Huidige tekst:

- a. De bouw van nieuwe sociale huurwoningen wordt betaald vanuit een nationaal investeringsfonds.

Vervangen door:

- a. De bouw van nieuwe sociale huurwoningen wordt betaald vanuit een nationaal investeringsfonds. **Het is belangrijk om gentrificatie, het verdrijven van lagere inkomensklassen, hierbij te voorkomen.**

Toelichting:

Je ziet vaak dat de focus ligt om de wijken met mensen met lagere inkomens 'op te waarderen'. Dit verdrijft de mensen uit hun buurt, ook wel gentrificatie genoemd. Echter zie je het bijna nooit voorkomen dat er een villawijk tegen de vlakke gaat. Het is dus belangrijk te voorkomen dat we alleen maar arme mensen uit de stad gaan jagen.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 58: Short stay beperken mag al

Indiener(s): Martijn Staal, Willem van 't Spijker, Luuk Voncken.

Hoofdstuk 6, punt 18

Huidige tekst:

18. Korte termijnverhuur aan toeristen zorgt voor hogere huurprijzen in steden, daarom mag er een beperking opgelegd worden om dit soort verhuur tegen te gaan.

Vervangen door:

-

Toelichting:

Het beperken van kortetermijnverhuur (ook wel "short stay") is al mogelijk.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Hoofdstuk 7

Amendement 59: Wat is 'Dit'?

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 7, punt 2

Huidige tekst:

2. Dit is niet alleen een Nederlands doel maar een Europees doel. Nederland moet actief financiële, technische en organisatorische steun leveren aan onze Europese buurlanden om een klimaatneutrale Europese Unie te realiseren.

Vervangen door:

2. **Klimaatneutraliteit** is niet alleen een Nederlands doel maar een Europees doel. Nederland moet actief financiële, technische en organisatorische steun leveren aan onze Europese buurlanden om een klimaatneutrale Europese Unie te realiseren.

Toelichting:

Wat is 'Dit'? → klimaatneutraliteit

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 60: Meer (dan) technologie

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 7, punt 12

Huidige tekst:

12. Alle vormen van financiële steun en subsidies voor de fossiele industrie worden per direct afgebouwd met een welvaartsgarantie voor werknemers in de betroffen industrie. In plaats daarvan komen er subsidies en worden er sterk geïnvesteerd in duurzame energieproductie en -opslag

Vervangen door:

12. Alle vormen van financiële steun en subsidies voor de fossiele industrie worden per direct afgebouwd met een welvaartsgarantie voor werknemers in de betroffen industrie. In plaats daarvan komen er subsidies **voor**, en **wordt** er sterk geïnvesteerd in **oplossingen voor een rechtvaardige energietransitie**.

Toelichting:

Energieproductie en -opslag is een onnodige specificering. Er zijn meer oplossingen in een (rechtvaardige) energietransitie dan energieproductie en -opslag. Hierbij kan je denken aan andere technologische ontwikkelingen zoals netverzwaring, lokale energienetten en smart grids, waterstofcentrales en -infrastructuur, maar ook niet-technologische oplossingen zoals energiecoöperaties en -gemeenschappen. Houd het daarom breder.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 61: Amendement H7 artikel 14

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 7, punt 14

Huidige tekst:

14. Nieuwe winning van fossiele brandstoffen worden per direct verboden en er worden geen nieuwe vergunningen gegeven voor enkele fossiele industrie. Huidige winning van fossiele brandstoffen en fossiele (energie)productie wordt zo snel mogelijk gestopt. Werknemers in deze sectoren die hierdoor hun baan verliezen krijgen omscholing en uitzicht op een nieuwe baan.

Vervangen door:

14. Nieuwe winning van fossiele brandstoffen **wordt** per direct verboden en er worden geen nieuwe vergunningen gegeven voor **de** fossiele industrie. Huidige winning van fossiele brandstoffen en fossiele (energie)productie wordt zo snel mogelijk gestopt. Werknemers in deze sectoren die hierdoor hun baan verliezen krijgen omscholing en uitzicht op een nieuwe baan.

Toelichting:

-

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 62: Tegen dwaalsporen voor klimaatbeleid (Nieuw Artikel) 1/2

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 7, na punt 15

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

16. Het aanpakken van klimaatverandering moet niet gebaseerd zijn op technologische oplossingen die afleiden van de verantwoordelijkheid van overheden en bedrijven om hun CO₂-uitstoot te verminderen. DWARS stelt zich kritisch op naar het afvangen en ondergronds opslaan van CO₂ (ook wel Carbon Capture & Storage (CCS) genoemd).

Toelichting:

Het standpunt over CCS is hier in lijn met het GroenLinks programma. Specifiek gaat dit niet over Negatieve Emissie Technologieën (NETs). Voor verdere bronnen:

<https://www.wetenschappelijkbureaugroenlinks.nl/tijdschrift/winter-2019/mogensen-sleutelen-aan-het-klimaat>

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 63: Ondersteuning voor ecosystemen in overzeese koninkrijksdelen

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 7, punt 16

Huidige tekst:

16. De overzeese Koninkrijksdelen krijgen steeds meer te maken met klimaatverandering, maar het beleid slaagt er niet in om de situatie aan te pakken. Daarom pleit DWARS voor het structureel financieren van organisaties die zorgen dat de ecosystemen in goede gezondheid blijven. De winst van deze projecten komt bij de Koninkrijksdelen terecht.

Vervangen door:

16. De overzeese Koninkrijksdelen krijgen steeds meer te maken met **de afbraak van ecosystemen en natuur**, het beleid slaagt er niet in om de situatie aan te pakken. Daarom pleit DWARS voor het structureel financieren van organisaties **zoals de Dutch Caribbean Nature Alliance (DCNA)** die zorgen dat de ecosystemen in goede gezondheid blijven. De winst van **soortgelijke projecten** komt bij de Koninkrijksdelen terecht.

Toelichting:

De eerste zin van het Huidige artikel suggereert dat dit gaat over ondersteuning van overzeese koninkrijksdelen voor brede effecten van klimaatverandering, terwijl het latere deel gaat over een hele specifieke vorm van ecosysteembescherming. Met een aantal aanpassingen is dit artikel consistent. Ook is het voorbeeld belangrijk om het punt duidelijker te maken.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 64: Amendement H7 artikel 19

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 7, punt 19

Huidige tekst:

19. We richten een Afdeling voor Klimaatbestendigheid voor Mensen met een Beperking op. Deze overheidsorgaan zal worden geleid door mensen met een beperking om ervoor te zorgen dat hun behoeften consequent worden meegenomen bij adaptatieplannen. Hierdoor zorgen we dat alle klimaatbestendighedsprojecten zo toegankelijk mogelijk zijn.

Vervangen door:

19. We richten een afdeling voor klimaatbestendigheid voor mensen met een beperking op. **Dit** overheidsorgaan zal worden geleid door mensen met een beperking om ervoor te zorgen dat hun behoeften consequent worden meegenomen bij adaptatieplannen. Hierdoor zorgen we dat alle klimaatbestendighedsprojecten zo toegankelijk mogelijk zijn.

Toelichting:

-

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Hoofdstuk 8

Amendement 65: Heropen oude spoorlijnen en stations

Indiener(s): Renzo Gort.

Hoofdstuk 8, punt 2

Huidige tekst:

2. We verbeteren het openbaar vervoer zodat het aantrekkelijk wordt. De reistijd voor reizen met het openbaar vervoer wordt verkort. Bussen, treinen, metro's en trams gaan beter op elkaar aansluiten. Elke dorpskern moet goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer. Dit houdt in dat er in alle dorpskernen minimaal één keer per uur een bus vertrekt. Er gaan meer treinen en bussen rijden in de avond en nacht.

Vervangen door:

2. We verbeteren het openbaar vervoer zodat het aantrekkelijk wordt. Daarnaast draaien we het verlies in OV-dekking terug. Hiervoor doen we de volgende dingen:

- a. De reistijd voor reizen met het openbaar vervoer wordt verkort.
- b. Bussen, treinen, metro's en trams gaan beter op elkaar aansluiten.
- c. Elke dorpskern moet goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer. Dit houdt in dat er in alle dorpskernen minimaal één keer per uur een bus vertrekt.
- d. Er gaan meer treinen en bussen rijden in de avond en nacht.
- e. Waar mogelijk worden oude stations en treinlijnen heropend.
- f. Er worden nieuwe spoorverbindingen en stations geopend.

Toelichting:

Een goede manier om het openbaarvervoer toegankelijker te maken is om meer treinstations en lijnen te hebben. Een manier om dit redelijk gemakkelijk te doen is om oude treinlijnen te herbouwen of oude stations langs bestaande lijnen te heropenen. Een voorbeeld is de treinlijn tussen Maastricht en Hasselt (Welke helaas er definitief niet meer komt) of de treinlijn tussen Apeldoorn en Zwolle (via Epe) te heropenen. Dit zou ook gedaan kunnen worden met (snel)trams. Ook oude stations zoals bijvoorbeeld bij Oosthuizen (langs de lijn Amsterdam - Enkhuizen) zouden kunnen worden heropend.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 67: Fuck moordmachines, maak ze kleiner

Indiener(s): Veerle van Wijk, Renzo Gort.

Hoofdstuk 8, punt 9

Huidige tekst:

9. Er komt een kilometerheffing op al het verkeer met een motor, het openbaar vervoer wordt hiervan uitgezonderd. De hoogte van de heffing hangt voornamelijk af van de uitstoot van broeikasgassen. Ook het gewicht van het voertuig, de plek en tijd van het reizen worden meegenomen in de heffing.

Mensen met een laag inkomen of een vitaal beroep krijgen hiervoor korting op de inkomstenbelasting.

Vervangen door:

9. Er komt een kilometerheffing op al het verkeer met een motor, het openbaar vervoer wordt hiervan uitgezonderd. De hoogte van de heffing hangt voornamelijk af van de uitstoot van broeikasgassen. Ook het gewicht van het voertuig, **de grootte van het voertuig**, de plek en tijd van het reizen worden meegenomen in de heffing. Mensen met een laag inkomen of een vitaal beroep krijgen hiervoor korting op de inkomstenbelasting.

Toelichting:

SUV's en dergelijke auto's zijn nergens voor nodig en zorgen alleen maar voor meer vervuiling en dodelijke ongelukken.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 68: Geen nieuwe vliegvelden pls:(

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 8, punt 10e

Huidige tekst:

e. Lelystad Airport gaat niet open. Voor andere vliegvelden wordt gekeken naar wanneer ze dicht kunnen.

Vervangen door:

e. Lelystad Airport gaat niet open. Voor andere vliegvelden wordt gekeken naar wanneer ze dicht kunnen. **Er komen geen nieuwe vliegvelden bij in Nederland.**

Toelichting:

vliegen slecht :(

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 69: Help nieuwe (hoofd)steden

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 8, punt 10g

Huidige tekst:

g. Er komen geen nieuwe vluchten en bestemmingen bij in Nederland.

Vervangen door:

g. **Het aantal vluchten en bestemmingen vanuit Nederland wordt niet groter.**

Toelichting:

Voor zwaarwegende redenen zou het kunnen dat er een nieuwe bestemming nodig is in Nederland. Denk hierbij bijvoorbeeld aan nieuwe hoofdsteden die gebouwd worden in een aantal landen (e.g. Indonesië), zou het logisch zijn dat er wel nieuwe bestemmingen bij zouden komen. Deze moeten dan wel de oude vervangen en niet alleen toegevoegd worden. Transition not addition. Wel belangrijk om deze mogelijkheid open te houden.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 70: Verbonden schepen

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 8, punt 11**Huidige tekst:**

11. De Scheepvaart moet snel minder broeikasgassen uitstoten. Scheepvaart wordt bij binnenkomst in Europa belast op de uitstoot. Hoe meer uitstoot, hoe meer de schepen belast worden. Schepen binnen Europa gaan meer belasting op brandstof betalen. Cruiseschepen worden verbonden. Schepen moeten stiller worden voor het leven in het water.

Vervangen door:

11. De Scheepvaart moet snel minder broeikasgassen uitstoten. Scheepvaart wordt bij binnenkomst in Europa belast op de uitstoot. Hoe meer uitstoot, hoe meer de schepen belast worden. Schepen binnen Europa gaan meer belasting op brandstof betalen. Cruiseschepen worden **verboden**. Schepen moeten stiller worden voor het leven in het water.

Toelichting:

Taalfout

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 71: Plastic niet zo sick

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 8, punt 25a

Huidige tekst:

25. Het gebruik van plastic wordt sterkt verminderd. De negatieve effecten van effecten van plastic worden zoveel mogelijk tegengaan.

- a. Het gebruik van kleine plastic deeltjes, zogenaamde microplastics, worden verboden.

Vervangen door:

25. Het gebruik van plastic wordt sterkt verminderd. De negatieve effecten van effecten van plastic worden zoveel mogelijk tegengaan. **We zorgen dat er zo min mogelijk plastic (deeltjes) in ons lichaam, voedsel en milieu komen.**

- a. **Het toevoegen van microplastics aan producten zoals shampoo, schoonmaakmiddelen en cosmetica wordt verboden.**

Toelichting:

Sommige bedrijven voegen kleine delen plastic toe aan hun producten. Dit moet stoppen, maar in de Huidige tekst is het niet erg duidelijk wat deze kleine delen plastic inhouden. Ook suggereert het verbieden van ‘gebruik’ dat de last bij de consument ligt, terwijl de producent verantwoordelijkheid moet hebben. Daarnaast leggen we met de laatste zin van punt 25 uit wat de “negatieve effecten” zijn.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

[Als dit punt wordt aangenomen wordt microplastics toegevoegd aan de begrippenlijst]

Amendement 72: Thermoharders zijn thermohard nodig!

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 8, punt 25c

Huidige tekst:

25c. Er komt op een verbod op het gebruik van thermoharders. Thermoharders zijn plastics die niet recyclebaar zijn.

Vervangen door:

25c. Er komt op **termijn** een verbod op het gebruik van thermoharders. Thermoharders zijn plastics die niet recyclebaar zijn.

Toelichting:

Alle thermoharders per direct verbieden is onhoudbaar, bijvoorbeeld in elektriciteitstoepassingen. Daar wil je niet dat plastics kunnen smelten bij hoge temperaturen.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Hoofdstuk 9

Amendement 73: Taalpunt 1

Indiener(s): Wouter Ubbink.

Hoofdstuk 9, inleiding

Huidige tekst:

Er is een groot stikstof overschot, veels te weinig biodiversiteit en slecht water.

Vervangen door:

Er is een groot stikstofoverschot, **veel** te weinig biodiversiteit en slecht water.

Toelichting:

Veels is geen Nederlands woord.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 74: Zo gaan we de natuur redden

Indiener(s): Oscar Lawson.

Hoofdstuk 9, punt 4

Huidige tekst:

4. Er wordt meer gedaan om de natuur te beschermen. Hiervoor worden échte oplossingen gekozen. Deze oplossingen zijn: boeren laten stoppen, het verminderen van de luchtvaart en het verlagen van de verkeerssnelheid.

Vervangen door:

4. Er wordt meer gedaan om de natuur te beschermen. Hiervoor worden échte oplossingen gekozen. **Voorbeelden van** deze oplossingen zijn: boeren laten

stoppen, het verminderen van de luchtvaart en het verlagen van de verkeerssnelheid.

Toelichting:

Door te zeggen dat dit voorbeelden zijn van oplossingen lijkt het niet of dit de enige oplossingen zijn.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 75: Duidelijke en ambitieuze percentages natuur

Indiener(s): Wouter Ubbink.

Hoofdstuk 9, punt 7

Huidige tekst:

7. Er komt in stappen meer beschermde natuur op uitbreiding van natura 2000 gebieden. In 2030 is 40% beschermd, in 2040 70% en in 2050 95%.

Vervangen door:

7. Er komt in stappen meer beschermde natuur. **In 2030 is 40% van al het gebied op land en zee beschermd, in 2040 50%.**

Toelichting:

Het is onduidelijk wat er met de percentages bedoeld wordt, ze lijken uit het niets te komen. Ze zouden kunnen verwijzen naar het aandeel van de natuur dat natura-2000 gebied is. Dat is op dit moment al 45% (land) tot 58% (land en binnenwateren). In dat geval zou het eerste doel nogal gek zijn, want dat is reeds ruimschoots behaald. Dat wekt de suggestie dat de percentages verwijzen naar de oppervlakte van al het land (en zee) dat beschermd moet worden. In dat geval zijn de hoge getallen onrealistisch en onnodig. Echt, ik hou ook van natuur, maar als je wil dat 95% van ons land beschermde natuur wordt laat je enkel zien dat je niet begrijpt hoe de Nederlandse ruimte verdeeld moet worden als we alle 18 miljoen mensen willen huisvesten, vervoeren en voeden (ook met enkel plantaardig voedingspatroon). Daarnaast zijn er wetenschappelijke schattingen van hoeveel natuur beschermd moet worden om een stabiel ecosysteem op te leveren, die percentages noemen als 40% en 50%. 50% in 2040 lijkt mij een ambitieuze en mooie doelstelling.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

bijgevoerd moet worden om sterfte te voorkomen moet er een uitzondering worden gemaakt. De dieren waar dit punt over gaat zijn vaak door mensen hier in Nederland gebracht om een doel na te streven. De ethiek van die situatie is nog een stapje verder, maar ik ben in elk geval van mening dat er bijgevoerd moet kunnen worden als het echt nodig is door menselijke schuld.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 78: Verbindingszones

Indiener(s): Oscar Lawson.

Hoofdstuk 9, na punt 11

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

12. Er wordt ingezet op verbindingzones tussen kleine stukken natuur. Zo wordt versnippering tegengegaan, ontstaan er nieuwe leefgebieden en worden bestaande leefgebieden groter. Ook wordt er ingezet op het gebruik van natuurlijke landschapselementen om landbouwgrond af te bakenen. Houtwallen zijn al eeuwen kenmerkend voor het Nederlands landschap, hebben een hoge natuurwaarde en zijn voor honderden soorten een leefomgeving.

Toelichting:

Het gaat niet best met de natuur. Door versnippering (het in stukjes snipperen van een groot leefgebied door bijv nieuwe wegen) worden leefgebieden voor dieren kleiner. Om dit tegen te gaan moeten we kleine stukken natuur met elkaar verbinden. Daarnaast is het gebruik van oude landschapselementen zoals houtwallen en heggen super goed voor biodiversiteit. Een heg kan honderden soorten (planten, dieren, schimmels) bevatten, en dit is essentieel als Nederland biodiversiteit niet wil verliezen. Ook dit is een vorm van een verbindingzone.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 79: Stop (illegale) ontbossing

Indiener(s): Renzo Gort.

Hoofdstuk 9, punt 12

Huidige tekst:

12. Voor het verbouwen van veel producten wordt te veel illegaal bos gekapt. Producten zoals soja, rundvlees, hout, papier en palmolie. Alleen als er zeker weten geen bos voor is gekapt mogen deze producten Europa in.

Vervangen door:

12. Voor het verbouwen van veel producten wordt te veel illegaal bos gekapt. Producten zoals soja, rundvlees, hout, papier en palmolie. **Deze producten moeten enkel toegelaten worden tot Europa indien er volledige zekerheid is dat er geen sprake is geweest van (illegale) ontbossing.**

Toelichting:

Het Huidige punt liep niet lekker. Ook sprak deze zichzelf tegen door eerst over illegale ontbossing te praten en daarna ontbossing in het geheel.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 80: Kids <3 Natuur & De natuur is geen dagattractie

Indiener(s): Oscar Lawon, Wouter Ubbink.

Hoofdstuk 9, punt 14

Huidige tekst:

14. Kinderen gaan op school meer leren over de natuur en gaan er vaker heen. Er komt een overheids campagne over de natuur en het milieu. Als we meer weten over natuur gaan we beter om met de natuur, en gaan we hier vaker heen en worden we gelukkiger.

Vervangen door:

14. Kinderen leren op school meer over de natuur, **en komen meer in contact met de natuur, bijvoorbeeld door buiten les te krijgen. Zo ontwikkelen kinderen vanaf jonge leeftijd een binding met de natuur, en zal er beter omgegaan worden met natuur.**

Toelichting:

Eigenlijk dezelfde strekking, alleen net anders verwoord. Ben mega blij dat dit punt in het concept PP staat want deze band tussen kinderen en natuur heeft echt grote invloed op hun relatie met de natuur wanneer ze ouder zijn!

De natuur is niet iets 'waar je heen gaat'. Of tenminste, zo zouden we er niet over moeten spreken. De natuur is overal om ons heen - ook in de stad. Zeggen dat je 'naar de natuur gaat' suggereert dat we buiten de natuur leven, een wereldbeeld dat we nou juist graag willen veranderen. Voor meer informatie, lees: Bruno Latour - We zijn nooit modern geweest.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 81: Taalpunt 3

Indiener(s): Wouter Ubbink.

Hoofdstuk 9, punt 16

Huidige tekst:

16. De natuur waar rivieren in de zee stromen wordt beter beschermd.
Daarnaast wordt het leven in rivieren **wordt** beter beschermt.

Vervangen door:

16. De natuur waar rivieren in de zee stromen wordt beter beschermd.
Daarnaast wordt het leven in rivieren beter beschermd.

Toelichting:

Grammatica

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 82: Verhoog biodiversiteit op akkers en lang leve de Permacultuur

Indiener(s): Renzo Gort, Oscar Lawson.

Hoofdstuk 9, punt 23

Huidige tekst:

23. We gaan anders voedsel produceren. Als ons eten is voor 2030 biologisch en Fairtrade. Hiervoor doen we de volgende dingen:

- a. Het aanmoedigen van de overgang naar plaatselijke landbouw aan. Dit principe heet ookwel Farm-to-Fork.
- b. De overgang naar kringlooplandbouw versnellen en makkelijker maken.
- c. Verschillende gewassen zaaien en oogsten. Gewassen zijn planten die we eten.
- d. Boeren worden beloond voor landbouw die goed is voor de natuur.
- e. Het gebruik van schadelijke kunstmest en niet-biologische bestrijdingsmiddelen worden verboden.

Vervangen door:

23. We gaan voedsel anders produceren. In 2030 is al ons voedsel biologisch en Fairtrade. Om dat te bereiken doen we de volgende dingen:

- a. **We moedigen de overgang naar meer** plaatselijke landbouw aan. Dit principe heet ookwel Farm-to-Fork.
- b. **We steunen initiatieven als voedselgemeenschappen.**
- c. **We versnellen en versimpelen de overgang naar kringlooplandbouw.**
- d. **We verhogen de biodiversiteit op akkers door meerdere soorten gewassen tegelijkertijd op 1 akker te verbouwen.** Gewassen zijn planten die we eten.
- e. **We gaan boeren belonen voor landbouw die de natuur en biodiversiteit verbeteren. Een voorbeeld hiervan is permacultuur.**
- f. **Het gebruik van schadelijke kunstmest en niet-biologische bestrijdingsmiddelen worden verboden.**

Toelichting:

Het Huidige punt liep niet lekker. Ook is punt c duidelijker gemaakt door het specificeren van de biodiversiteit op 1 akker. Verder is er een punt toegevoegd om permacultuur en voedselgemeenschappen te promoten. Permacultuur is een methode waar naar natuurlijke ecosystemen en oude moestuinmethoden wordt gekeken. Dit is een vorm van landbouw die duurzaam is en die in de toekomst nodig is als we een gezond, ethisch en niet-vervuilend landbouwsysteem willen hebben.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

[Indien dit amendement wordt overgenomen wordt permacultuur toegevoegd aan de begrippenlijst.]

Amendement 83: Wees inclusief naar verschillende soorten insectengif

Indiener(s): Wouter Ubbink,

Hoofdstuk 9, punt 24

Huidige tekst:

24. Het aantal insecten is te veel gedaald. Er komt een verbod op gif tegen insecten, ook wel insecticiden genoemd. Gemeentes en boeren moeten plannen maken om het aantal insecten in Nederland te verhogen.

Vervangen door:

24. Het aantal insecten is te veel gedaald. Er komt een verbod op gif **waar insecten niet tegen kunnen, ook wel pesticiden genoemd**. Gemeentes en boeren moeten plannen maken om het aantal insecten in Nederland te verhogen.

Toelichting:

'Insecticiden' verwijst specifiek naar gif tegen insecten. Middelen zoals het beruchte RoundUp en andere onkruidverdelgers vallen hier niet onder, terwijl insecten er wel degelijk last van hebben en we die dus ook moeten verbieden. Het bredere 'pesticiden' is hier beter geschikt, zowel insecticiden als herbiciden vallen onder die noemer.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 84: Taalpunt 4

Indiener(s): Wouter Ubbink.

Hoofdstuk 9, punt 29

Huidige tekst:

29. Boeren mogen met elkaar hun producten aanbieden om zo een eerlijke prijs te voor hun voedsel.

Vervangen door:

29. Boeren mogen met elkaar hun producten aanbieden om zo een eerlijke prijs te **vragen** voor hun voedsel.

Toelichting:

De zin is niet compleet. Het zou ook met een ander woord kunnen worden afgemaakt, maar dit lijkt me het meest voor de hand liggend.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 85: Verbied TOEGEVOEGD suiker. Een mango behoudt hiermee zijn bestaansrecht.

Indiener(s): Emma Dillingh.

Hoofdstuk 9, punt 32

Huidige tekst:

32. Ongezond eten wordt ontmoedigd door een verbod op reclames en kortingen op ongezond eten. Er komt een verbod op calorierijk 'fastfood'. Producten met veel suiker worden duurder door de invoering van een belasting op suiker bij de producent. In andere landen zorgt dit voor minder suiker in producten.

Vervangen door:

32. Ongezond eten wordt ontmoedigd door een verbod op reclames en kortingen op ongezond eten. Er komt een verbod op calorierijk 'fastfood'. Producten met veel suiker worden duurder door de invoering van een belasting op **toegevoegd** suiker bij de producent. In andere landen zorgt dit voor minder suiker in producten.

Toelichting:

Er zijn vele verschillende vormen van suiker. Fructose (uit fruit) is ook suiker. Ipv alle suikerrijke producten (die ook gezond kunnen zijn) meteen uit te bannen, kunnen we beter inzetten op het verminderen, verbieden, of reguleren van toegevoegde suikers in de vorm van kristalsuiker en suikersiropen zoals bijvoorbeeld gevonden in frisdrank. Bijkomend voordeel is dat dat makkelijk te meten en dus te handhaven is, en je pakt daarmee niet de producten waar van nature al suiker in zit zoals dadels.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Hoofdstuk 10

Amendement 86: Laaggeletterdheid

Indiener(s): Commissie Onderwijs

Hoofdstuk 10, nieuw punt

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

Om laaggeletterdheid tegen te gaan:

- a. Wordt het vak begrijpend lezen vervangen door leesvaardigheid met als doel teksten te begrijpen in plaats van leesstrategieën beheersen.
- b. Wordt leesvaardigheid geïntegreerd in de zaakvakken.
- c. Wordt een bibliotheek voor iedereen bereikbaar.
- d. Komt er meer aandacht voor leesplezier.

Toelichting:

Op 5 december 2023 zijn de resultaten van het PISA-onderzoek 2022 gepresenteerd. Hieruit bleek dat het leesniveau onder Nederlandse 15-jarigen in grote mate achteruit is gegaan. In het onderzoek werden de resultaten van een aantal vakgebieden vergeleken met die in andere landen van de EU-14. Nederland is leesvaardigheid zo gedaald dat we bijna onderaan staan van deze 14 landen. De leesvaardigheid daalde hier harder dan in de 13 andere landen. Het is van belang dat mensen goed kunnen lezen, omdat ze anders bijvoorbeeld in de knel komen bij brieven van de overheid of bijsluiters van medicatie.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 87: Spelling

Indiener(s): Commissie Onderwijs.

Hoofdstuk 10, punt 12

Huidige tekst:

12. De grootte van klassen in het basis- en voortgezet onderwijs moet verlaagd worden.

Vervangen door:

12. De grootte van klassen in het basis- en voortgezet onderwijs moet **verlaagd** worden.

Toelichting:

't Kofschip, voltooid deelwoord.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 88: MBO, HBO, WO

Indiener(s): Oscar Lawson.

Hoofdstuk 10, punt 16f

Huidige tekst:

f. Bij studievoorlichting worden alle onderwijssoorten (praktische-, beroeps- en theoretische opleidingen) aan scholieren getoond, zodat zij zelf kunnen kiezen welk type vervolgonderwijs bij hen past.

Vervangen door:

f. Bij studievoorlichting worden verschillende onderwijssoorten (**MBO, HBO, WO**) aan scholieren getoond en besproken, zodat zij zelf kunnen kiezen welk type vervolgonderwijs bij hen past.

Toelichting:

Door de benamingen MBO, HBO en WO is het duidelijker dat het gaat om verschillende opleidingstypen zonder daar te specificeren hoe theoretisch deze opleiding is.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 89: Rol als burger

Indiener(s): Commissie Onderwijs.

Hoofdstuk 10, tussen punt 20 en 21

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

21. Leerlingen moeten voorbereid worden op hun rol als burger. Daarom moet basiskennis worden aangeboden over bijvoorbeeld het lezen van

een contract of het doen van belastingaangifte. Deze kennis is namelijk niet vanzelfsprekend.

Toelichting:

Dit punt stond ook in het concept-concept-programma en we begrijpen niet waarom het is verwijderd. Leerlingen krijgen te weinig van dit soort praktische vaardigheden op school en zijn dus deels afhankelijk van hun ouders in hoe goed ze hierin zijn. Dat is problematisch want het zorgt voor ongelijkheid.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 90: Digitale situaties

Indiener(s): Oscar Lawson namens de Commissie Onderwijs.

Hoofdstuk 10, punt 22

Huidige tekst:

25. Leerlingen moeten na en tijdens de middelbare school goed kunnen omgaan met digitale spullen/dingen. Daarom moet op de middelbare school aandacht besteed worden aan goed kunnen omgaan met digitale spullen/dingen.

Vervangen door:

25. Leerlingen moeten na en tijdens de middelbare school goed kunnen omgaan met digitale **producten en diensten, en ook met gevaren op het internet**. Daarom moet op de middelbare school aandacht besteed worden aan digitale vaardigheden.

Toelichting:

Spullen/dingen vonden we dubbelop omdat het nagenoeg hetzelfde is, en digitale situaties dekt een bredere lading. De tweede keer vervangen we het ook maar dan door 'digitale vaardigheden' omdat dat een duidelijke samenvattende term is.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 91: Maximale capaciteit

Indiener(s): Commissie Onderwijs.

Hoofdstuk 10, punt 23

Huidige tekst:

23. Reguliere scholen moeten meer doen om het regulier onderwijs geschikt te maken voor leerlingen die niet in het speciaal onderwijs passen, maar wel speciale ondersteuning nodig hebben. Zo volgt een leerling altijd geschikt onderwijs bij een geschikte school.

Vervangen door:

23. Reguliere scholen moeten meer **kunnen** doen om het regulier onderwijs geschikt te maken voor leerlingen die niet in het speciaal onderwijs passen, maar wel speciale ondersteuning nodig hebben. Zo volgt een leerling altijd geschikt onderwijs bij een geschikte school.

Toelichting:

Scholen simpelweg meer laten doen is geen oplossing want scholen zitten al aan hun maximale capaciteit en kampen met lerarentekorten. De oorspronkelijke zin gaat ervan uit dat het probleem door scholen kan worden opgelost maar ze hebben hier ook meer middelen voor nodig. Door 'kunnen' toe te voegen maken we duidelijk dat scholen meer geld moeten ontvangen en structurele problemen eerst moeten worden opgelost.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 92: Gelijkwaardigheid voor alle studenten

Indiener(s): Oscar Lawson.

Hoofdstuk 10, tussen 26 en 27**Huidige tekst:**

-

Vervangen door:

27. Alle studenten hebben dezelfde rechten. Faciliteiten en kortingen moeten voor alle studenten toegankelijk zijn binnen de gemeente waar de student staat ingeschreven.

28. Studenten mogen nergens geweigerd worden op basis van opleidingsniveau.

Toelichting:

Universiteiten hebben vaak faciliteiten zoals sportterreinen, goedkope sportabonnementen en een studentenpsycholoog. Deze faciliteiten hebben MBO's en HBO's niet (altijd). Door dit recht te trekken zal er meer sociale interactie zijn tussen verschillende opleidingstypen. Ook zal het invloed hebben op de kloof tussen MBO, HBO en WO. Kortingsprogramma's voor studenten zijn ook niet altijd toegankelijk voor MBO studenten. Dit moet anders.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 93: Internationale studenten

Indiener(s): Oscar Lawson.

Hoofdstuk 10, punt 32

Huidige tekst:

32. Een onderwijsorganisatie mag niet extra internationale studenten aantrekken wanneer er geen woningen zijn voor extra internationale studenten dicht bij de onderwijsorganisatie.

Vervangen door:

32. Een onderwijsorganisatie mag **geen internationale studenten werven als er geen geschikte woningen beschikbaar zijn voor die internationale studenten die hier willen studeren.**

Toelichting:

Dit leest iets natuurlijker.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 94: Begrippenlijst

Indiener(s): Commissie Onderwijs.

Hoofdstuk 10, punt 49

Huidige tekst:

49. Om de laaggeletterdheid en taalachterstanden te verminderen worden er gratis taallessen beschikbaar gesteld. **Laaggeletterdheid betekent dat je moeite hebt met lezen en schrijven.**

Vervangen door:

49. Om de laaggeletterdheid en taalachterstanden te verminderen worden er gratis taallessen beschikbaar gesteld.

Toelichting:

De begrippen worden uitgelegd in de begrippenlijst in plaats van in puntjes zelf. Dit is de enige uitzondering in het hoofdstuk en wij zien dit graag aangepast.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 95: Verdragen met arbeidsrecht verbieden dit

Indiener(s): Veerle van Wijk.

Hoofdstuk 10, punt 55

Huidige tekst:

55. De cao onderwijs en kinderopvang worden samengevoegd.

Vervangen door:

-

Toelichting:

Dit kan je best willen, maar is aan de werkgevers en vakbonden in de betreffende sectoren en niet aan de overheid. Die mag dat namelijk gezien allerlei verdragen die we hebben ondertekend bij de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) helemaal zich niet mengen in de vakbondsvrijheid en onderhandelingsvrijheid tussen werkgevers en werknemers. Lijkt me niet de bedoeling.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Hoofdstuk 11

Amendement 96: Dubbele punten schrappen

Indiener(s): Commissie Kunst, Cultuur & Media.

Hoofdstuk 11, punt 1 en 3 t/m 10

Verwijderen

Toelichting:

Bij het indienen van de wijzigingen op het eerste conceptprogramma is er iets misgegaan waardoor deze punten dubbel in het programma staan.

Nuanceverschillen zullen we middels andere amendementen behandelen, maar kunnen hierdoor beter in de structuur van het hoofdstuk worden geplaatst.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 97: B1 onder toegankelijkheid

Indiener(s): Commissie Kunst, Cultuur & Media.

Hoofdstuk 11, punt 2

Vervangen:

Verplaatsen Hoofdstuk 11, punt 2 naar kopje 'Toegankelijkheid' in Hoofdstuk 11, na punt 31.

Toelichting:

Op deze plek past dit punt beter in de thematische indeling van het hoofdstuk.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 98: Alles is politiek

Indiener(s): Quinten Coret.

Hoofdstuk 11, punt 11

Huidige tekst:

11. Politieke reclames worden in de openbare ruimte verboden. De hoeveelheid geld van een politieke partij mag geen rol spelen in de democratie. Alleen politieke posters en zendtijd voor politieke partijen blijven bestaan.

Vervangen door:

-

Toelichting:

Dit punt wordt beter verwoord in punt 23 van hetzelfde hoofdstuk. In dat punt worden namelijk niet “politieke reclames” maar “betaalde politieke reclames die direct verbonden zijn aan politieke partijen” verboden. Dit is inhoudelijk niet hetzelfde, want ook bijvoorbeeld Amnesty of Greenpeace maakt reclames die je politiek zou kunnen noemen. En, alles is politiek, dus het zal heel lastig te bepalen zijn waar de grens

ligt. Het lijkt me onwenselijk om ook bijvoorbeeld goede doelen te verbieden om reclames te maken.

Advies programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 99: Er is wel meer strafbaars mogelijk in graffiti

Indiener(s): Veerle van Wijk.

Hoofdstuk 11, punt 22

Huidige tekst:

22. Gemeenten wijzen plekken aan die specifiek bestemd zijn voor openbare kunst (zoals graffiti). Iedereen is vrij om hieraan bij te dragen. Mocht er kunst worden geplaatst die in strijd is met Artikel 1 van de grondwet, behoudt de gemeente het recht om werken te verwijderen.

Vervangen door:

22. Gemeenten wijzen plekken aan die specifiek bestemd zijn voor openbare kunst (zoals graffiti). Iedereen is vrij om hieraan bij te dragen. Mocht er kunst worden geplaatst die **strafbaar is**, behoudt de gemeente het recht om werken te verwijderen.

Toelichting:

Het lijkt me een goed idee dat we niet alleen dingen gaan verwijderen die niet in overeenstemming zijn met artikel 1 (sowieso vaag), maar ook vooral dingen die strafbaar zijn, zoals haatzaaien, oproepen tot geweld, doxxing, etcetera.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 100: Ondersteuning cultuuruitgaven gemeentes

Indiener(s): Commissie Kunst, Cultuur & Media.

Hoofdstuk 11, punt 24

Huidige tekst:

24. Er komt een wettelijke verplichting voor gemeenten om cultuuruitgaven te doen. De hoogte van de uitgaven en de specifieke besteding is aan de gemeenten zelf.

Vervangen door:

24. Er komt een wettelijke verplichting voor gemeenten om cultuuruitgaven te doen. De hoogte van de uitgaven en de specifieke besteding is aan de gemeenten zelf. **De nationale overheid ondersteunt gemeenten die hiervoor zelf niet genoeg geld hebben.**

Toelichting:

Met deze toevoeging wordt voormalig punt 1d alsnog opgenomen. Kunst en cultuur moeten overal in Nederland toegankelijk zijn. Een wettelijke bestedingsverplichting voor gemeenten helpt hierbij. Niet alle gemeenten zullen hiervoor voldoende budget hebben, indien nodig kan de Rijksoverheid daarom bijspringen.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 101: Verwijderen dubbel punt

Indiener(s): Commissie Kunst, Cultuur & Media.

Hoofdstuk 11, punt 27

Huidige tekst:

17. Culturele instellingen die producten maken waarbij fysiek contact plaatsvindt, zijn verplicht een intimiteitscoördinator in dienst te hebben. Deze coördinator begeleidt acteurs, dansers of anderen bij intieme situaties die zich voordoen in hun werk en zorgt hierbij voor een veilige werksfeer.

Vervangen door:

-

Toelichting:

Dit punt is (bijna) hetzelfde als punt 42. Een aantal kleine verschillen worden met een ander amendement weer toegevoegd.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 102: Foutje!

Indiener(s): Commissie Kunst, Cultuur & Media.

Hoofdstuk 11, punt 30

Huidige tekst:

30. Alle mensen de 12 en 28 jaar oud of mensen die weinig inkomen hebben krijgen een gratis cultuurkaart voor kortingen op culturele instellingen die geld ontvangen van de overheid.

Vervangen door:

30. Alle mensen **tussen** de 12 en 28 jaar oud of mensen die weinig inkomen hebben krijgen een gratis cultuurkaart voor kortingen op culturele instellingen die geld ontvangen van de overheid.

Toelichting:

Het woord 'tussen' mist.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 103: Intimiteitscoördinatoren voor meer dan alleen seks

Indiener(s): Commissie Kunst, Cultuur & Media.

Hoofdstuk 11, punt 42

Huidige tekst:

42. (Achtergrond)acteurs moeten van tevoren op de hoogte gesteld en intimiteitscoördinatoren moeten ingezet worden indien scènes met naaktheid of gesimuleerde seks gepland zijn.

Vervangen door:

42. (Achtergrond)acteurs, **dansers of performers** moeten van tevoren op de hoogte worden gesteld indien scènes met naaktheid, **fysieke intimiteit** of gesimuleerde seks gepland zijn. **Hier moet altijd een intimiteitscoördinator bij betrokken zijn. Verplichtingen rondom naaktheid of fysieke intimiteit mogen daarnaast niet worden opgenomen in de arbeidsovereenkomst, waardoor er altijd nog mogelijkheid is voor de acteur/danser/performer om van de scène af te zien.**

Toelichting:

Door dansers en performers toe te voegen kan het punt breder worden ingezet, niet alleen acteurs moeten soms naakt of fysiek intiem zijn. Daarnaast is 'fysieke intimiteit' toegevoegd. Een intimiteitscoördinator is namelijk ook noodzakelijk op momenten van intimiteit die niet seksueel van aard zijn. Tot slot is het van belang dat acteurs, dansers en performers niet vanwege hun contract tot bepaalde handelingen

worden gedwongen. Met name beginnende performers zullen wellicht zo'n contract tekenen en daardoor dingen moeten doen waar ze zich eigenlijk niet comfortabel bij voelen. Daarom mogen naaktheid en fysieke intimiteit ook niet contractueel worden vastgelegd.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Hoofdstuk 12

Amendement 104: Rechten schenden

Indiener(s): Max Rietberg (hoofdindieners), Jasper Vinkenvleugel namens de Commissie Privacy & Technologie.

Hoofdstuk 12, punt 6

Huidige tekst:

6. Bewakingscamera's mogen niet verbonden worden aan programma's die niet-verdachte mensen kan herkennen. Internationaal zetten we ons in tegen sociale kredietsystemen zoals in China. **De overheid mag geen rechten van niet-verdachte Burgers schenden.**

Vervangen door:

6. Bewakingscamera's mogen niet verbonden worden aan programma's die niet-verdachte mensen kan herkennen. Internationaal zetten we ons in tegen sociale kredietsystemen zoals in China.

Toelichting:

Deze zin voegt niet veel toe, en roept alleen maar vragen op. (Welke rechten? Wel rechten schenden van verdachte burgers?)

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 105: Wat is mens?

Indiener(s): Max Rietberg (hoofdindieners), Jasper Vinkenvleugel namens de Commissie Privacy & Technologie.

Hoofdstuk 12, punt 7

Huidige tekst:

7. 1,2 miljoen inwoners uit Nederland hebben nog nooit het internet gebruikt. Ook voor deze inwoners moet de overheid bereikbaar zijn. De overheid blijft daarom bereikbaar via de telefoon en blijft gratis brieven sturen. Menselijke communicatie staat hierbij centraal.

Vervangen door:

7. 1,2 miljoen inwoners uit Nederland hebben nog nooit het internet gebruikt. Ook voor deze inwoners moet de overheid bereikbaar zijn. De overheid blijft daarom bereikbaar via de telefoon en blijft gratis brieven sturen.

Communicatie met een persoon staat hierbij centraal.

Toelichting:

Verduidelijking.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 106: Digitale vaardigheden

Indiener(s): Max Rietberg (hoofdindieners), Jasper Vinkenvleugel namens de Commissie Privacy & Technologie.

Hoofdstuk 12, punt 8

Huidige tekst:

8. Iedereen moet in Nederland mee kunnen doen ongeacht de digitale vaardigheden. Daarom komen er in alle dorpen en steden van Nederland digitale punten. Deze digitale punten kunnen helpen bij alle digitale zaken van de overheid. Deze digitale punten zijn gratis toegankelijk voor alle inwoners van Nederland.

Vervangen door:

8. Iedereen moet in Nederland mee kunnen doen ongeacht **hun** digitale vaardigheden. Daarom komen er in alle dorpen en steden van Nederland digitale punten. Deze digitale punten kunnen helpen bij alle digitale zaken van de overheid. Deze digitale punten zijn gratis toegankelijk voor alle inwoners van Nederland.

Toelichting:

Verduidelijking

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 107: New misinformatie, who dis?

Indiener(s): Jasper Vinkenvleugel namens de Commissie Privacy & Technologie, Max Rietberg.

Hoofdstuk 12, punt 20

Huidige tekst:

20. Nepnieuws en misinformatie op het internet kunnen de kwaliteit van onze democratie verslechteren. Daarom pleit DWARS voor duidelijke wetgeving die de bronnen van misinformatie aanpakt.

Vervangen door:

20. Nepnieuws en misinformatie op het internet kunnen de kwaliteit van onze democratie verslechteren. Daarom pleit DWARS voor duidelijke wetgeving die de bronnen van **en platformen die misinformatie verspreiden aanpakken. Ook willen we goede voorlichting zodat iedereen misinformatie kan herkennen.**

Toelichting:

Zorgen dat er minder misinformatie is is één ding, maar kost tijd en is ook lastig uit te voeren. Om de weerbaarheid van de democratie te versterken is het ook belangrijk dat mensen misinformatie kunnen herkennen, en daarvoor is goede voorlichting nodig. Daarnaast bestaat er in het huidige punt onduidelijkheid over wie er aangepakt moet worden.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 108: Harde bezwaren

Indiener(s): Jasper Vinkenvleugel namens de Commissie Privacy & Technologie, Oscar Lawson.

Hoofdstuk 12, punt 25

Huidige tekst:

25. Als de wettelijke garantie vervalft wordt de software en hardware openbaar. Dit heet ook wel opensource maken. Als bedrijven apparaten niet meer

ondersteunen, ook wel abandonware genoemd, worden de apparaten ook opensource.

Vervangen door:

25. Als de wettelijke garantie vervalt wordt de software openbaar en **vrij aan te passen**. Dit heet ook wel opensource maken. Als bedrijven apparaten niet meer ondersteunen, ook wel abandonware genoemd, wordt de software eveneens opensource **en wordt er uitgebreide documentatie van de hardware vrijgegeven**.

Toelichting:

Hoewel het idee van open source hardware heel tof is, willen fabrikanten heel graag hun geheimen beschermen. Als we ervoor kiezen om fabrikanten te forceren om hun geheimen publiek te maken bestaat er een kans dat ze besluiten om te stoppen met de verkoop van apparaten. Het is daarom in dit geval beter om de focus op de software te leggen, en daarbij aan te vullen dat we gebruikers ook het recht willen geven om software vrij aan te passen op het door hun gekochte apparaat, zodat ze bijvoorbeeld langere ondersteuning door derde partijen kunnen krijgen. In het geval van hardware is het praktischer om een beroep te doen op artikel 22, namelijk het recht op reparatie.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Hoofdstuk 13

Amendement 109: Taakstrafverbod Afschaffen

Indiener(s): Jitske Bosma.

Hoofdstuk 13, na punt 10

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

11. Het taakstrafverbod wordt afgeschaft.

In de begrippenlijst: Een taakstraf is een straf waarbij je van de rechter moet werken zonder dat je er geld voor krijgt. Het taakstrafverbod legt vast voor welke feiten een rechter geen taakstraf mag geven, maar een gevangenisstraf moet opleggen.

Toelichting:

We straffen om de samenleving te beschermen en om te voorkomen dat mensen (weer) de wet overtreden. Taakstraffen zijn hierin bewezen effectiever dan (korte) gevangenisstraffen. Rechters moeten de mogelijkheid hebben een gepaste straf op te leggen voor de situatie en het taakstrafverbod beperkt de rechter daarin. Daarom schaffen we het taakstrafverbod af.

Advies Programmacommissie

Overnemen

Amendement 110: Beperk rechters niet in hun werk

Indiener(s): Jitske Bosma.

Hoofdstuk 13, punt 19

Huidige tekst:

19. Mensen die hulpdiensten en politie hinderen in hun werkzaamheden moeten worden verplicht een anti-agressie cursus te volgen.

Vervangen door:

-

Toelichting:

De rechter moet vrij zijn in het straffen opleggen en oordelen welke straf gepast is en wat effectief is. Hoewel de anti-agressie cursus een goede optie kan zijn, is het verplichten van de straf een beperking voor de rechter bij het leveren van maatwerk.

Advies Programmacommissie

Overnemen

Amendement 111: onderzoek naar Drugs

Indiener(s): Oscar Lawson.

Hoofdstuk 13, punt 30

Huidige tekst:

30. DWARS pleit voor de legalisering en regulering van drugs, voor meer zicht op productie en gebruik.

Vervangen door:

30. DWARS pleit voor de legalisering en regulering van drugs, voor meer zicht op productie en gebruik. **Daarnaast wordt er onderzoek gedaan en voorlichting gegeven over veilig drugsgebruik.**

Toelichting:

Meer onderzoek en voorlichting over drugsgebruik is based. Daarnaast is het belangrijk dat wanneer drugs gelegaliseerd worden er ook goede informatie over beschikbaar is.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 112: maak twee punten van punt 35

Indiener(s): Jeanine Goossens namens de Commissie Internationaal.

Hoofdstuk 13, punt 35**Huidige tekst:**

35. De overheid verleent niet langer exportvergunningen voor wapens aan landen waar democratische waarden en fundamentele rechten niet worden gerespecteerd. Technologische toepassingen die zijn gericht op onderdrukking van mensen, zoals surveillancesoftware, zijn in alle gevallen verboden.

Vervangen door:

35. De overheid verleent niet langer exportvergunningen* voor wapens aan landen waar democratische waarden en fundamentele rechten niet worden gerespecteerd.

36. Technologische toepassingen die zijn gericht op onderdrukking van mensen, zoals surveillancesoftware*, zijn in alle gevallen verboden.

Toelichting:

De twee zinnen uit punt 35 sluiten niet logisch op elkaar aan, omdat ze niet direct iets met elkaar te maken hebben. Daarom is het logischer hier twee losse punten van te maken.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 113: toevoegen definitie van surveillancesoftware

Indiener(s): Jeanine Goossens namens de Commissie Internationaal.

Hoofdstuk 13, begrippenlijst**Huidige tekst:**

-

Vervangen door:

Surveillance software: software die activiteiten op een computer, netwerk of apparaat bewaakt en registreert zonder medeweten of toestemming van de gebruiker.

Toelichting:

Momenteel mist er in de begrippenlijst van Hoofdstuk 13 de definitie van surveillancesoftware. Zonder definitie roept dit punt de vraag op tot in hoeverre dat verbod wordt doorgetrokken.

Daarnaast de vraag hoe dit zich verhoudt tot punt 6 van Hoofdstuk 12. Hierin wordt een bepaalde mate van surveillance software ook al verboden, maar dan met andere woorden. Wat is dan de toevoeging van deze zin ten opzichte van dat punt?

Advies Programmacommissie

Overnemen

Hoofdstuk 14

Amendement 114: Neem genderidentiteit en seksuele geaardheid op in de definitie van vluchteling

Indiener(s): Renzo Gort namens de Commissie Internationaal.

Hoofdstuk 14, punt 3

Huidige tekst:

3. Het VN Vluchtelingenverdrag* is achterhaald en moet vervangen worden. De definitie van vluchteling zoals deze nu in dit verdrag staat, moet worden uitgebreid en aangepast naar de huidige tijdsgeest, zodat ook mensen die vluchten voor oorlog of vanwege klimaatverandering beter worden beschermd.

Vervangen door:

3. Het VN Vluchtelingenverdrag* is achterhaald en moet vervangen worden. De definitie van een vluchteling zoals deze nu in dit verdrag staat, moet worden uitgebreid en aangepast naar de huidige tijdsgeest, zodat ook mensen die vluchten voor oorlog, klimaatverandering **of worden vervolgd voor hun genderidentiteit en/of seksuele geaardheid** beter worden beschermd.

Toelichting:

In punt 5 van het conceptprogramma wordt al gezegd dat mensen die worden vervolgd voor hun genderidentiteit moeten worden aangemerkt als vluchteling. Het

lijkt ons logischer om dat op te nemen in dit punt aangezien deze gaat over een nieuwe, bredere, definitie van een vluchteling.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 115: Neem genderidentiteit en seksuele geaardheid op in de definitie van vluchteling (2)

Indiener(s): Renzo Gort namens de Commissie Internationaal.

Hoofdstuk 14, punt 5

Huidige tekst:

5. Ook mensen die in het land van herkomst vervolgd worden vanwege hun genderidentiteit, moeten worden aangemerkt als vluchteling. Zij hebben recht op asiel.

Vervangen door:

-

Toelichting:

In punt 3 van het conceptprogramma wordt al een nieuwe en bredere definitie van de term vluchteling gemaakt. Het lijkt ons logisch om de vervolging omtrent genderidentiteit (en ook seksuele geaardheid) daarin op te nemen.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 116: Neem genderidentiteit en seksuele geaardheid op in de definitie van vluchteling (3)

Indiener(s): Programmacommissie.

Hoofdstuk 14, punt 5

Huidige tekst:

-

Vervangen door

5. In Nederland wachten we niet op een nieuwe internationale definitie van vluchteling. Ook mensen die voor oorlog, klimaat of vanwege hun genderidentiteit* of hun seksuele geaardheid vluchten, worden in het Nederlandse beleid aangemerkt als vluchteling. Zij hebben recht op asiel.

Toelichting:

De programmacommissie neemt graag de amendementen 'Neem genderidentiteit en seksuele geaardheid op in de definitie van vluchteling (2) en (3)' over van de indieners. Echter moet Nederland niet wachten met aanpassing van het beleid, totdat dit op internationaal niveau is aangepast. Dit amendement dient ertoe om genderidentiteit en seksuele geaardheid specifiek in het Nederlandse beleid aan te merken als asielgrond.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 117: Bescherm minderheden in het migratiebeleid

Indiener(s): Renzo Gort

Hoofdstuk 14, punt 7

Huidige tekst:

7. Nederland moet zich op Europees niveau inzetten voor een rechtvaardig, humaan en solidair migratiebeleid.

Vervangen door:

7. Nederland moet zich op Europees niveau inzetten voor een rechtvaardig, humaan en solidair migratiebeleid. **Hierbij wordt extra rekening gehouden met de positie van vrouwen, LHBTQIA+ personen, en andere minderheden.**

Toelichting:

In het huidige beleid is er vaak maar weinig tot geen aandacht voor minderheden. Het is belangrijk om er voor te zorgen dat hun rechten ook worden gewaarborgd.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 118: vervang woord 'onvoldoende' voor 'voldoende'

Indiener(s): Jeanine Goossens namens de Commissie Internationaal.

Hoofdstuk 14, punt 8

Huidige tekst:

8. Er wordt een commissie ingesteld met onafhankelijke leden die een kinderpardon* kan verlenen in bepaalde situaties. Deze commissie zal ten

minste actief blijven totdat er onvoldoende procedures zijn om het belang van het kind voldoende te waarborgen in de asielprocedure en daarna.

Vervangen door:

8. Er wordt een commissie ingesteld met onafhankelijke leden die een kinderpardon* kan verlenen in bepaalde situaties. Deze commissie zal ten minste actief blijven totdat er **voldoende** procedures zijn om het belang van het kind voldoende te waarborgen in de asielprocedure en daarna.

Toelichting:

Zoals de zin er nu in staat, lijkt het alsof de commissie stopt als er niet genoeg procedures zijn om het belang van het kind te waarborgen, maar we willen natuurlijk dat die er wél zijn.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 119: het is geen keuring maar een onderzoek

Indiener(s): Renzo Gort.

Hoofdstuk 14, punt 19

Huidige tekst:

19. De verantwoordelijkheid over de zorg van mensen in de asielprocedure wordt weggehaald bij COA* en wordt niet langer uitbesteed aan commerciële partijen. Het ministerie van Zorg en Welzijn wordt hier verantwoordelijk voor. Bij eerste aankomst in Nederland krijgt iedere meen uitgebreide medische keuring en toegang tot de benodigde zorg.

Vervangen door:

19. De verantwoordelijkheid over de zorg van mensen in de asielprocedure wordt weggehaald bij COA* en wordt niet langer uitbesteed aan commerciële partijen. Het ministerie van Zorg en Welzijn wordt hier verantwoordelijk voor. Bij aankomst in Nederland krijgt iedereen een uitgebreid **medisch onderzoek** en toegang tot de benodigde zorg.

Toelichting:

We zijn van mening dat het woord keuring de verkeerde term is voor wat we willen bereiken. Het klinkt namelijk alsof als je die niet doorstaat (omdat je bijvoorbeeld zorg nodig hebt), je dan wordt 'afgekeurd'. Dit lijkt ons oké voor auto's maar niet voor

mensen, aangezien het lijkt of we dan alleen 'gezonde vluchtelingen' zouden willen toelaten. Daarnaast het woordt 'eerste' weggehaald in de laatste zin, omdat 'eerste aankomst' dubbelop is.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 120: rechten voor kinderen die binnen zes maanden 18 worden

Indiener(s): Cerisa van Kesteren namens de Commissie Internationaal.

Hoofdstuk 14, punt 29

Huidige tekst:

29. De verblijfsstatus van alleenstaande kinderen moet snel en zorgvuldig worden vastgesteld. Bescherming van hun rechten is hierbij het belangrijkste. Om te voorkomen dat kinderen te lang in onzekerheid leven of hun verblijfsrecht verliezen op hun achttiende verjaardag, moet de Dienst Terugkeer en Vertrek binnen zes maanden onderzoeken of terugkeer naar het land van herkomst in het belang van het alleenstaande kind is. Wanneer dit niet binnen deze termijn kan worden vastgesteld, wordt aan het kind een verblijfsvergunning toegekend.

Vervangen door:

29. De verblijfsstatus van alleenstaande kinderen moet snel en zorgvuldig worden vastgesteld. Bescherming van hun rechten is hierbij het belangrijkste. Om te voorkomen dat kinderen te lang in onzekerheid leven of hun verblijfsrecht verliezen op hun achttiende verjaardag, moet de Dienst Terugkeer en Vertrek binnen zes maanden, **of vóór de 18e verjaardag wanneer deze binnen zes maanden valt**, onderzoeken of terugkeer naar het land van herkomst in het belang van het alleenstaande kind is. Wanneer dit niet binnen deze termijn kan worden vastgesteld, wordt aan het kind een verblijfsvergunning toegekend.

Toelichting:

Een alleenstaand kind van zeventien jaar en zeven maanden heeft net zo goed recht op zekerheid en eventueel verblijf als een alleenstaand kind van zeventien jaar en vijf maanden. Het is voor elk alleenstaand kind traumatisch om te moeten vluchten, het zou hierbij niet uit moeten maken of dit kind binnen de zes maanden achttien wordt en daarmee eventueel verblijfsrecht verliest op diens verjaardag.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Hoofdstuk 15

Amendement 121: Herschrijving onafhankelijkheid

Indiener(s): Renzo Gort.

Hoofdstuk 15, punt 3

Huidige tekst:

3. Klimaatverandering is grotendeels veroorzaakt door westerse landen. Deze landen moeten hiervoor hun (historische) verantwoordelijkheid nemen in het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen. Ook moeten zij ontwikkelingslanden ondersteunen in de transitie naar een duurzame samenleving, zonder dat dit ten koste gaat van welvaartsontwikkeling of de afhankelijkheid van ontwikkelde landen vergroot.

Vervangen door:

3. Klimaatverandering is grotendeels veroorzaakt door westerse landen. Deze landen moeten hiervoor hun (historische) verantwoordelijkheid nemen in het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen. Ook moeten zij ontwikkelingslanden ondersteunen in de transitie naar een duurzame samenleving, zonder dat dit ten koste gaat van welvaartsontwikkeling of de **onafhankelijkheid van ontwikkelingslanden.**

Toelichting:

Een kleine herschrijving om het lekkerder te laten lopen.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 122: 15.7 taalfout

Indiener(s): Jeppe Bandringa.

Hoofdstuk 15, punt 7

Huidige tekst:

7. De NAVO wordt omgevormd naar een democratische organisatie. We streven naar een wereld zonder wapens en oorlogen, maar op de weg hier naartoe hebben we defensie nodig. We zetten de krijgsmacht slechts in uit

solidariteit en als er mensenrechten worden geschonden, en we gebruiken geweld niet **in** voor Westerse belangen of om migratie te beperken.

Vervangen door:

7. De NAVO wordt omgevormd naar een democratische organisatie. We streven naar een wereld zonder wapens en oorlogen, maar op de weg hier naartoe hebben we defensie nodig. We zetten de krijgsmacht slechts in uit solidariteit en als er mensenrechten worden geschonden, **en we gebruiken geweld niet voor** Westerse belangen of om migratie te beperken.

Toelichting:

Taalfout

Advies Programmacommissie

[Overnemen](#)

Amendement 123: Ontdubbeling duurzame investeringen in crisistijd

Indiener(s): Commissie Economie.

Hoofdstuk 15, punt 23

Huidige tekst:

23. Europese lidstaten krijgen meer ruimte om duurzame publieke investeringen te maken en om in crisistijd meer geld uit te geven. **Er komt meer ruimte voor landen om duurzame publieke investeringen te maken en in tijden van crisis meer geld uit te geven.** De Europese Commissie neemt bij de beoordeling van een begroting van een lidstaat ook sociale opbrengsten zoals werkgelegenheid mee.

Vervangen door:

23. Europese lidstaten krijgen meer ruimte om duurzame publieke investeringen te maken en om in crisistijd meer geld uit te geven. De Europese Commissie neemt bij de beoordeling van een begroting van een lidstaat ook sociale opbrengsten zoals werkgelegenheid mee.

Toelichting:

Een dubbele zin.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Amendement 124: Genuanceerder Chinastandpunt II

Indiener(s): Jeppe Bandringa.

Hoofdstuk 15, punt 33

Huidige tekst:

33. Nederland en de Europese Unie kunnen ook een belangrijke rol spelen tegen de Chinese regime.

a. Nederland en de Europese Unie moeten de genocide van Oeigoeren erkennen. Er komen embargo's tegen producten vanuit de Oeigoerse Autonome Regio Xinjiang en producten die in verband worden gebracht met de dwangarbeid van Oeigoeren.

b. Het 'één-China-beleid' wordt 'gereset'. Nederland en Europa erkennen de soevereiniteit van Taiwan. We breiden onze partnerschappen met Taiwan uit, en pleiten voor de inclusie van Taiwan in internationale instellingen.

c. Economische, diplomatieke en politieke druk wordt uitgeoefend om politieke gevangenen vrijgelaten te worden en om het zelfbeschikkingsrecht van Hong Kong en Tibet bevorderd te worden.

Vervangen door:

33. Nederland en de Europese Unie kunnen een belangrijke rol spelen in het verbeteren van de mensenrechtensituatie in China.

a. Nederland en de Europese Unie moeten de genocide van Oeigoeren erkennen. Er komen embargo's tegen producten vanuit de Oeigoerse Autonome Regio Xinjiang en producten die in verband worden gebracht met de dwangarbeid van Oeigoeren.

b. **Nederland en de Europese Unie zijn solidair met Taiwan. We breiden onze partnerschappen met Taiwan uit, en pleiten voor de inclusie van Taiwan in internationale instellingen. Verder erkennen we de soevereiniteit van Taiwan zodra de Taiwanese bevolking daarvoor kiest, en nemen daarmee afscheid van het 'één-China-beleid'.**

c. **We oefenen economische, diplomatieke en politieke druk uit om politieke gevangenen vrij te laten en om het zelfbeschikkingsrecht van Hong Kong en Tibet te bevorderen.**

Toelichting:

Het b. punt over Taiwan is niet genuanceerd. Uit gesprekken die DWARS met de Taiwanese ambassade in Nederland heeft gehad blijkt dat Taiwan (nog) niet naar erkenning streeft. Het is daarom beter om de voorkeur van Taiwan te volgen, waarbij we ze erkennen zodra Taiwan zelf de onafhankelijkheid wil verklaren en afscheid wil nemen van het 'één-China-beleid'. Bij punt c. heb ik alleen de bewoording aangepast.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 187: Van samenwerking naar binding

Indiener(s): Job van Hussen namens de Commissie Economie.

Hoofdstuk 15, punt 36

Huidige tekst:

36. Nederland besteedt 1 procent van het bruto nationaal product voor ontwikkelingssamenwerking *en pleit voor* het verhogen van de OESO-norm naar 1 procent. Dit bedrag moet gaan naar de verbetering van de situatie van mensen in ontwikkelingslanden, en mag niet gebruikt worden als subsidie voor Nederlandse bedrijven of om migratie te voorkomen.

Vervangen door:

36. Nederland besteedt 1 procent van het bruto nationaal product voor ontwikkelingssamenwerking **en maakt deze norm wettelijk bindend.** **Daarnaast pleit Nederland voor** het verhogen van de OESO-norm naar 1 procent. Dit bedrag moet gaan naar de verbetering van de situatie van mensen in ontwikkelingslanden, en mag niet gebruikt worden als subsidie voor Nederlandse bedrijven of om migratie te voorkomen.

Toelichting:

Nederland heeft zich in internationaal verband al gecommitteerd aan het besteden van een bepaald percentage van het BNP (nu nog 0,7%) aan internationale samenwerking. Nu is deze steun slechts een voornemen, waarvan de invulling en de grootte van de bijdrage per kabinet kan wisselen. Om deze steun beter te garanderen met een stabielere bijdrage, is het raadzaam om de voorgenomen norm van 1 procent in de wet te verankeren.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 125: Stop de militaire samenwerkingen met Israël

Indiener(s): Renzo Gort namens de Commissie Internationaal.

Hoofdstuk 15, punt 32

Huidige tekst:

32. Nederland en de Europese Unie kunnen een belangrijke rol spelen in het conflict tussen Israël en Palestina. We moeten toewerken naar een oplossing van één seculiere staat waarbij verschillende bevolkingsgroepen elkaar niet meer als vijand zien. De bezetting van Palestijns gebied moet direct worden beëindigd. De Nederlandse overheid moet de apartheid en het kolonialisme van Israël erkennen. Nederland en de Europese Unie moeten economische, diplomatieke en politieke druk uitoefenen op Israël om de schending van mensenrechten te stoppen.

Vervangen door:

32. Nederland en de Europese Unie kunnen een belangrijke rol spelen in het conflict tussen Israël en Palestina. We moeten toewerken naar een oplossing van één seculiere staat waarbij verschillende bevolkingsgroepen elkaar niet meer als vijand zien. De bezetting van Palestijns gebied moet direct worden beëindigd. De Nederlandse overheid moet de apartheid en het kolonialisme van Israël erkennen. Nederland en de Europese Unie moeten economische, diplomatieke en politieke druk uitoefenen op Israël om de schending van mensenrechten te stoppen. **Daarnaast moeten Nederland en de Europese Unie per direct de militaire samenwerkingen met Israël stop zetten.**

Toelichting:

Het is onbegrijpelijk dat Nederland op dit moment nog steeds onderdelen levert voor F-35's. Dit moet stoppen, net als alle andere militaire steun aan Israël.

Advies Programmacommissie:

Overnemen. Dit amendement is een waardevolle toevoeging aan de positie die Nederland en de Europese Unie moeten innemen ten opzichte van Israël.

Amendement 126: Meer ontwikkelingssamenwerking

Indiener(s): Jeppe Bandringa.

Hoofdstuk 15, punt 36

Huidige tekst:

36. Nederland besteedt 1 procent van het bruto nationaal product voor ontwikkelingssamenwerking en pleit voor het verhogen van de OESO-norm naar 1 procent. Dit bedrag moet gaan naar de verbetering van de situatie van mensen in ontwikkelingslanden, en mag niet gebruikt worden als subsidie voor Nederlandse bedrijven of om migratie te voorkomen.

Vervangen door:

36. Nederland besteedt **ten minste** 1 procent van het bruto nationaal product voor ontwikkelingssamenwerking en pleit voor het verhogen van de OESO-norm naar 1 procent. Dit bedrag moet gaan naar de verbetering van de situatie van mensen in ontwikkelingslanden, en mag niet gebruikt worden als subsidie voor Nederlandse bedrijven of om migratie te voorkomen.

Toelichting:

1 procent is meer dan nu, maar Nederland kan meer dragen dan dat. In het kader van dekolonialisme zou je ontwikkelingssamenwerking ook als reparaties kunnen zien voor de schade die ontwikkelingslanden hebben geleden aan imperialistische, koloniale, en kapitalistische uitbuiting, ook buiten herstel voor afstammelingen van kolonialisme en slavernij in Nederland (zie hoofdstuk 1 punt 14). Daarom moet er ruimte zijn voor meer dan 1 procent, wat we eigenlijk zouden moeten zien als een soort harde ondergrens.

Advies programmacommissie:

[Overnemen](#)

Categorie 2

Hoofdstuk 1

Hoofdstuk 2

Hoofdstuk 3

Amendement 190: Voorstel tot wijzingen van amendement 16

Indiener(s): Frank lemmers

Hoofdstuk 3, punt 2e

Huidige tekst:

- e. Een verhoging van brutoloon mag nooit het afnemen van nettolonen veroorzaken

Huidige tekst amendement:

-

Amendementswijziging:

- e. Een verhoging van brutoinkomen mag nooit een armoedeval veroorzaken. Hoe belastingen en toeslagen werken moet niet nadelig zijn voor de lagere inkomensgroepen.

Toelichting:

De indiener is het eens dat rijke mensen veel meer belast moeten worden, maar vindt het achterliggende idee van het geamendeerde punt wel belangrijk. Zo gebeurt het dat mensen die in armoede leven bij inkomensverbetering toeslagen moeten inleveren. Dit is een voorbeeld van een armoedeval.

Amendement 16: Hoge inkomens mogen best een lager nettoloon

Indiener(s): Veerle van Wijk.

Hoofdstuk 3, punt 2e

Huidige tekst:

- e. Een verhoging van brutoloon mag nooit het afnemen van nettolonen veroorzaken

Vervangen door:

-

Toelichting:

Voor de allerhoogste inkomens is het best verdedigbaar als een hoger brutoloon door belastingen een lager nettoloon veroorzaakt - we willen niet met belastingen stimuleren dat mensen een superhoog onnodig loon krijgen.

Advies Programmacommissie:

Overnemen: Omdat we een aantal vragen hebben ontvangen over dit amendement, hebben we besloten om dit amendement ondanks ons positieve advies in categorie twee te plaatsen, zodat hier apart over gestemd kan worden.

Hoofdstuk 4

Hoofdstuk 5

Hoofdstuk 6

Amendement 56: Er zijn meer vrijstellingen dan alleen het kopen van een huis.

Indiener(s): Commissie Economie.

Hoofdstuk 6, punt 3c

Huidige tekst:

- c. De schenkingsvrijstelling wordt afgeschaft, zodat alle starters kans maken op een huis, niet alleen degene met rijke ouders.

Vervangen door:

- c. Er zijn geen schenkingsvrijstelling **voor het kopen van een huis**, dit zodat alle starters kans maken op een huis, niet alleen degene met rijke ouders.

Toelichting:

Vanaf 2024 bestaat de jubelton niet meer. Er is dus geen schenkingsvrijstelling voor het kopen van een huis meer. Wat ons betreft zou dat zo moeten blijven. De wijziging voorkomt ook dat er in dit punt wordt gezegd dat alle vrijstellingen worden afgeschaft. Dat gebeurt al in hoofdstuk 4 punt 22.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 57: Schaf de familiehypothec af

Indiener(s): Commissie Economie.

Hoofdstuk 6, na punt 3

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

4. DWARS vindt dat iedereen een gelijke kans op de woningmarkt moet hebben. Daarom wordt de familiehypothec afgeschaft. Van deze constructie kunnen alleen rijke Nederlanders gebruikmaken, dit wakkert ongelijkheid op de woningmarkt aan.

Toelichting:

Een familiehypothec is wanneer een familielid geld verstrekt voor het kopen van een huis. Twee economen van De Nederlandsche Bank hebben onderzocht dat er veel gebruik wordt gemaakt van deze vorm van hypothec. Deze hypothec wordt alleen gebruikt door families die genoeg geld hebben om die uit te lenen. Dit zorgt ervoor dat armere mensen minder kans hebben op de woningmarkt en drijven huizenprijzen op. Dit is iets waar we als DWARS wat mij betreft vanaf moeten.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Hoofdstuk 7

Amendement 128: Deel met je lezer je redenering! 2035 komt ergens vandaan.

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 7, punt 2

Huidige tekst:

2. Nederland is in 2035 volledig klimaatneutraal. Elektriciteitsvoorziening wordt uiterlijk 2030 volledig duurzaam. Dit wordt uitgewerkt in een Nederlands Green Deal, een uitgebreid landelijk actieplan voor een rechtvaardige transitie in Nederland.

Vervangen door:

2. Nederland is in 2035 volledig klimaatneutraal. **Dit is mogelijk als we volledig investeren in duurzame energie. Hier moet de overheid wel flink**

veel geld voor uittrekken. Elektriciteitsvoorziening wordt uiterlijk 2030 volledig duurzaam. Dit wordt uitgewerkt in een Nederlands Green Deal, een uitgebreid landelijk actieplan voor een rechtvaardige transitie in Nederland.

Toelichting:

Jullie hebben (waarschijnlijk) gefundeerde redenen voor deze getallen getallen. Het is prettig als die worden uitgeschreven of ergens worden toegelicht. Voor een niet ingelezen lezer van het politiek programma lijkt dit jaartal zeer willekeurig.

Advies Programmacommissie:

Ontraden. We begrijpen de redenering van de indieners en zijn het ermee eens dat de punten van het politiek programma zoveel mogelijk gemotiveerd en onderbouwd moeten worden. Er moet een balans zijn tussen voldoende motivering en beknoptheid. Wij maken echter een onderscheid tussen een rapport en het politiek programma. Het programma is een uitdrukking van principes, standpunten en doelen. Daardoor hebben we voor dit en vele andere artikelen expres gekozen om niet te diep op de cijfers in te gaan maar op onze doelstellingen te focussen. Als dit artikel onderbouwd moet worden, gaat dat tegen het formaat van het programma tenzij we dat ook voor alle andere artikelen doen. Zoals wat er nu staat in deze artikel, de details en cijfers kunnen bijvoorbeeld beter uitgewerkt worden in een Nederlands Green Deal. Daarnaast vinden wij dat het voorgestelde amendement ook niet aangeeft wat deze redenen zijn.

Hoofdstuk 8

Amendement 129: Punt niet op zijn plaats

Indiener(s): Emma Dillingh.

Hoofdstuk 8 punt 5

Huidige tekst:

5. Er komt meer geld voor onderhoud van fietspaden. Fietsen naar je werk moet makkelijker worden. Daarom krijgen fietsende werknemers dezelfde vergoeding als autorijdende werknemers.

Vervangen door:

5. Er komt meer geld voor onderhoud van fietspaden. Fietsen naar je werk moet makkelijker worden.

6. Daarom krijgen fietsende werknemers dezelfde vergoeding als autorijdende werknemers.

Toelichting:

Het punt over de vergoeding van reistijd in de auto/fiets heeft niets te maken met het punt daarvoor over onderhoud van fietspaden. Daarom stel ik voor deze uit elkaar te trekken en een deel van de zin te verplaatsen naar een nieuw punt.

Overigens zou het helemaal niet eerlijk zijn om fietsers dezelfde vergoeding te geven als autorijdende werknemers. In plaats daarvan kan een bedrijf of instelling beter de autoreisvergoeding afschaffen voor werknemers die binnen dezelfde stad wonen als waar ze werken, en een OV-business kaart aanbieden voor werknemers die wel moeten reizen voor het werk. Dit zou ook het gebruik van de auto ontmoedigen.

Advies programmacommissie:

Ontraden. De redentatie is te volgen over de combinatie van dit punt, maar in de trant van dit hoofdstuk is het logischer het punt te houden zoals het is.

Amendement 130: Soms moet je gewoon naar je werk, laten we dat serieus nemen met elkaar.

Indiener(s): Emma Dillingh.

Hoofdstuk 8 punt 8

Huidige tekst:

8. Langzaam rijden is beter voor de natuur en het klimaat. Ook is het beter voor de veiligheid. **De maximumsnelheid wordt daarom ten hoogste 90 kilometer per uur.** Binnen de bebouwde kom wordt er ingezet op een maximumsnelheid van 30 kilometer per uur.

Vervangen door

8. Langzaam rijden is beter voor de natuur en het klimaat. Ook is het beter voor de veiligheid. Binnen de bebouwde kom wordt er ingezet op een maximumsnelheid van 30 kilometer per uur.

Toelichting:

Sommige mensen wonen niet in de stad waar ze werken. Niet iedereen heeft een goede aansluiting met het OV. Soms moet je gewoon ergens met de auto naartoe. Op snelwegen zou je gewoon 100 moeten kunnen rijden om van A naar B te kunnen. Waarom? Omdat tijd ook superkostbaar is. Dit is iets wat vaak wordt vergeten, maar

als je een halfuur tijdswinst hebt als je de auto pakt ipv de bus kan dat net het verschil maken tussen wel de tijd hebben om voor jezelf te kunnen koken ipv niet. Of 's avonds naar dansles gaan. Of met je kinderen naar het theater.

We moeten zeker het gebruik van de auto ontmoedigen, en inzetten op meer, beter, en goedkoper ov. Ook moeten we elektrisch rijden voor alle inkomensgroepen aantrekkelijker maken. Maar een snelweg mag tegelijkertijd wel gewoon een snelweg blijven, daar zijn ze voor. En dat hoeft niet met 130 km per uur, maar 90 is wel echt langzaam als je ergens heen moet. Het is echt heel flauw om mensen die wonen in bv Nijkerk, maar werken in Zwolle omdat ze verhuisd zijn voor een betaalbare woning te pakken hiermee. Ook die mensen mogen gewoon om 7 uur thuiskomen zodat ze nog wat aan hun avond hebben.

Advies Programmacommissie:

Ontraden. We snappen dat het voor sommige het geen keuze is om ver weg van hun werk te wonen, en dat voor sommige mensen OV echt geen optie is. Echter blijkt uit onderzoek dat 90 km/u op de snelweg rijden meer voordelen heeft dan nadelen. De voordelen zijn 1) Het is veilig dan 100 km/u, omdat er minder energie zit in de auto bij een botsing. En er is een minder groot snelheidsverschil tussen vrachtwagens en auto's wat voor minder botsingen zorgt. 2) Bij 90 km/u wordt de volgafstand kleiner, waardoor er meer auto's op de snelweg kunnen en er dus minder files zijn. 3) Minder brandstof en elektriciteitsverbruik. 4) Mensen gaan meer nadenken over andere transportmogelijkheden zoals de trein. 5) Auto's zijn stiller als ze minder hard rijden.

Amendement 66: SUV's zijn vervuilende kindermoordenaars, energieslurpers, ruimte-innemers en gewoon lelijk

Indiener(s): Veerle van Wijk, Renzo Gort.

Hoofdstuk 8, punt 7

Huidige tekst:

7. Er komen minder auto's en alle nieuwe auto's worden vanaf 2030 elektrisch. De overheid zorgt dat elektrische tweedehandsauto's goedkoper worden. Om de milieu-impact van elektrische auto's te verkleinen komt er meer onderzoek naar accu's. Zo kunnen deze beter recyclebaar worden en langer meegaan.

Vervangen door:

7. Er komen minder auto's en alle nieuwe auto's worden vanaf 2030 elektrisch. De overheid zorgt dat elektrische tweedehandsauto's goedkoper worden. Om de milieu-impact van elektrische auto's te verkleinen **komt er een maximale grootte van auto's en** komt er meer onderzoek naar accu's. Zo kunnen deze beter recyclebaar worden en langer meegaan. **SUV's mogen per direct niet meer worden verkocht en worden zoveel mogelijk geweerd uit de bebouwde kom.**

Toelichting:

SUV's zijn feitelijk gewoon een soort tanks voor omhooggevallen mensen met veel te veel geld. Ze zijn aantoonbaar heel gevaarlijk in het verkeer voor kinderen, gebruiken heel veel grondstoffen en energie (ook als ze elektrisch zijn vanwege het gewicht) en nemen teringveel ruimte in. Dit moet echt zo snel mogelijk worden gestopt: er is nu een race naar steeds grotere en zwaardere auto's. Ook heb ik persoonlijk gewoon een hekel aan deze vervuiling van het straatbeeld met lelijke stukken blik waar ook een mooi tuintje had kunnen staan.

Advies Programmacommissie:

[Overnemen](#)

Hoofdstuk 9

Hoofdstuk 10

Amendement 132: De friese taal stimuleren

Indiener(s): Emma Dillingh

Hoofdstuk 10, nieuw punt

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

De Friese taal leren moet toegankelijk zijn voor alle leerlingen en scholieren in

Friesland. Daarvoor komt er structureel meer subsidie beschikbaar.

Toelichting:

Iedereen die in Friesland woont, of nieuw komt wonen, verdient de kans om Fries te leren op school om zo beter mee te komen in de samenleving. Het spreken van twee of meer talen is voor ieders persoonlijke ontwikkeling zeer bevorderlijk. Ook is de

Friese taal cultureel erfgoed die niet verloren mag gaan. Daarom het belangrijk dat er geld beschikbaar is om iedereen Fries te kunnen laten leren.

Advies Programmacommissie:

Ontraden. Dit punt is niet nodig, aangezien het vak Fries al verplicht is in de provincie Friesland, volgens de Rijksoverheid:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/erkende-talen/de-friese-taal#:~:text=Fries%20in%20het%20onderwijs,->

[Op%20scholen%20in&text=Scholen%20moeten%20verplicht%20het%20Fries,voert](https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/erkende-talen/de-friese-taal#:~:text=Scholen%20moeten%20verplicht%20het%20Fries,voert)

[aal%20in%20het%20onderwijs%20gebruiken](https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/erkende-talen/de-friese-taal#:~:text=Scholen%20moeten%20verplicht%20het%20Fries,voert) Bij de verplichting komt uiteraard ook geld te pas.

Hoofdstuk 11

Hoofdstuk 12

Hoofdstuk 13

Hoofdstuk 14

Hoofdstuk 15

Amendement 191: Geen permanente leden in de Veiligheidsraad van Verenigde Naties I

Hoofdstuk 15, punt 5

Indieners: Cerisa van Kesteren, Commissie Internationaal

Huidige tekst:

5. Het vetorecht in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties wordt afgeschaft.

Vervangen door:

5. Het vetorecht **en het hebben van permanente leden** in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties wordt afgeschaft.

Toelichting indiener:

Met het schrappen van het vetorecht vervalt meteen het grootste voordeel van het zijn van een permanent lid en wordt de noodzaak voor permanente leden in de veiligheidsraad kleiner. Daarnaast draagt de afwezigheid van permanente leden bij aan een ondemocratische besluitvorming.

Advies programmacommissie:

Overnemen

Amendement 192: Geen permanente leden in de Veiligheidsraad van Verenigde Naties II

Hoofdstuk 15, punt 6

Indiener: Cerisa van Kesteren, Commissie Internationaal

Verwijderen:

De samenstelling van de permanente leden van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties is een weerspiegeling van een verouderde historische situatie. Er moet de ruimte zijn voor toetreding als permanent lid voor niet-Westerse landen, zoals India, Zuid-Afrika of Brazilië.

Toelichting indiener:

We willen permanente leden in de veiligheidsraad in zijn geheel schrappen, en dan is dit punt niet van toepassing.

N.B. Dit amendement wordt alleen besproken als amendement 191 'Geen permanente leden in de Veiligheidsraad van Verenigde Naties I' wordt aangenomen.

Advies programmacommissie:

Overnemen

Amendement 193: Eerlijke VN-Veiligheidsraad

Hoofdstuk 15, punt 6

Indiener: Jeppe Bandringa

Huidige tekst:

6. De samenstelling van de permanente leden van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties is een weerspiegeling van een verouderde historische situatie. Er moet de ruimte zijn voor toetreding als permanent lid voor niet-Westerse landen, zoals India, Zuid-Afrika of Brazilië.

Vervangen door:

6. De samenstelling van de (*permanente*) leden van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties is een weerspiegeling van een historische imperialistische situatie. *De samenstelling moet het Mondiale Zuiden eerlijker*

vertegenwoordigen, en er moet ruimte komen voor permanente leden uit het Mondiale Zuiden die gekozen zijn door de regio's zelf.

Toelichting indiener:

Het huidige punt gaat niet in op de verdeling van niet-permanente zetels, terwijl ook die verdeling oneerlijk is waarbij Europa veel meer zetels krijgt dan Afrika, terwijl er in Afrika meer landen zijn en veel meer mensen wonen dan in Europa. Verder is het noemen van mogelijke permanente leden deels problematisch, omdat de keuze niet aan ons zou moeten zijn. De Ezulwini Consensus van de Afrikaanse Unie zegt bijvoorbeeld dat Afrikaanse landen democratisch twee permanente leden uit Afrika zouden moeten kunnen kiezen. Verder staat er nu niet-Westerse landen, maar China en Rusland zijn al permanent lid als niet-Westerse landen. Daarom is het beter om Mondiale Zuiden te gebruiken.

N.B. Dit amendement wordt alleen besproken als amendement 191 'Geen permanente leden in de Veiligheidsraad van Verenigde Naties I' niet wordt aangenomen.

Advies programmacommissie:

[Overnemen](#)

Categorie 3

Hoofdstuk 1

Hoofdstuk 2

Amendement 9: Limburg is ons voorbeeld

Indiener(s): Frank Lemmers.

Hoofdstuk 2, punt 2

Huidige tekst:

2. We hernoemen de Commissaris van de Koning naar Commissaris van het Volk.

Vervangen door:

2. We hernoemen de Commissaris van de Koning naar **Gouverneur**.

Toelichting:

'Commissaris van het Volk' heeft voor de indiener een autoritaire, problematische bijklank. Limburg noemt hun Commissaris ook wel 'gouverneur'. Dit is een prima en korte benaming om over te nemen.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Amendement 134: Referendum is een stem van de meerderheid, niet van de gemarginaliseerde!

Indiener(s): Emma Dillingh.

Hoofdstuk 2, punt 12a

Huidige tekst:

- a. Meer volksinitiatieven, agenderende, lokale en **raadgevende** referenda

Vervangen door:

- a. Meer volksinitiatieven, lokale en agenderende referenda

Toelichting:

Het punt voor het pleiten voor het raadgevend referendum wordt hiermee afgeschaft. (Raad)gevende referenda klinken als een mooi idee om de 'stem van het volk' te laten horen, maar zijn in de praktijk een minder goed idee als je het door een democratische lens bekijkt. Het Brexit-referendum is hier een goed voorbeeld van. De uitslag daarbij was 51,9 procent voor en 48,1 procent tegen. Het kan niet zo zijn dat die 48,1 procent dan helemaal niks te zeggen heeft. En ook bij een uitslag van 90 procent voor en 10 procent tegen betekent niet automatisch dat dat het beste voor het land, democratie, of emancipatie is. Stel je voor dat er nu een referendum werd uitgeschreven over het verstrekken van pubertijdsremmers door de huisarts, of het legaliseren van middel X voor euthanasie. Dat is voor veel mensen best een ingewikkelde medisch-etische kwestie en vaak ook een ver-van-hun-bed show en garandeerd niet tot de best overwogen stem.

Daarbij is het heel belangrijk dat ook bij een raadgevend referendum het gaat over de stem van de MEERDERHEID. En dus niet automatisch een stem geeft aan gemarginaliseerde groepen. Sterker nog, het kan de positie van kwetsbare groepen nog kwetsbaarder maken dan dat ze nu al zijn. Dit is niet in het belang van de rest van het politieke programma en daarom stel ik voor dit pleiten voor een referendum, raadgevend of niet, te schrappen

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Binnen DWARS zijn er verschillende meningen over referenda, daarom willen we het congres het gezamenlijk standpunt laten beslissen. We kunnen ons vinden in de toelichting, maar missen het essentiële nut van een raadgevend referendum, namelijk, dat de uitslag niet bindend is voor het beleid en de keuzes van de overheid.

Amendement 135: Gekozen Burgemeester?

Indiener(s): Oscar Lawson.

Hoofdstuk 2, punt 15

Huidige tekst:

15. Lokale politiek is belangrijk voor het vergroten van actieve participatie en passend beleid. Om te zorgen dat de openbare orde binnen de gemeente te controleren is moet de burgemeester de kans hebben om draagvlak te creëren. Dit kan worden bereikt door de burgemeester direct te verkiezen en te benoemen voor een zesjarige termijn. Als controlerende macht kan de gemeenteraad de burgemeester ontslaan.

Vervangen door:

-

Toelichting:

Gewoon schrappen, burgemeester is juist een politiek neutraal persoon.

Advies Programmacommissie

Oordeel congres. Het verkiesbaar maken van de burgemeester is al een lange tijd een punt wat meerdere meningen oproept, daarom willen we het congres laten beslissen. Wel geven we het volgende mee: een burgemeester is als lokaal bestuurder, en vertegenwoordiger van de Rijksoverheid op lokaal niveau. Kort gezegd: het is een belangrijke en invloedrijke functie, en om te zorgen dat er een goede balans is tussen lokale en nationale werkzaamheden, moet deze positie voornamelijk uitgevoerd worden door een verbindende, en vertrouwde persoon. Daarom is het fijn om de burgemeester direct te verkiezen: zo heeft de burgemeester een grotere democratische legitimiteit, waardoor burgers de burgemeester ook makkelijker verantwoordelijk te houden voor de uitvoering van de functie. Zo blijft het beleid helder,

en is er minder kans om partijpolitieke invloeden door te laten schemeren: directe verkiezingen laten de burgemeester dus juist politiek neutraal werken.

Hoofdstuk 3

Amendement 137: AOW naar 65 is mokerduur, Laat je jeugd niet creperen onder de AOW'ers

Indiener(s): Veerle van Wijk, Commissie Economie.

Hoofdstuk 3, punt 32

Huidige tekst:

32. De AIO (aanvullende inkomensondersteuning) wordt versoepeld. Ook gaat de AOW-leeftijd gaat naar 65, maar blijft het wel mogelijk om door te werken als iemand dat wilt. Ook gaat de AOW-leeftijd gaat naar 65, maar blijft het wel mogelijk om door te werken als iemand dat wilt.

Vervangen door:

32. De AOW-leeftijd moet zo worden bepaald, dat mensen van hun pensioen kunnen genieten. Hierbij moet een afweging gemaakt worden tussen de belastingdruk op jongeren en vroeg genoeg met pensioen kunnen. Daarnaast blijft het wel mogelijk om na de AOW leeftijd door te werken als iemand dat wil. De eisen voor de AIO (aanvullende inkomensvoorziening ouderen) voor mensen met een onvolledige AOW-opbouw, worden versoepeld.

Toelichting:

Technische wijziging: dit punt is direct in tegenspraak met het eerste punt onder dit kopje (29) om de AOW betaalbaar te houden.

AOW terug naar 65 is een geliefd SP- en PVV-punt wat echt mokerveel geld kost (denk aan een miljard of 7, en dat loopt per jaar ongeveer met een tot twee miljard op door vergrijzing) terwijl uit onderzoek blijkt dat echt verreweg de meeste mensen prima een paar jaar langer gezond door kunnen werken. Daarnaast zijn ouderen verreweg de rijkste groep in onze samenleving en is dit niet solidair met jongeren.

Het verlagen van de AOW-leeftijd naar 65 betekent dat jongeren aanzienlijk meer belasting moeten betalen om dit te financieren. Hoewel we begrijpen dat het idee van beperkte arbeidstijd belangrijk is, vinden wij dat de extra belasting voor jongeren niet opweegt tegen dit streven. Voorspellingen tonen aan dat tegen 2050 er twee

werkenden per AOW-ontvanger zullen zijn. Dit impliceert dat het AOW-bedrag moet worden gefinancierd door twee werkenden. Bovendien biedt punt 30 de mogelijkheid van vervroegd pensioen.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Er zijn meerdere amendementen ingediend op dit punt, wij zijn het eens met de inhoud van dit voorstel, maar willen het congres laten oordelen over welke optie zij het beste vinden.

N.B. Amendement 136 ‘Samen doorwerken voor een eerlijker Nederland’ bevat ook een amendement op punt 32, echter in plaats van een vervangend punt wordt een zin geschrapt. Als amendement 137 wordt ingestemd, wordt er niet meer gestemd over amendement 136.

Amendement 136: Samen doorwerken voor een eerlijker Nederland

Indiener(s): Emma Dillingh

Hoofdstuk 3, punt 32

Huidige tekst:

32. De AIO (aanvullende inkomensondersteuning) wordt versoepeld. **Ook gaat de AOW-leeftijd gaat naar 65, maar blijft het wel mogelijk om door te werken als iemand dat wilt.**

Vervangen door:

32. De AIO (aanvullende inkomensondersteuning) wordt versoepeld.

Toelichting:

Iedereen verdient een goed pensioen. Maar door de AOW-leeftijd zo vroeg te zetten openen we de deuren voor een schevere verdeling van werk, geld, en dat zal op termijn leiden tot meer ongelijkheid. We zijn echt gezonder met zijn allen en op je 65 ben je echt nog niet bejaard! Door zoveel mensen al zo vroeg pensioen te geven zal de steeds kleiner wordende werkende groep nog meer in moeten leveren (wat het hardst neerslaat bij de mensen met een kleinere portemonnee). We kunnen beter kijken naar waarom mensen al zo vroeg pensioen willen, en daarom stel ik voor in plaats van het verlagen van de AOW leeftijd vol in te zetten op de 28-urige werkweek. Er staan daar hele goede punten over in het huidige programma. Door over meer mensen hetzelfde werk op proportionele wijze te verdelen verhogen we de productiviteit en gaan we tegelijkertijd ongelijkheid tegen.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Er zijn meerdere amendementen ingediend op dit punt, wij zijn het eens met de inhoud van dit voorstel, maar kiezen ervoor om “Laat je jeugd niet creperen onder de AOW’ers” over te nemen. De strekking van dit amendement is hetzelfde, maar stelt voor om in plaats van geen uitspraak te doen over de AOW leeftijd, de leeftijd zo laag mogelijk te houden. Hierdoor is het niet nodig om dit amendement aan te nemen.

Hoofdstuk 4

Amendement 138: Einde aan mokerveel Inkomen: Streven naar Financiële Gelijkheid

Indiener(s): Commissie Economie, Wessel Fonck

Hoofdstuk 4, punt 18

Huidige tekst:

18. Inkomen wordt progressiever belast met meer belastingschijven en een maximuminkomen. De belasting op een modaal inkomen blijft hetzelfde, hogere inkomens worden meer belast. Zo worden mensen eerlijker beloond voor hun werk en is het niet meer mogelijk om een asociaal hoog inkomen te ontvangen.

Vervangen door:

18. Inkomen wordt progressiever belast met meer belastingschijven en een maximuminkomen **van 150.000 euro**. De belasting op een modaal inkomen blijft hetzelfde, hogere inkomens worden meer belast. Zo worden mensen eerlijker beloond voor hun werk en is het niet meer mogelijk om een asociaal hoog inkomen te ontvangen.

Toelichting:

Als DWARS willen we progressiever en een maximuminkomen. Dit amendement geeft daarmee invulling aan. Als je de helft van je maximuminkomen spaart duurt het meer dan 33 jaar om aan het maximaal vermogen van 2,5 miljoen te komen. Dit is dus eigenlijk haast onmogelijk. Er is geen reden om meer dan 150.000 euro te verdienen. Meer inkomen leidt tot meer onnodige uitgaven, dus meer overconsumptie.

Advies programmacommissie:

Oordeel congres. De programmacommissie ziet de meerwaarde van het benoemen van een specifiek getal voor het maximum inkomen. Aan de andere kant bestaat er wel de vraag of het politiek programma de juiste plek is om de economische visie van DWARS in cijfers uit te drukken.

Amendement 139: Uitbreiden en concreet maken van vermogensbelasting

Indiener(s): Wessel Fonck namens de Commissie Economie.

Hoofdstuk 4, punt 19

Huidige tekst:

19. Vermogen dat ontstaat uit sparen, beleggen, bezit en erfenis wordt meer belast op basis van een progressief stelsel. Kleine spaarders en erfenissen worden vrijgesteld.

Vervangen door:

19. Winst uit vermogen, zoals spaargeld en beleggingen wordt belast op basis van een progressief stelsel. De vrijstelling van de winst bedraagt 1% van het vermogen. Winst tussen de 1% en 2% van het vermogen is belast tegen 50%. Alles boven een winst van 2% van het vermogen is 100%. Er komt ook een aparte vrijstelling op spaargeld, deze is €60.000 euro. Over dit bedrag wordt geen belasting geheven.

Toelichting:

Dit amendement maakt DWARS zijn plannen duidelijker. Het punt over erfenis wordt als een los punt toegevoegd. Dit omdat er andere belastingen op van toepassing zijn en om andere situaties gaat. Als rekenen voorbeeld stel ik heb aandelen Triodos Bank ter waarde van € 50.000. Dan is de eerste 500 aan winstuitkering belastingvrij. Stel ik krijg een winstuitkering van € 2.000 euro. 2% van het vermogen is €1.000. Dus moet ik over € 1.000 (2.000-1.000) moet ik 100% belasting betalen en over de overige € 1.000 is 500 vrijgesteld, dus 500 euro is belast tegen 50%. In totaal betaal ik over € 2.000 winst € 1.250 belasting.

Advies programmacommissie:

Oordeel congres. Het amendement is erg specifiek en de programmacommissie betwijfelt of dit detailniveau in een politiek programma past, en of de woorden 'progressief stelsel' niet al voldoende context geven. Aan de andere kant geeft het

amendement wel een stuk meer informatie over wat wij als DWARS als een normaal rendement op vermogen zien.

Amendement 140: Erven, maar niet te veel

Indiener(s): Wessel Fonck namens de Commissie Economie.

Hoofdstuk 4, na punt 19

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

Erfbelasting is belast via een progressiefstelsel waarbij enkele vrijstellingen gelden. De partnervrijstelling bedraagt € 700.000 euro. In plaats van een vrijstelling per kind komt er een algemene vrijstelling voor kinderen van € 90.000 euro. De belasting die overblijft na aftrek van de vrijstelling bedraagt 100%. Waarbij belasting op de woning pas wordt betaald als de woning is verkocht.

Toelichting:

Erven is een van de grootste motors van ongelijkheid in ons land. Het zijn de rijke Nederlanders die profiteren van het feit dat ze geld aan hun kinderen kunnen overdragen. De vrijstelling voor partners blijft gelijk. De vrijstelling voor kinderen bedraagt nu bijna €23.000 per kind. GL-PvdA wil dit naar €30.000 per kind. Ik wil naar een vast bedrag of je nou 1 of 4 kinderen hebt. Ik ben uitgegaan van 3 kinderen, vandaar de € 90.000 euro.

Advies programmacommissie:

Oordeel congres. Een nieuw punt over erfbelasting is ingrijpend, daarom legt de programmacommissie dit voor aan het congres.

Amendement 141: Duurzaam investeren: normeren is effectiever dan prikkelen

Indiener(s): Veerle van Wijk, Martijn Staal.

Hoofdstuk 4, punt 25

Huidige tekst:

25. Bedrijven worden financieel geprikkeld om de winst te investeren in verduurzaming, innovatie of het verhogen van salarissen. Bedrijven mogen

topmensen niet meer dan 20 keer het salaris van de laagstbetaalde werknemers binnen dat bedrijf uitkeren.

Vervangen door:

25. Bedrijven worden **wettelijk verplicht** om de winst te investeren in verduurzaming, innovatie of het verhogen van salarissen. Bedrijven mogen topmensen niet meer dan 20 keer het salaris van de laagstbetaalde werknemers binnen dat bedrijf uitkeren

Toelichting:

Een wettelijke verplichting voor dit soort verduurzaming is niet alleen effectiever dan financiële prikkels, maar ook goedkoper voor de overheid (en dus alle belastingbetalers).

Advies programmacommissie:

Ontraden. Verduurzaming en innovatie is niet vooraf te vangen in een wettelijke plicht. Door een financiële stimulans worden bedrijven gedwongen om zelf innovatieve manieren te verzinnen om te verduurzamen.

Amendement 142: Iedereen die nu nog in fossiel zit moet gewoon betalen

Indiener(s): Veerle van Wijk.

Hoofdstuk 4, punt 32

Huidige tekst:

32. Er komt een belastingvrijstelling voor het omzetten van investeringen in fossiele energie of andere niet-duurzame investeringsdoelen naar betere sectoren.

Vervangen door:

32. Er komt een belasting **op alle investeringen in fossiele energie of andere niet-duurzame investeringsdoelen om te stimuleren dat er wordt geïnvesteerd in** betere sectoren.

Toelichting:

Zullen we niet met zijn allen meebetalen aan grote investeerders die jarenlang geld als water hebben verdiend door de aarde te vervuilen zodat ze alsjeblieft daar eens een keer mee ophouden? Gewoon betalen pannenkoek!

Advies programmacommissie:

Oordeel congres. Met de voorgestelde formulering verdwijnt de beoogde financiële prikkel voor de energietransitie uit dit punt. Hoe vergaand ons standpunt hierover is, is aan het congres.

Hoofdstuk 5

Amendement 143: Tandartsenzorg is noodzakelijke zorg (werktitel: introduceren schooltandarts)

Indiener(s): Roos Verheijen, Frank Lemmers, Martijn Staal

Hoofdstuk 5, na punt 25

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

26. De schooltandarts wordt weer ingevoerd op basisscholen, middelbare scholen en MBO's, waar iedereen in ieder geval tot hun achttiende verjaardag gebruik van kan maken (en tot het examenjaar indien gewenst). In het jaar dat de leerling achttien wordt, wordt de leerling voorgelicht over tandheelkundige zorg en de noodzaak hiervan, en geadviseerd over het inschrijven bij een tandartsenpraktijk.

Toelichting:

We vinden dat er een mentaliteitsverandering rondom tandheelkundige zorg nodig is bij zowel politiek als mensen zelf. Het financiële aspect daarvan is aangepakt met een ander amendement over het basispakket, maar om de noodzaak duidelijk te maken willen we van jongs af aan deze zorg waarborgen en de goede gewoonte van naar de tandarts gaan aanleren.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres

Het is lastig om dit amendement te beoordelen, niet alleen was het amendement redelijk laat ingediend, maar heeft de minister van VWS in november 2022 hier nog een kamerbrief over geschreven.

We sluiten ons wel aan op de argumentatie van de minister van VWS in dit geval. De argumentatie van de minister van VWS was als volgt: "De instellingen voor jeugdtandverzorging bieden een goede service aan scholen waarvan anders veel

leerlingen mogelijk niet naar de mondzorgverlener gaan. Vanuit de overheid zullen we echter niet voorschrijven dat er mondzorg geleverd moet worden onder schooltijd. Op scholen waar veel kwetsbare kinderen naartoe gaan ligt er al een grote uitdaging ten aanzien van het onderwijs. Het is van belang dat er voldoende tijd, rust en ruimte is voor het onderwijsprogramma. Vanuit de overheid willen we nog een extra belasting voor deze scholen niet verplichtend voorschrijven. Daarnaast heeft het de grote voorkeur dat kinderen en hun ouders samen worden gezien. Bij de focus op preventie, gedragsverandering en lange termijn zorgdoelen is het – zeker bij kinderen uit risicogroepen -van groot belang dat de ouders betrokken zijn.” (Opgehaald van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-59a8cb0fb29f5f4354e8fc5ed3a388e9a2d50cb2/pdf>)

Samenvatting van de kapot lange tekst:

1. Er zijn al instellingen voor jeugd tandverzorging die goede service bieden aan scholen waarvan anders veel leerlingen niet naar de mondzorgverlener gaan.
2. Op scholen waar veel kwetsbare kinderen naartoe gaan ligt er al een grote uitdaging om voldoende tijd, rust en ruimte te creëren, extra verplichtingen zouden hierbij niet helpen.
3. Kinderen en ouders moeten samen geholpen worden om de focus op preventie, gedragsverandering en lange termijn zorgdoelen (preventie onder jeugdigen) te behouden.

Vanuit deze argumentatie denken we dat de herinvoering van een schooltandarts geen goed idee is.

Amendement 144: Verduidelijking reclameverbod alcohol en tabak

Indiener(s): Roos Verheijen, Martijn Staal, Willem van 't Spijker.

Hoofdstuk 5, punt 4 (Preventie)

Huidige tekst:

4. Reclame voor alcohol wordt verboden en er komen aparte winkels voor alcoholische dranken en tabak. De huidige wetgeving voldoet niet, aangezien supermarkten nu gewoon een winkel kunnen openen binnen eigen winkel waar ze alsnog tabak verkopen.

Vervangen door:

4. Reclame voor alcohol wordt verboden. Er komen aparte winkels voor alcoholische dranken en tabak. **Het openen van een storefront voor de verkoop van alcohol en tabak wordt verboden.**

Toelichting:

De tweede zin in het voorstel is onduidelijk en overbodig.

Advies Programmacommissie:

Ontraden. We begrijpen de onduidelijkheid, maar de tweede zin is zeker niet onnodig. Binnenkort mag alleen nog maar in aparte winkels verkocht worden, maar dit verhelpt het probleem niet, omdat supermarkteigenaren nu klaar staan om naast eigen winkel een tabakszaak te openen en daarmee de situatie niet verandert. De zin kon duidelijker, maar is zeker niet onnodig. Bron:

<https://eenvandaag.avrotros.nl/panels/opiniepanel/alle-uitslagen/item/een-tabakszaak-naast-de-winkel-zo-proberen-supermarkten-het-verkoopverbod-op-tabak-te-omzeilen/>

Wanneer dit amendement wordt aangenomen vervalt amendement 145: praten is moeilijk, schrijven blijkbaar moeilijker.

Amendement 145: Praten is moeilijk, schrijven blijkbaar moeilijker

Indiener(s): Joeri van Raaij.

Hoofdstuk 5, punt 4

Huidige tekst:

4. Reclame voor alcohol wordt verboden en er komen aparte winkels voor alcoholische dranken en tabak. De huidige wetgeving voldoet niet, aangezien supermarkten nu gewoon een winkel kunnen openen binnen eigen winkel waar ze alsnog tabak verkopen.

Vervangen door:

4. Reclame voor alcohol wordt verboden en er komen aparte winkels voor alcoholische dranken en tabak, met vergunningsplicht. De huidige wetgeving voldoet niet, aangezien **tabakszaken nu zonder vergunning geopend mogen worden, wat ertoe leidt dat veel supermarkteigenaren naast de eigen winkel een tabakszaak openen.**

Toelichting:

Dit dekt de lading beter en is een stuk duidelijker. Het Huidige tekst: is zelfs als je weet waar het over gaat lastig te begrijpen, dus vandaar deze wijziging.

Advies Programmacommissie:

Overnemen. Oordeel congres had gekund, maar het is een tekstuele wijziging. Dit kan daarom gewoon als overnemen. Meer info hierover: <https://eenvandaag.avrotros.nl/panels/opiniepanel/alle-uitslagen/item/een-tabakszaak-naast-de-winkel-zo-proberen-supermarkten-het-verkoopverbod-op-tabak-te-omzeilen/>

Wanneer dit amendement wordt aangenomen vervalt amendement 144: verduidelijking reclameverbod alcohol en tabak.

Amendement 146: Alles blijft hetzelfde over online zorg

Indiener(s): Roos Verheijen, Martijn Staal, Willem van 't Spijker.

Hoofdstuk 5, punt 7

Huidige tekst:

7. Online gesprekken met een huisarts of diëtist kunnen een goede aanvulling zijn van de standaard zorg, maar kan de standaard zorg niet vervangen. Ook moet iedereen toegang hebben tot online gesprekken met een huisarts of diëtist. Gegevens van onlinegesprekken met een huisarts of diëtist worden nooit gedeeld met zorgverzekeraars.

Vervangen door:

-

Toelichting:

Het programmapunt voegt eigenlijk niets toe en stelt geen verandering voor. De indieners zijn het eens dat het kansen biedt en er risico's zijn. Daarnaast wordt het medisch beroepsgeheim al wettelijk beschermd.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Online zorg is een discussiepunt en daarom van belang om daar een standpunt over in te nemen. Omdat dit een discussiepunt is wordt dit voorstel bij oordeel congres gelaten, omdat er veel te spreken is over het bevorderen van online zorg of het gaan voor een bezoek op locatie.

Amendement 147: Gevangenen hebben al recht op zorg

Indiener(s): Roos Verheijen, Martijn Staal, Willem van 't Spijker.

Hoofdstuk 5, punt 40

Huidige tekst:

40. Veroordeelde misdadigers hebben recht op zorg.

Vervangen door:

-

Toelichting:

Gevangenen hebben al recht op zorg. Daarnaast is niet elke veroordeelde iemand die in de gevangenis zit, maar kan ook alleen een taakstraf of boete hebben gekregen, waardoor deze mensen dus sowieso al zorg krijgen via het reguliere zorgsysteem.

Advies Programmacommissie:

Ontraden. Dit punt slaat niet alleen op het binnenland. Dit punt is onderdeel van de bredere ideologie van DWARS die DWARS het liefst zou zien over de hele wereld, zodat niet alleen Nederland erop vooruitgaat ten opzichte van mensenrechten maar DWARS ook strijdt voor de mensenrechten in het buitenland. Daarnaast gaat DWARS niet alleen uit van verandering, maar ook van het benoemen wat behouden moet worden.

Amendement 148: Sluit de gesloten jeugdzorg

Indiener(s): Emma Dillingh.

Hoofdstuk 5, nieuw punt

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

We werken (stapsgewijs) toe naar een volledige sluiting van de gesloten jeugdzorg. Het streefjaar hiervoor is 2028.

Toelichting:

In de Hevormingsagenda jeugd wordt er al toegewerkt naar een bijna volledige sluiting van de jeugdzorg. De gesloten jeugdzorg heeft over het algemeen gefaald om kinderen te beschermen, en soms ook aan eerste levensbehoeften te voldoen (denk aan de isoleercellen schandalen). Daarom is het belangrijk dat DWARS zich nadrukkelijk uitspreekt tegen de gesloten jeugdzorg, en als linkse jeugdorganisatie die dit niet accepteert.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Nieuw punt, dus oordeel congres voor verhelderende vragen. Bijvoorbeeld over het jaartal.

Hoofdstuk 6

Amendement 149: We snappen dit standpunt niet?

Indiener(s): Martijn Staal, Willem van 't Spijker, Luuk Voncken.

Hoofdstuk 6, punt 14

Huidige tekst:

14. Hoge schulden maken het moeilijk om een hypotheek af te sluiten. Voorkomen is hier beter dan bestrijden. Om schuldopbouw te voorkomen pleiten we voor het volgende:

- a. Verminder de aftrekbaarheid van de hypotheekrente in de inkomstenbelasting;
- b. Bouw huurcontroles geleidelijk af;
- c. Maak huurcontracten flexibeler voor de huurder.

Vervangen door:

-

Toelichting:

We snappen oprecht niet wat dit punt zou moeten betekenen. Wat zijn huurcontroles? We willen toch juist dat er gecontroleerd worden of verhuurders rare dingen doen? Waarom gaat het over huurcontracten als het probleem waarover begonnen wordt gaat over het afsluiten van een hypotheek? Wat betekent het eigenlijk voor een huurcontract om flexibeler te zijn voor de huurder? Daarnaast: verminderde aftrekbaarheid van de hypotheekrente zorgt dat hypotheeklasten na belasting stijgen, waardoor je juist minder hypotheek af kan sluiten. Dus dat lost het in het punt aangekaarte probleem niet op. (Verder is het wel goed, want als iedereen minder hypotheekruimte heeft, dan kunnen de huizenprijzen minder stijgen, maar het afschaffen van de hypotheekrenteaftrek staat ook al op pagina 30, punt 21)

Advies Programmacommissie:

Overnemen

N.B. Amendement 150 'Stop met het subsidiëren van rijke kapitalistjes' betreft een aanpassingen van punt 14a. Als het congres stemt om punt 14 compleet te schrappen, wordt er niet over 150 gestemd.

Amendement 150: Stop met het subsidiëren van rijke kapitalistjes

Indiener(s): Commissie Economie.

Hoofdstuk 6, punt 14a

Huidige tekst:

14a. Verminder de aftrekbaarheid van de hypotheekrente in de inkomstenbelasting;

Vervangen door:

14a. **Schaf** de aftrekbaarheid van de hypotheekrente in de inkomstenbelasting **af**;

Toelichting:

Stop met het subsidiëren van rijke kapitalistjes.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Het is aan het congres of 149 in wordt gestemd en of punt 14 eerst wordt geschrapt of niet.

Amendement 151: Schrap tegenstrijdigheid in toewijzing sociale huur

Indiener(s): Martijn Staal, Willem van 't Spijker.

Hoofdstuk 6, punt 15 en 16

Huidige tekst:

15. Het huidige wachttijdsysteem voor sociale huur wordt vernieuwd, waarin hoe vaak iemand reageert op woningen leidend wordt. Het systeem wordt ook flexibeler door opgebouwde wachttijd te laten gelden voor alle aanvragen, ook als deze niet binnen dezelfde regio zijn.

16. Er worden bonusjaren toegevoegd aan de wachttijd van mensen die naar _____ gebieden verhuizen waar het inwonersaantal daalt, of werken in de publieke sector.

Vervangen door:

-

Toelichting:

Allereerst zijn deze twee standpunten tegenstrijdig: als hoe vaak iemand reageert leidend wordt, maken de bonusjaren verder weinig uit toch? Daarnaast is een systematiek gebaseerd op aantal reacties erg gevoelig voor manipulatie (bijv. door gebruik te maken van automatisch-reageer-bots), waardoor het de woningverdeling oneerlijker maakt.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Ondanks dat er mogelijke bezwaren zijn, betekent dat we niet toch een ander systeem willen, wat nu compleet verdwijnt uit het programma. Dit laten we echter over aan het congres.

Amendement 152: Studentenhuisvesters zijn al woningcorporaties

Indiener(s): Martijn Staal, Willem van 't Spijker, Luuk Voncken.

Hoofdstuk 6, punt 17

Huidige tekst:

17. Studentensteden hebben voordeel van een stabiele markt, daarom is het belangrijk dat studentenhuisvesters niet uit zijn op winst, maar een maatschappelijke functie vervullen.

Vervangen door:

-

Toelichting:

Studentenhuisvesters zoals DUWO en SSH zijn al woningcorporaties zonder winstoogmerk die dus huisvesting van studenten als hun primaire doel hebben. Dit standpunt is dus overbodig.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Wij zijn van mening dat op dit moment instanties zoals SSH en DUWO wel meer maatschappelijk nut kunnen hebben door hun taken beter en transparanter uit te voeren. Zo laten deze organisaties vaak geen inspraak toe, worden gebouwen slecht onderhouden of zijn van slechte kwaliteit, en worden kosten zonder communicatie enorm verhoogd. Zeker gezien het groeiende kamertekort is het belangrijk op kritisch te blijven op de operationaliteit van deze instanties. Het eindoordeel laten we echter over aan het congres.

Amendement 153: Circulair, biobased, klimaatpositief, natuurinclusief, cradle2cradle, ecovriendelijk, zero waste en biomimetisch bouwen

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 6, punt 21a

Huidige tekst:

a. **Er moet zoveel mogelijk circulair, biobased, klimaatpositief en natuurinclusief gebouwd worden.** Bouwmaterialen moeten zoveel mogelijk

komen uit gerecycled bronnen en moeten herbruikbaar zijn. Er komen ook strenge eisen aan de CO₂-uitstoot van de constructie van nieuwbouw, inclusief van de bouwmaterialen zelf, en aan de milieuprestatie van de nieuwbouw.

Vervangen door:

a. Bouwmaterialen moeten zoveel mogelijk komen uit gerecycled bronnen en moeten herbruikbaar zijn. Er komen ook strenge eisen aan de CO₂-uitstoot van de constructie van nieuwbouw, inclusief van de bouwmaterialen zelf, en aan de milieuprestatie van de nieuwbouw.

Toelichting:

Artikel 21 begint al met dat er duurzaam en klimaatbestendig gebouwd moet worden, en de rest van de subartikelen van 21 gaan in op hoe dat moet gebeuren. Het subartikel beginnen met 4 verschillende hippe buzzwoorden, die allemaal al onder duurzaamheid en klimaatbestendigheid vallen, is dus onnodig en doet af aan de leesbaarheid.

Advies Programmacommissie:

Ontraden. We begrijpen de redenering van de commissie en de behoefte aan leesbaarheid. We zijn het er echter niet mee eens dat al de termen al per se onder duurzaamheid en klimaatbestendigheid vallen, vooral klimaatpositief en natuurinclusief.

De focus van duurzaamheid en klimaatbestendigheid is primair antropocentrisch - het benadrukt oplossingen die het beste zijn voor mensen om met hun omgeving om te gaan. Klimaatpositief (en natuurinclusief) benadrukt juist een ecocentrisch aanpak waarin het milieu zelf centraal staat en waar mensen 'stewards' voor zijn. Het betekent dat we niet alleen duurzaam en klimaatbestendig moet bouwen, maar ook bouwen in een manier die een positieve bijdrage levert aan de natuur en het milieu. Klimaatpositief is ook een doelstelling die verdergaat dan klimaatneutraal. Daarom hebben we klimaatpositiviteit ook benadrukt in H6 artikel 20(c) en, belangrijker nog, in H7 artikel 4 (waar een uitleg ook staat).

Daarnaast denken we dat circulariteit en biobased aspecten zijn waar wij ons in DWARS al lang op richten, van het vorige programma tot nu. Het zijn idealen die concreet bijdragen aan de manier waarop duurzaamheid moet worden begrepen – wat niet vanzelfsprekend is. Bovendien zijn het aspecten waar GroenLinks ook al lang de nadruk op legt, zoals in hun recente politiek programma.

Hoofdstuk 7

Amendement 154: Beeldend en Begrijpelijke taal: Wijziging van de subtitels

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 7, Subtitel 1, 2 en 3

Huidige tekst:

Klimaatmitigatie
Klimaatadaptatie
Loss and damage

Vervangen door:

Tegengaan van klimaatverandering
Aanpassen aan klimaatverandering
Verantwoordelijkheid nemen voor klimaatverandering

Toelichting:

Een serie amendementen om de subtitels van hoofdstuk 7 beeldend en begrijpelijk te maken. In een politiek programma beken je politieke kleur, daarbij hoort ook beeldende taal. Daarnaast heeft DWARS ook een ambitie voor toegankelijk taalgebruik op B1 niveau. Er is met het beoogde doel van accuraatheid en consistentie met wetenschappelijke taal gekozen om de termen 'klimaat mitigatie', 'klimaatadaptatie', en 'loss and damage' te gebruiken voor de subtitels. Dit soort droge vaktaal of 'jargon' die gebruikt wordt door beleidsmedewerkers en wetenschappers hoort niet thuis in een begrijpelijk en politiek programma. Om die redenen stellen wij voor de tweede subtitel van hoofdstuk 7 te vervangen door of aan te vullen met "Aanpassen aan klimaatverandering" en deze verduidelijking niet pas in de begrippenlijst te geven.

Advies programmacommissie:

Oordeel congres. We willen het congres laten bepalen of we termen willen gebruiken die toegankelijk en begrijpelijk zijn of die consistent zijn met wetenschappelijke taal, 'klimaatpolitiek' en de wereldwijde klimaatbeweging. Er zijn voordelen voor beide kanten.

Amendement 127: Begrijpelijke woorden met Politieke Kleur

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 7, Inleiding

Huidige tekst:

Om de klimaatcrisis echt aan te pakken, moeten we over grenzen heen kijken. De klimaatcrisis is een wereldwijde crisis - een crisis die vooral wordt verergerd door Nederland en Europa, door onze verleden en heden van (neo)kolonialisme die tot uitbuiting en vernietiging van lokale ecosystemen leiden. Daarom moeten we intersectioneel en dekoloniaal zijn om de klimaatcrisis echt aan te pakken. We moeten onze schuld erkennen en verantwoordelijkheid nemen om de crisis globaal op te lossen. We hebben de middelen, de capaciteit, de vaardigheden en de mensen om de klimaatcrisis in Nederland en in de wereld op te lossen door de drie pijlen van klimaatbeleid: klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en loss en damages. Samen kunnen we streven naar een groenere, veiligere en gezondere wereld.

Vervangen door:

Om de klimaatcrisis echt aan te pakken, moeten we over grenzen heen kijken. De klimaatcrisis is een wereldwijde crisis - een crisis die vooral wordt verergerd door Nederland en Europa, door onze verleden en heden van (neo)kolonialisme die tot uitbuiting en vernietiging van lokale ecosystemen leiden. Daarom moeten we intersectioneel en dekoloniaal zijn om de klimaatcrisis echt aan te pakken. We moeten onze schuld erkennen en verantwoordelijkheid nemen om de crisis globaal op te lossen. We hebben de middelen, de capaciteit, de vaardigheden en de mensen om de klimaatcrisis in Nederland en in de wereld op te lossen door de drie pijlen van klimaatbeleid: klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en loss en damages. **Dat betekent dat we klimaatverandering tegengaan, maar dat we ons ook inzetten voor een wereld waarin we ons kunnen aanpassen aan klimaatverandering, klimaatschade zoveel mogelijk voorkomen en degenen die verantwoordelijk zijn voor klimaatverandering een grote bijdrage leveren. Zowel grote vervuilende bedrijven als overheden moeten hun verantwoordelijkheid nemen voor hun significante en historische aandeel. Samen kunnen we streven naar een groenere, veiligere en gezondere wereld.**

Toelichting:

Door de begrippen 'mitigatie' 'adaptatie' en 'loss and damages' op deze manier uit te leggen, wordt de tekst helderder en zullen lezers beter en sneller begrijpen wat er wordt bedoeld. Het is natuurlijk ook mogelijk om een begrippenlijst toe te voegen, maar dat leest minder prettig. Voor het begrip van de tekst lijkt dit ons de beste oplossing.

Advies Programmacommissie:

Ontraden. Hoewel we de redenering van de indieners begrijpen, zijn we van mening dat het het beste is om de inleiding beknopt te houden en deze termen duidelijk uit te leggen in de begrippenlijst, zoals bij alle andere hoofdstukken. Daarom vinden wij dat het amendement inhoudelijk niet genoeg toevoegt.

Amendement 155: Tegen dwaalsporen voor klimaatbeleid (Nieuw Artikel) 2/2

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 7, na punt 15

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

16. Daarnaast moet er een verbod komen op experimenteren met het artificieel blokkeren van zonlicht (solar geo-engineering) op Europees grondgebied. Internationaal gaat Nederland pleiten voor een verdrag tegen de ontwikkeling, het testen en het gebruik van deze schijnoplossing.

Toelichting:

Solar geoengineering of zonnestralingsbeheersing is het op verschillende manieren blokkeren van zonnestralen om de opwarming van de aarde tegen te gaan. Dit houdt in dat de mensheid het mondiale ecosysteem probeert te sturen. Dit kan regionale klimaten flink verstoren in bijvoorbeeld het regenpatroon met impactvolle gevolgen voor landbouw in al kwetsbare gebieden. De gevolgen voor systeem aarde zijn niet te overzien en ook niet te onderzoeken zonder op grote schaal te experimenteren. Ook zou dit een mondiale politieke besturing vereisen en zoals we al zien met het tegengaan van klimaatverandering loopt dat niet zo soepel en kan het zelfs voor conflicten zorgen. Bovendien gebeurt er niets met het onderliggende probleem dat er

te veel CO₂ in de lucht zit. Kortom, dit is een onzekere en gevaarlijke schijnoplossing waar we verre van moeten blijven.

Beide solar geoengineering worden vooral gebruikt door bedrijven om hun verantwoordelijkheid vooruit te schuiven. Dit moeten we voorkomen en overgaan op daadwerkelijke klimaatactie.

Voor verdere bronnen:

<https://www.wetenschappelijkbureaugroenlinks.nl/tijdschrift/winter-2019/mogen-mensen-sleutelen-aan-het-klimaat>

<https://www.nrc.nl/nieuws/2022/01/17/nederland-mag-nooit-inzetten-op-geo-engineering->

[a4079981#:~:text=Het%20idee%20van%20solar%20geo,bepalen%20materie%20in%20de%20stratosfeer](https://www.nrc.nl/nieuws/2022/01/17/nederland-mag-nooit-inzetten-op-geo-engineering-a4079981#:~:text=Het%20idee%20van%20solar%20geo,bepalen%20materie%20in%20de%20stratosfeer)

<https://www.solargeoeng.org/non-use-agreement/open-letter/>

(In deze brief, ondertekend door meer dan 450 wetenschappers (PhD of hoger), uiten zij zorgen over weerpatronen, landbouw, toegang tot water, en de incompetenties van de huidige mondiale politiek en bestuurlijke realiteit. Daarom pleiten deze wetenschappers voor 1.) een verbod op het verstrekken van publiek geld aan de ontwikkeling van deze technologie, 2.) een verbod op experimenten in de buitenlucht, 3.) een belofte geen patent te verstrekken op solar geoengineering technologie, 4.) de technologie niet te gebruiken als derden deze ontwikkelen, en 5.) een toewijding aan het tegengaan van verdere institutionalisering voor solargeoengineering als een optie voor klimaatbeleid (bijvoorbeeld in IPCC scenarios).)

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Dit amendement is een splitsing van een groter amendement. We zijn het eens met de toevoeging van het eerste deel over *Carbon Capture & Storage* (zie Categorie 1, Hoofdstuk 7, Amendement 64). Hoewel we het in principe ook eens zijn met het doel van deze tweede helft over *solar geo-engineering*, vinden we dat het voorstel te specifiek is voor het programma en laten we het aan het congres over om te bepalen of het een punt in het programma moet zijn.

Hoofdstuk 8

Amendement 156: Houd kleine kernen bereikbaar

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 8 punt 2

Huidige tekst:

2. We verbeteren het openbaar vervoer zodat het aantrekkelijk wordt. De reistijd voor reizen met het openbaar vervoer wordt verkort. Bussen, treinen, metro's en trams gaan beter op elkaar aansluiten. Elke dorpskern moet goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer. **Dit houdt in dat er in alle dorpskernen minimaal één keer per uur een bus vertrekt.** Er gaan meer treinen en bussen rijden in de avond en nacht.

Vervangen door:

2. We verbeteren het openbaar vervoer zodat het aantrekkelijk wordt. De reistijd voor reizen met het openbaar vervoer wordt verkort. Bussen, treinen, metro's en trams gaan beter op elkaar aansluiten. Elke dorpskern moet goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer. Er gaan meer treinen en bussen rijden in de avond en nacht.

Toelichting:

Hoewel dit een sympathieke toevoeging is lijkt het me erg onrealistisch als elke dorpskern minimaal 1 bus per uur heeft. Dit omdat er de behoefte niet altijd is aan een bus. OV hoeft niet winstgevend te zijn, maar hoeft ook geen onnodige investering te zijn. Ik kijk liever naar alternatieven als een buurtbus/haltetaxi die toegankelijk is in kleine kernen.

Ook ben ik zelf opgegroeid in een kern, en weet ik hoe kut het is dat er geen goed OV is. Door een eis te stellen (bus 1 keer per uur) maakt het dit een onrealistisch streven in mijn ogen. Door alle dorpskernen met het OV te verbinden zijn routes onlogisch en te lang. Door de eis van 1 bus per uur weg te laten blijft het streven staan dat dorpskernen bereikbaar zijn.

Advies programmacommissie:

Oordeel congres. Hoewel de gedachte achter dit amendement snappen, is dit een afweging die we moeten maken. Als we openbaar vervoer echt openbaar en toegankelijk willen maken, zullen we vol daarop moeten inzetten. Alleen goed bereikbaar zijn is wat ons betreft te vaag. Als we zeggen dat we 1 bus per uur willen per dorpskern wordt het opeens een (beter) alternatief voor heel veel mensen. Misschien is het niet winstgevend, maar het voordeel van goed openbaar vervoer voor iedereen is belangrijker wat ons betreft.

Amendement 131: Boten go brrrrr

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 8, punt 11

Huidige tekst:

11. De Scheepvaart moet snel minder broeikasgassen uitstoten. Scheepvaart wordt bij binnenkomst in Europa belast op de uitstoot. Hoe meer uitstoot, hoe meer de schepen belast worden. Schepen binnen Europa gaan meer belasting op brandstof betalen. Cruiseschepen worden verboden. Schepen moeten stiller worden voor het leven in het water.

Vervangen door:

11. De Scheepvaart moet snel minder broeikasgassen uitstoten. Scheepvaart wordt bij binnenkomst in Europa belast op de uitstoot. Hoe meer uitstoot, hoe meer de schepen belast worden. Schepen binnen Europa gaan meer belasting op brandstof betalen. **Cruises** worden verboden. Schepen moeten stiller worden voor het leven in het water.

Toelichting:

Cruiseschepen worden niet altijd gebruikt voor luxe cruises, maar ook als veerdienst tussen landen. Dit soort diensten hoeven niet verboden te worden.

Advies Programmacommissie:

Ontraden. Cruiseschepen worden zelden gebruikt voor veerdiensten. Dit zijn vaak, erg vergelijkbare, cruise ferry's. Dit zijn schepen waar ook voertuigen en vaak vrachtwagens in kunnen. Deze worden met de huidige tekst dus niet verboden.

Amendement 188: Voorstel tot wijziging van amendement 157

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 8 punt 15

Huidige tekst:

15. Er mag maximaal een parkeerplek per 3 huizen worden gebouwd in de stad. Zo is er meer plek voor bomen en planten. Daarnaast kunnen kinderen fijner spelen en is er meer plek voor fietsen.

Huidige tekst amendement:

-

Amendementswijziging:

15. Met het oog op hogere capaciteit in het openbaar vervoer en verhoogd gebruik van deelautos mag er maximaal een parkeerplek per 3 huizen worden gebouwd in de stad. Zo is er meer plek voor bomen en planten. Daarnaast kunnen kinderen fijner spelen en is er meer plek voor fietsen.

Toelichting:

Het is het belangrijk toe te voegen dat een verminderd aantal parkeerplaatsen in hand-in-hand moet gaan met een bredere verandering in vervoer. Met alleen minder parkeerplaatsen in een wereld waar mensen nog afhankelijk zijn van de auto worden burgers tegen elkaar uitgespeeld, dat moeten we niet willen.

Als een systeem van 3 parkeerplaatsen niet hand-in-hand gaat met bredere hervorming in de transport sector, gaat dat uitdraaien op iets van of 1) de persoon met het meeste geld krijgt de parkeerplaats of 2) De persoon die ergens het langste woont krijgt dit parkeerplaats. Zo worden minder bevoorrechte Nederlander hier de dupe van.

Advies programmacommissie:

Ontraden. Hoewel de programmacommissie snap waar de toevoeging van dit punt vandaan komt, is het niet in de stijl van het programma. Dit komt vooral om het eerste gedeelte van dit hoofdstuk gaat over hoe we vervoer gaan veranderen, en het dan hier benoemen is dubbel op. We beschrijven hoe we de wereld voor ons zien of willen veranderen, niet wat die verandering mogelijk maakt. Daarnaast geven we op heel veel punten niet een directe uitleg waarom we iets kunnen veranderen, maar doen we dat gewoon. Daarom vinden we het niet logisch om dit voor dit punt wel te doen.

Daarnaast, zoals in het advies staat van het originele amendement; dit gebeurt al. Er worden al woning opgeleverd met een laag aantal parkeerplekken. Als je dit verankert in beleidsplannen of de wet zullen alle nieuwbouwprojecten eraan moeten voldoen, en moeten steden dus ook de verantwoordelijkheid nemen met een goed alternatief voor vervoer.

Amendement 157: Wie het laatst komt, wie het hardst huilt.

Indiener(s): Emma Dillingh

Hoofdstuk 8 punt 15

Huidige tekst:

15. Er mag maximaal een parkeerplek per 3 huizen worden gebouwd in de stad. Zo is er meer plek voor bomen en planten. Daarnaast kunnen kinderen fijner spelen en is er meer plek voor fietsen.

Vervangen door:

-

Toelichting:

Ook hier is mijn argument dat dit ontzettend oneerlijk is. Als we een systeem van 3 parkeerplaatsen vorm gaan geven, gaat dat uitdraaien op iets van of 1) de persoon met het meeste geld krijgt de parkeerplaats of 2) De persoon die ergens het langste woont krijgt dit parkeerplaats. Dit is gewoon niet een goed doordacht idee en ik voorspel dat de minder bevoorrechte Nederlander hier de dupe van gaat worden.

We kunnen beter toe naar een paar autoloze woonzones in een stad, of autoloze straten en gebieden. Niet dit willekeurige lootjestrek systeem. Dat is gewoon oneerlijk.

Advies programmacommissie:

Ontraden. Hoewel we snappen dat het voorstel wat wij doen verstrekkend is, vinden we toch dat het voorstel behouden moet worden. Er is Nederland weinig ruimte, zeker in de steden. Deze ruimte kunnen we beter gebruiken als voor groen, andere woningen of klimaatbestendigheid. Als we meer mensen kwijt willen op dezelfde hoeveelheid ruimte, moet het aantal parkeerplekken aan banden worden gelegd. Op dit moment wordt er al bij veel nieuwbouw in de stad een norm gehanteerd van 0,2 of 0,3 parkeerplek per woning. Als we inzetten op veel (duurzaam) deelvervoer en goede aansluiting op het stedelijke openbaar vervoer, is dit te doen.

N.B. Als dit amendement wordt overgenomen door het congres, vervalt het volgende amendement ('Van grijs naar groen en blauw') op dit punt.

Amendement 158: Van grijs naar groen en blauw

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 8 punt 15

Huidige tekst:

15. Er mag maximaal een parkeerplek per 3 huizen worden gebouwd in de stad. Zo is er meer plek voor bomen en planten. Daarnaast kunnen kinderen fijner spelen en is er meer plek voor fietsen.

Vervangen door:

15. Er mag maximaal een parkeerplek per 3 huizen worden gebouwd in de stad. **Ook krijgen parkeerplekken zo veel mogelijk een gedeelde functie met extra groen en/of waterberging om een grijze woestijn te voorkomen. Hierdoor** kunnen kinderen fijner spelen en is er meer plek voor fietsen.

Toelichting:

Het is bizar hoeveel ruimte we aan auto's geven in de openbare ruimte. Om deze ruimte weer voor mens en natuur te maken is het naast het verminderen van parkeerplaatsen belangrijk dat ze niet alleen voor auto's zijn, maar ook voor de natuur of het waterbeleid.

Advies programmacommissie:

[Overnemen](#)

Hoofdstuk 9

Hoofdstuk 10

Amendement 160: Betere implementatie van de individuele studietoeslag

Indiener(s): Joeri van Raaij, Oscar Lawson.

Hoofdstuk 10, punt 38

Huidige tekst:

38. Voor studenten met een lichamelijke beperking wordt een speciale studietoeslag ingevoerd.

Vervangen door:

38. Voor studenten met een **medische (functie)beperking is een individuele studietoeslag beschikbaar. De leeftijdsgebonden bedragen moeten hoger, ook wordt zodra een student zich inschrijft voor een opleiding voorlichting gegeven over de individuele studietoeslag op scholen en andere voorzieningen voor studenten. Het wordt makkelijker om deze toeslag aan te vragen en de individuele studietoeslag moet voor de gehele studieduur geregeld zijn.**

Toelichting:

Het punt uit het conceptprogramma is niet meer actueel, sinds 1 juli 2023 is de individuele studietoelage beschikbaar voor studenten met een medische beperking waardoor ze niet in staat zijn om naast een studie te werken. Studenten met bijvoorbeeld iets in het autistisch spectrum kunnen hier aanspraak op doen, maar de voorlichting is, waarschijnlijk omdat de toelage redelijk nieuw is, niet op orde. Ook is het bedrag van de individuele studietoelage leeftijdsgebonden, wat maakt dat een 18-jarige maar 167 euro per maand kan ontvangen, dit is veel te laag voor uitwonende studenten. De individuele studietoelage voor de gehele studieduur zijn, omdat de drempel voor het aanvragen van de individuele studietoelage zo laag mogelijk moet zijn, ieder jaar opnieuw laten keuren helpt hier uiteraard niet bij.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Dit amendement is door een lid van de programmacommissie ingediend, daarom oordeel congres.

Amendement 161: Wettelijke verankering cultuureducatie

Indiener(s): Janna Hoogerwerf, Emma Dillingh.

Hoofdstuk 10, nieuw punt

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

Cultuureducatie wordt wettelijk verankerd. De landelijke provinciale en gemeentelijke overheden dragen een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor en garanderen gelijkwaardig cultuuronderwijs verspreid over heel Nederland.

Toelichting:

Momenteel zijn er weinig eisen verbonden aan de besteding aan cultuureducatie. Dit heeft als gevolg dat cultuuronderwijs er per school enorm verschillend uit kan zien, afhankelijk van hoe belangrijk het geacht wordt. Om ervoor te zorgen dat elke leerling een gelijkwaardige cultuureducatie ontvangt is een wettelijke verankering nodig. Dit zorgt er daarnaast voor dat verantwoordelijkheden verdeeld kunnen worden tussen het rijk, provincies en gemeenten.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Voor alle punten van deze strekking is het oordeel congres, deze worden tegelijk behandeld voor verhelderende vragen en de discussie welke punten in het programma gezet moeten worden.

Amendement 162: Meer cultuureducatie met kwaliteit!

Indiener(s): Janna Hoogerwerf, Emma Dillingh.

Hoofdstuk 10, nieuw punt

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

Het programma Cultuureducatie met Kwaliteit krijgt structurele subsidie toegekend, en wordt stapsgewijs uitgebreid naarmate meer scholen deelnemen. Het CMK krijgt hierbij de opdracht om naast basisscholen extra aandacht te besteden aan speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs, en het MBO. Ook het Caribisch gebied wordt hierin meegenomen.

Toelichting:

Het programma Cultuureducatie met Kwaliteit werkt samen met scholen en culturele instellingen en heeft als doel om kunst en cultuur een vast onderdeel van het lesprogramma te maken. Op dit moment doen al ongeveer de helft van de basisscholen in Nederland mee aan dit programma, maar voor verdere uitbreiding is een structurele geldstroom noodzakelijk.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Voor alle punten van deze strekking is het oordeel congres, deze worden tegelijk behandeld voor verhelderende vragen en de discussie welke punten in het programma gezet moeten worden.

Amendement 163: Kunstonderwijs is geen bijzaak

Indiener(s): Janna Hoogerwerf, Emma Dillingh

Hoofdstuk 10, nieuw punt

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

Kunst- en cultuurvakken als CKV, Kunst Algemeen, Kunstgeschiedenis, drama, e.d. worden in eerste instantie uitgevoerd door een bevoegd

kunstvakdocent. Het streven is om deze vakken zo weinig mogelijk uit te besteden aan docenten die daar niet toe bevoegd zijn en het naast hun eigen vak moeten geven. Scholen krijgen expliciet de taak om voor deze vakken een bevoegd kunstvakdocent aan te stellen.

Toelichting:

Het komt op dit moment nog te vaak voor dat een docent die ook bijvoorbeeld Nederlands geeft, CKV geeft naast het eigen vak. Dat is voor de docenten die dat graag willen en daar passie voor hebben natuurlijk geen probleem, maar om de kwaliteit van dergelijke vakken te waarborgen is het belangrijk dat scholen worden gestimuleerd om een gespecialiseerd kunstvakdocent te zoeken. Dit zorgt binnen een school ook voor een betere verdeling van de werkdruk.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Voor alle punten van deze strekking is het oordeel congres, deze worden tegelijk behandeld voor verhelderende vragen en de discussie welke punten in het programma gezet moeten worden.

Amendement 164: Een brede waardering voor kunstvakdocenten

Indiener(s): Janna Hoogerwerf, Emma Dillingh.

Hoofdstuk 10, nieuw punt

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

Professionele kunstvakdocenten kunnen vaker worden ingezet op scholen om diverse taken uit te voeren. Deze kunstdocenten beschikken over een (vaak eerstegraads) lesbevoegdheid, en kunnen naast het eigen vak op meer plekken ondersteuning bieden.

Toelichting:

Kunstvakdocenten die in het basis en voortgezet onderwijs werken, moeten de kans krijgen meer taken binnen een school op zich te nemen, mochten ze dat willen. Denk hierbij aan de inrichting en het toezicht op de schoolbibliotheek, het geven van huiswerkondersteuning, en ondersteuning bieden bij vakken als begrijpend lezen.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Voor alle punten van deze strekking is het oordeel congres, deze worden tegelijk behandeld voor verhelderende vragen en de discussie welke punten in het programma gezet moeten worden.

Amendement 165: zijnstroomtraject voor kunstvakdocenten

Indiener(s): Janna Hoogerwerf, Emma Dillingh.

Hoofdstuk 10, nieuw punt

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

Voor professionele kunstvakdocenten wordt het makkelijker om in te stromen bij de pabo. Deze kunstvakdocenten krijgen vrijstelling van kunstvakken, en van pedagogische en didactische vakken. Ervaren kunstvakdocenten kunnen op aanvraag vrijstelling van stage krijgen, zodat zij naast hun opleiding door kunnen blijven werken.

Toelichting:

Veel kunstvakdocenten werken op meer dan één school. Vaak werken kunstvakdocenten op vele plekken op zzp basis, en zeker docenten met interesse in primair onderwijs moeten vaak dagelijks op meerdere scholen lesgeven. Voor de kunstvakdocent die zich op dit moment wil binden aan één school is vaak geen plaats, omdat er te weinig uren beschikbaar zijn. Voor kunstvakdocenten die dat wel graag zouden willen is het prettig dat er een dergelijk traject wordt opgezet, zodat zij naast het kunstvak één of meerdere dagen voor een klas zouden kunnen staan. Ook is dit een goede oplossing om lerarentekort in het basisonderwijs mee tegen te gaan.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Voor alle punten van deze strekking is het oordeel congres, deze worden tegelijk behandeld voor verhelderende vragen en de discussie welke punten in het programma gezet moeten worden.

Amendement 166: Een politieke papelepel

Indiener(s): Job van Hussen, Emma Dillingh.

Hoofdstuk 10, nieuw punt

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

Politiek-maatschappelijke vorming komt eerder aan bod in het onderwijs. Het wordt stapsgewijs vanaf groep 7 van de basisschool geïntroduceerd en wordt een volwaardig onderdeel van het leerplan in de onderbouw van de middelbare school.

Toelichting:

Tegenwoordig hebben jongeren niet altijd meer de kennis en vaardigheden in huis om zich te oriënteren in een steeds complexer wordende maatschappij. Het vormen van een eigen mening en het delen van perspectieven blijft vaak uit. Het wordt ook steeds moeilijker om jongeren te interesseren voor de politiek en om hen naar de stembus te krijgen. Door politiek en maatschappij in een eerder stadium in het onderwijs aan bod te laten komen, is er meer ruimte in het leerplan om de diepgang op te zoeken en krijgen jongeren eerder te maken met maatschappelijke onderwerpen.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. We vinden dit punt lastig om te beoordelen, we denken dat wanneer je iets oplegt aan leerlingen dat de kans dat ze het ineens wel interessant vinden klein is. Ook is het volgens ons de taak van de politiek om jongeren te bereiken en de taak van scholen om leerlingen in ieder geval de kennis te geven die ze nodig hebben wanneer ze gaan stemmen en functioneren in de maatschappij.

We denken dat politiek-gerelateerde activiteiten op school of aangeboden gefinancierd door de overheid met de focus op een kennismaking met de politiek en de actualiteit een goed alternatief zou zijn. Dan is het minder gericht op toetsing, maar juist gefocust op het vormen van een eigen mening wanneer je kennismaakt met de politiek en de actualiteit.

Amendement 167: Breng het debat in het onderwijs

Indiener(s): Job van Hussen, Emma Dillingh.

Hoofdstuk 10, nieuw punt

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

Binnen het onderwijs wordt meer aandacht besteed aan het ontwikkelen van debatvaardigheden. Het delen van perspectieven, het beargumenteren van de eigen mening en luisteren naar de ander staan hierbij centraal.

Toelichting:

Veel jongeren maken tegenwoordig vaak voor het eerst kennis met maatschappelijke thema's en de politiek via sociale media. Dit zijn vaak korte berichten die in rap tempo voorbijkomen. Daardoor kan een onderwerp niet volledig uitgelicht worden en blijft er weinig tijd over voor de ontvanger om over het onderwerp na te denken en een eigen onderbouwde mening te vormen, mede omdat discussies online ook niet altijd de nodige diepgang hebben. Om ervoor te zorgen dat jongeren zelf de kennis en kunde in huis hebben om een eigen mening te vormen en hierover met anderen over het gesprek aan te gaan, kan het helpen om hier in het klaslokaal een podium voor te bieden.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Vooral voor verhelderende vragen.

Hoofdstuk 11

Amendement 168: Ook taal is kunst

Indiener(s): Commissie Kunst, Cultuur & Media.

Hoofdstuk 11, punt 2

Huidige tekst:

In tentoonstellingen of andere communicatie naar bezoekers moet de tekst zo veel mogelijk in B1 gebracht worden.

Vervangen door:

-

Toelichting:

Taal is ook een kunstvorm. De tekst die wordt ingezet in de communicatie van een tentoonstelling wordt samengesteld door musea die deze teksten opnemen als onderdeel van de tentoonstelling als kunstuiting in zijn geheel. Bovendien gaat de overheid niet over de inhoud van de kunst: toegankelijkheid in algemene zin kan een richtlijn zijn voor subsidieverdeling (en is dit ook al). Door B1 taalgebruik als

voorwaarde te stellen doet de overheid wél een uitspraak over de inhoud/vorm van de kunst.

Advies programmacommissie:

Oordeel congres. De programmacommissie is het eens met de indiener dat de communicatie rondom een tentoonstelling onderdeel kan uitmaken van de inhoud hiervan. Echter, de programmacommissie betwijfelt of er sprake is van inmenging door de overheid door de richtlijn voor toegankelijkheid uit te werken naar zo veel mogelijk B1 taalgebruik.

Hoofdstuk 12

Hoofdstuk 13

Hoofdstuk 14

Hoofdstuk 15

Amendement 169: De natiestaat voorbij

Indiener(s): Frank Lemmers.

Hoofdstuk 15, na punt 1

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

2. DWARS streeft naar een Europa zonder grenzen en onderscheid in nationaliteit. Landen worden staten, waarin iedere Europese burger gelijkwaardig is en volledig stemrecht heeft. Net als nu voor de gemeenteraden en de waterschappen mogen Europese burgers meestemmen voor de Tweede Kamer en de Provinciale Staten. Iedereen die in de Europese Unie geboren is of hier als kind is opgegroeid, heeft aanvullend recht op Europees burgerschap. Om onderwerpen als taal en onderwijs goed te regelen worden gemeenschappen opgericht die niet gebonden zijn aan een gebied, naar voorbeeld van België. Gemeenschappen die nu buiten de natiestaat vallen krijgen zelfbeschikkingsrecht.

Toelichting:

Het is tijd om de natiestaat te ontgroeien. Hiermee wordt onnodig onderscheid gemaakt.

Verder ziet de indiener onrechtvaardigheid in een systeem gebaseerd op nationaliteit. Kinderen die hier geboren zijn maar op basis van huidige regelgeving niet automatisch Nederlander zijn, hebben het risico het land uitgezet te worden. Zie de uitzending van BOOS een paar jaar geleden over het kinderpardon, en de eerdere ophef over het uitzetten van Howick en Lili. Daarom vindt de indiener dat ook zij recht hebben op Europees burgerschap, ongeacht waar je geboren bent of wat je nationaliteit is.

Advies programmacommissie:

Oordeel congres. Dit voorstel is een vorm van verregaande Europese politieke integratie. De programmacommissie ziet enerzijds de waarde van deze politieke integratie, die goed past bij de standpunten over wereldburgerschap (punt 15.1) en pan-Europese kieslijsten (punt 15.15). Aan de andere kant is dit een fundamenteel punt over de federalisatie van de Europese Unie.

Amendement 170: Genuanceerder Chinastandpunt I

Indiener(s): Jeppe Bandringa.

Hoofdstuk 15, punt 33

Huidige tekst:

33. Nederland en de Europese Unie kunnen ook een belangrijke rol spelen tegen de Chinese regime.

Vervangen door:

33. Nederland en de Europese Unie kunnen een belangrijke rol spelen **in het verbeteren van de mensenrechtensituatie in China.**

Toelichting:

"Tegen het Chinese regime" is heel hard en eenzijdig. Hoewel DWARS wereldwijd democratie wil bevorderen, lijkt het er nu op dat het einddoel zou zijn om de regering van China ten val te brengen. Het is inderdaad bijzonder autoritair, maar daarin niet uniek. Er zijn meer dictaturen en één-partijstaten in de wereld. Het is wel belangrijk om de mensenrechtensituatie te benoemen juist omdat Nederland en Europa zoveel handel drijven met China.

Advies programmacommissie:

Oordeel congres. De programmacommissie heeft bewust voor een scherpe bewoording gekozen rondom China, omdat de mensenrechtensituatie schrijnend is en op dit thema bij de gevestigde orde onvoldoende aandacht en daadkracht is. De programmacommissie ziet ook de diplomatieke gevolgen van deze bewoordingen, en laten de keuze hierbij aan het congres.

Categorie 4

Hoofdstuk 1

Amendement 171: Schrappen Verbod op vernieling heilige geschriften

Indiener(s): Emma Dillingh, Marijn de Boer.

Hoofdstuk 1, punt 10b

Huidige tekst:

b. Het vernielen van heilige schriften wordt verboden

Vervangen door:

-

Toelichting:

Het vernielen van heilige schriften verbieden is niet in lijn met de rest van het politieke programma. Bovendien gaat het in tegen de vrijheid van meningsuiting en het demonstratierecht in sommige gevallen. Als een kunstenaar een bijbel of een koran in een vat met zoutzuur wil laten oplossen om een politiek punt te maken, moet dat gewoon kunnen. Het vernielen van boeken is een vorm van vrijheid van meningsuiting. Door boeken te vernielen uit men kritiek op een boek. Kritiek op religie moet toegestaan zijn, zeker omdat religie en hun heilige geschriften veel verwerpelijke ideeën bevatten. Religieuze teksten verdienen geen extra bescherming dan andere teksten. Kritiek hebben op een religie betekent niet dat religieuze mensen gediscrimineerd mogen worden. Je kan voor vrijheid van godsdienst en tegen discriminatie zijn en tegelijkertijd kritiek hebben op religie en voor vrijheid van meningsuiting zijn.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Het vernielen van heilige schriften kan niet gerechtvaardigd zijn door vrijheid van meningsuiting. Vrijheid van meningsuiting is niet absoluut. Het is legitiem (zowel in de mensenrechtenkaders van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens als de Europese Unie) om de vrijheid van meningsuiting te beperken om andere rechten te beschermen, zoals vrijheid van godsdienst en het verbod op discriminatie – vooral wanneer dit in verband is met de bescherming van kwetsbare en gemarginaliseerde groepen en individuen.

Het is essentieel om rekening te houden met de context waarin dit vaak voorkomt, voornamelijk de recente verbrandingen van Korans door extreemrechts in meerdere

Europese landen. De Koran is voor vele Moslims het heiligste symbool van hun geloof – het verbranden van de Koran wordt gezien als een aanval op en ontheiliging van Islam. In deze context is het onmogelijk te verdedigen dat deze verbrandingen alleen maar een uitoefening van vrijheid van meningsuiting en het demonstratierecht zijn. Dit zijn opzettelijke daden van aanzetten tot haat en geweld tegen Moslims.

Na de Koranverbrandingen in Zweden en Denemarken in 2023 was er een spoedsessie bij de VN-Mensenrechtenraad, die leidde tot de resolutie over 'het tegengaan van religieuze haat die aanzet tot discriminatie, vijaandigheid of geweld' op 12 juli 2023 (Resolutie 53/1) (<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G23/145/38/PDF/G2314538.pdf?OpenElement>).

Denemarken heeft consequent in december 2023 een wet aangenomen die het verbranden van de Koran verbiedt. Ook in Nederland was er in januari 2024 in Arnhem een poging tot het verbranden van de Koran door anti-Moslimgroep Pegida. De Arnhemse gemeenteraad noemt het vernielen van heilige schriften een aanval op sociale cohesie, en burgemeester Marcouch van Arnhem roept op 24 januari 2024 op tot een nationale verbod op het vernielen van de Koran.

Kritiek op een religie of zelfs de (interpretatie op de) tekst van een religie betekent niet dat het vernielen van het heiligste symbool van Islam toegelaten moet worden. In een inclusieve, democratische en pluralistische samenleving kan kritiek op respectvolle manieren worden geuit, zonder haat.

De vrijheid van meningsuiting kan het aanzetten tot haat of geweld tegen anderen niet rechtvaardigen. Om dit artikel te lezen zonder het in de bredere context en het huidige politieke en sociale klimaat te plaatsen, is juist waarom antiracisme en dekolonialisme noodzakelijk is en waarom DWARS ervoor pleit. Toch wegens de gevoeligheid van het onderwerp laat de programmacommissie het oordeel aan het congres.

Hoofdstuk 2

Amendement 189: Voorstel tot wijzingen van amendement 133

Indiener(s): Frank lemmers

Hoofdstuk 2, punt 1

Huidige tekst:

1. De monarchie wordt afgeschaft: democratie en een niet-verkozen staatshoofd gaan niet samen. Daarom wilt DWARS dat Nederland een republiek wordt, waarin het staatshoofd een ceremoniële functie heeft en zich verantwoord in het parlement.

Huidige tekst amendement:

1. De monarchie wordt afgeschaft: democratie en een niet-verkozen staatshoofd gaan niet samen. Daarom wilt DWARS dat Nederland een republiek wordt, waarin het staatshoofd de **minister-president is en het parlement het hoogste orgaan blijft. Er vinden aparte verkiezingen plaats voor de benoeming van de minister-president.**

Amendementswijziging:

1. De monarchie wordt afgeschaft: democratie en een niet-verkozen staatshoofd gaan niet samen. Daarom wil DWARS dat Nederland een republiek wordt. **De Raad van State gaat de rol van collectief staatshoofd vervullen. De vicepresident van de Raad van State wordt hernoemd naar president. Kabinetleden leggen de eed of belofte af tegenover de Raad van State, waarbij zij trouw zweren aan de rechtsstaat en alle burgers in plaats van aan de koning. Als andere landen binnen het koninkrijk de huidige verhoudingen willen laten blijven bestaan, wordt het koninkrijk omgezet in een federatie.**

Toelichting:

"Zolang niet in de uitoefening van het koninklijk gezag is voorzien, wordt dit uitgeoefend door de Raad van State." (Artikel 38, Grondwet)

Het lijkt indiener onwenselijk om de minister-president staatshoofd te laten zijn.

Nederland kent het systeem van collegiale besturen. Ministers (inclusief de premier) zijn aan elkaar gelijkwaardig. Ook zijn zij ieder individueel verantwoordelijk voor hun portefeuille, maar met eenheid in beleid en uitingen. Dat aanpassen door de minister-president hoger te plaatsen dan de rest zou erg ingrijpend zijn. De machtsverhoudingen onderling en tussen het kabinet en het parlement zouden waarschijnlijk (verder) uit balans raken.

In plaats daarvan vindt de indiener de Raad van State een betere vertegenwoordiger naar het buitenland toe, in plaats van bijvoorbeeld minister-president Wilders (even afkloppen hoor). Zwitserland heeft een vergelijkbaar collectief staatshoofd. Verder is het belangrijk dat ministers de eed of belofte afleggen tegenover een gezaghebbend orgaan. Mogelijk de eed of belofte laten afleggen tegenover de premier (die zelf ook, vaak tegelijkertijd, de eed of belofte moet afleggen) vindt de indiener onwenselijk. Om de werkdruk behapbaar te houden is het wel goed dat werkbezoeken zoveel mogelijk worden gedaan door kabinetsleden.

Er zijn verder andere dingen waar we rekening mee moeten houden als het gaat om hoe onze staat is ingericht. Het parlement (beide Kamers van de Staten-Generaal) is formeel niet het hoogste orgaan. In plaats daarvan zijn de Eerste Kamer en Tweede Kamer zogenaamde Hoge Colleges van Staat. Hiermee zitten ze in hetzelfde rijtje als bijvoorbeeld de Raad van State en de Algemene Rekenkamer. Als Nederland een republiek wordt, heeft dit ook gevolgen voor andere landen binnen het koninkrijk. Met deze twee punten is rekening gehouden in dit amendement.

Interessant feitje: de (vice)president van de Raad van State is zoals het nu geregeld is in de Grondwet al plaatsvervangend staatshoofd als er geen monarch of regent is.

Advies Programmacommissie:

[Ontraden](#)

Amendement 133: Het gaat om de inhoud, niet het geld

Indiener(s): Wessel Fonck.

Hoofdstuk 2, punt 1

Huidige tekst:

1. De monarchie wordt afgeschaft: democratie en een niet-verkozen staatshoofd gaan niet samen. Daarom wilt DWARS dat Nederland een republiek wordt, waarin het staatshoofd een ceremoniële functie heeft en zich verantwoord in het parlement.

Vervangen door:

1. De monarchie wordt afgeschaft: democratie en een niet-verkozen staatshoofd gaan niet samen. Daarom wilt DWARS dat Nederland een

republiek wordt, waarin het staatshoofd de **minister-president is en het parlement het hoogste orgaan blijft**. Er vinden aparte verkiezingen plaats voor de benoeming van de minister-president.

Toelichting:

Een los staatshoofd kost veel geld en levert niks op, want ceremonieel. Daarom is het goedkoper en beter om de minister-president het staatshoofd te maken.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Het direct verkiezen van deze functie verandert de aard van de functie, daarom willen we het congres zich laten uitspreken over deze verandering.

Amendement 172-a: Wijzigingsvoorstel om hoofdstuk 2, punt 13 over “verplichte referenda” te schrappen

Indiener(s): Jeppe Bandringa, Benide Bolumba, Quintin van Zuijlen, Luuk Voncken, Lykle Maatje.

Hoofdstuk 2, punt 13

Huidige tekst:

13. Verplichte referenda laten de burger kiezen tussen twee tegenstellende opties, waardoor details ontbreken. Daarom pleiten we voor een systeem bestaande uit twee stemrondes. Eerst wordt er gestemd over het doorzetten van huidig beleid tegenover nieuw beleid. Daarna worden er tegenvoorstellen op het huidig beleid gevormd, en wordt er gestemd tussen de voorstellen.

Vervangen door:

-

Toelichting:

Het huidige punt sluit niet goed aan bij de werkelijkheid. Wat wordt er bedoelt met “verplichte referenda”? In de politiek gaat het momenteel over het bindend correctief referendum, en niet over een andere vorm, dus het is onduidelijk waar dit naar verwijst. Daarnaast is een systeem van twee stemrondes gevaarlijk. Dit kan namelijk betekenen dat mensen tegen huidig beleid stemmen, zonder dat ze een idee hebben over hoe nieuw beleid er uitziet. Misschien is het voorstel dat huidig beleid pas wordt geschrapt als er nieuw beleid is ingestemd, maar dat is niet duidelijk.

Referenda zijn gevoelig voor stemmingmakerij en worden vaak gekaapt door mensen die er een ander politiek punt mee willen maken, waardoor er bijna nooit ruimte is voor de inhoud. Wij zien liever dat burgers betrokken worden via burgerberaden en vergelijkbare middelen, zoals in punt 12 van hetzelfde hoofdstuk. Verder vinden we raadgevende referenda op lokaal niveau een stuk minder risicovol dan bindende referenda op landelijk niveau. Daarom willen we vooral dit punt verwijderen.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Binnen de vereniging is er al langere tijd discussie rondom referenda, daarom willen we het congres het gezamenlijke standpunt laten bepalen om zo beter de gemiddelde mening weer te geven. Wel willen we het volgende meegeven: Referenda hebben vaak een negatief imago, bijvoorbeeld door Brexit, maar landen zoals Zwitserland laten zien dat het anders kan. In dit model krijgen burgers via petities de kans om referenda aan te vragen. Dit proces zorgt voor meer directe democratie, waardoor burgers direct deelkunnen nemen in het adviseren over wetgeving. Ook demonstreren de uitslagen van referenda het draagvlak en transparantie van beleid, zo kan de samenleving brede steun en openheid voor de kwestie uitspreken. Daarnaast is er meer evenwicht tussen de overheid en inwoners waarbij beide partijen een rol spelen. Door de maatschappij direct te betrekken bij belangrijke kwesties wordt burgerparticipatie dan ook gestimuleerd. Het Zwitserse model biedt waardevolle inzichten voor een gezondere democratie en kan dienen als inspiratie voor andere samenlevingen die meer participatie en transparantie nastreven.

Amendement 172-b: Wijzigingsvoorstel om hoofdstuk 2, punt 13 over “verplichte referenda” te schrappen

Indiener(s): Jeppe Bandringa, Benide Bolumba, Quintin van Zuijlen, Luuk Voncken, Lykle Maatje.

Hoofdstuk 2, punt 13

Huidige tekst:

13. Verplichte referenda laten de burger kiezen tussen twee tegenstellende opties, waardoor details ontbreken. Daarom pleiten we voor een systeem bestaande uit twee stemrondes. Eerst wordt er gestemd over het doorzetten van huidig beleid tegenover nieuw beleid.

Daarna worden er tegenvoorstellen op het huidig beleid gevormd, en wordt er gestemd tussen de voorstellen.

Vervangen door:

13. Wij zijn tegen referenda waarmee een kleine groep de hele bevolking kan dwingen om te kiezen tussen twee tegenstellende opties waarbij details en nuance vaak ontbreken. Daarom pleiten we voor een systeem bestaande uit twee rondes: eerst wordt er gestemd over het doorzetten van huidig beleid tegenover nieuw beleid. Daarna worden er alternatieven op het huidige beleid gevormd, en wordt er gestemd tussen die voorstellen. Het huidige beleid blijft van kracht totdat er een meerderheid is voor een alternatief

Toelichting:

Hoewel ik ook een wijzigingsvoorstel tegen referenda in het algemeen heb ingediend, zijn er ook een paar andere punten in dit wijzigingsvoorstel waarvan ik de formulering zelf niet goed begreep of niet ondersteunde. Waar het verwijderen uit het programma controversieel kan zijn, hoop ik dat dit wijzigingsvoorstel het programmapunt duidelijker en sterker kan maken als mijn wijzigingsvoorstel over referenda verwijderen het niet haalt.

Dit wijzigingsvoorstel maakt duidelijk wat er volgens mij bedoeld wordt met "verplichte referenda", namelijk referenda waarmee een voorgebakken keuze tussen twee opties aan het hele land wordt opgelegd door de indieners van het referendum. Verder laat het volgens mij minder ruimte voor verwarring over hoe het systeem met twee rondes werkt. Zo is er geen onduidelijkheid wat er met het beleid gebeurt als geen van de alternatieven in de tweede stemronde een meerderheid kan vinden.

Want: stel dat er een kleine meerderheid (51%) tegen het huidige beleid is, maar die stemmers zijn evenredig verdeeld over 3 uiteenlopende alternatieven, dan wil je niet dat huidig beleid (dat gesteund wordt door bijvoorbeeld 49% van de bevolking) kan worden vervangen door beleid dat de voorkeur is van bijvoorbeeld maar 17% (een derde van 51%) procent van de bevolking.

De mogelijkheid om het programmapunt op die manier te interpreteren heb ik met dit wijzigingsvoorstel geprobeerd weg te halen.

Mijn eerdere wijzigingsvoorstel over referenda, dat blijft staan, had twee uitgangspunten: 1. we zijn principiëel tegen referenda 2. het huidige punt is onduidelijk. Tijdens de bundelingsavond kreeg ik uitleg over de bedoelingen van de programmacommissie met dit punt. Ik denk dat die bedoeling op dit moment niet goed naar voren komt, en dat die met mijn wijzigingsvoorstel op een manier zijn uitgedrukt die tot minder verwarring en onduidelijkheid kan leiden. Ik meende te hebben besproken om dit voorstel direct naar de programmacommissie te sturen, maar dat was een misverstand aan mijn kant. Ik dien het daarom zo in.

Voor de duidelijkheid dus: ik hoop in de eerste plaats dat mijn eerste wijzigingsvoorstel om sowieso niet voor referenda te pleiten het haalt. Echter, haalt die het niet, dan zou ik het zelf jammer vinden dat dit punt zo onduidelijk blijft staan. Ik hoop dat in dat geval, dit wijzigingsvoorstel het kan halen zodat het standpunt over referenda in ieder geval helder is, ook al ben ik het er niet helemaal mee eens.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Wij blijven bij onze mening die geuit is in de toelichting van amendement 172, wel vinden we deze bewoording een verbetering ten opzichte van punt 13 zoals deze nu in het Concept Politiek Programma staat.

N.B. Dit amendement wordt alleen in stemming gebracht als amendement 172 ‘Wijzigingsvoorstel om hoofdstuk 2, punt 13 over “verplichte referenda” te schrappen’ **niet** het benodigde aantal stemmen haalt om verwijderd te worden.

Hoofdstuk 3

Hoofdstuk 4

Amendement 173: Het kapitalisme hoort in de KLIKO

Indiener(s): Renzo Gort, Wessel Fonck, Stein Jonker.

Hoofdstuk 4, voor punt 1

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

Het kapitalisme rust op een systeem van sociale ongelijkheid, uitbuiting, oneindige groei en winstmaximalisatie. Om deze reden schaffen we het

kapitalisme af en omarmen we een eco-socialistisch systeem. Dit alternatieve systeem staat voor duurzaamheid en rechtvaardigheid, en markeert het einde van exploitatie en oneindige groei.

Toelichting:

We spreken in ons programma al over allerlei manieren om het kapitalisme omver te werpen. Nu is het tijd om dit ook daadwerkelijk te benoemen. Fuck het kapitalisme. Fuck uitbuiting.

We kunnen niet blijven leven in een systeem waarbij groei over natuur wordt gezet. Waarbij de armen lijden onder de rijken. Waar de winst belangrijker is dan de service en veiligheid. Waar tienduizenden mensen gebruik moeten maken van de voedselbank. Waar er meer dan 100.000 dak- en thuisloze mensen zijn. Waar producten in het buitenland worden geproduceerd zodat milieuwetgeving kan worden ontweken en kinderen aan het werk kunnen worden gezet.

Advies programmacommissie:

Oordeel congres. Het punt maakt niet duidelijk wat een eco-socialistisch systeem precies inhoudt. Daarnaast vraagt de programmacommissie zich af of DWARS zich zo expliciet moet uitspreken over de exacte vorm van het alternatief op kapitalisme dat we voor ons zien, of dat dit open gelaten kan worden.

Amendement 35: Niet stallen vermogen in eigen bedrijf

Indiener(s): Wessel Fonck namens de Commissie Economie.

Hoofdstuk 4, punt 24

Huidige tekst:

24. Bedrijven moeten belasting betalen over het ondernemingsvermogen. Het MKB en vermogen dat noodzakelijk is voor het voortbestaan van het bedrijf zoals vastgoed, apparatuur en werkkapitaal worden uitgezonderd.

Vervangen door:

24. Een bedrijf dat alleen aandelen in andere bedrijven houdt, ook wel holding genoemd, moet al het vermogen uitkeren aan de aandeelhouders dat niet nodig is om reguliere werkzaamheden uit te voeren.

Toelichting:

Het huidige punt is erg vaag en onduidelijk. Zo wordt de winst uit vermogen al belast bij bedrijven. Los het vermogen belasten is best lastig om te verwezenlijken en best complex. Het is dus makkelijk om het vermogen onder het maximum van 2,5 miljoen

te laten vallen. Dit is te realiseren door bedrijven te forceren om hun winst uit te keren aan de aandeelhouders.

Advies programmacommissie:

Overnemen

Hoofdstuk 5

N.B Deze Amendementen komen uit verschillende hoofdstukken maar slaan op hetzelfde onderwerp. 177 is het meest verstrekkend, en beïnvloed of 175 en 176 worden besproken. Vandaar deze afwijkende volgorde.

Amendement 177: Verbied gokken en reclame voor gokken

Indiener(s): Martijn Staal, Roos Verheijen, Willem van 't Spijker.

Hoofdstuk 5, nieuw punt

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

Omdat gokken verslavend is en voor veel problemen kan zorgen, worden alle vormen van gokken verboden. Hier vallen niet alleen loterijen en (online) casino's onder, maar ook elementen in videospellen die praktisch overeenkomen met gokken, zoals lootboxes. Zolang kansspelen nog niet volledig verboden zijn, wordt reclame maken hiervoor verboden.

Toelichting:

Gokken en kansspelen voegen alleen maar leed toe en zijn een herverdeling van arm naar rijk. Dat druist in tegen de solidaire beginselen van DWARS.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Vooral voor de discussie omtrent het volledig verbieden van gokken, het mogelijk maken van illegaliteit en het ontnemen van eigen verantwoordelijkheid.

Amendement 175: Fuck gokken

Indiener(s): Commissie Economie.

Hoofdstuk 3, na punt 40

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

- 41. Een aanzienlijk deel van de mensen met schulden heeft een (online)gokverslaving. Het is van belang om deze verslaving tegen te gaan. DWARS pleit daarom voor het volgende:**
- a. Marktwerking in de goksector wordt afgeschaft. Geld verdienen over mensen die gokken wordt verboden;**
 - b. Er moet een harde limiet, van 150 euro per maand, komen op wat iemand kan vergokken;**
 - c. Het gebruik van meerdere accounts moet worden tegengegaan;**
 - d. Krasloten worden verboden;**
 - e. Zowel fysieke als online gokreclames worden volledig verboden;**

Toelichting:

Het huidige beleid om verslavingen tegen te gaan werkt niet. Sterker nog, online gokbedrijven verdienen bakken met geld aan verslaafde mensen, die vaker een lager salaris hebben. Ook de overheid verdient goed aan de gokverslaving. Volgens het CBS ging dit in 2022 om ongeveer 950 miljoen aan belastinginkomsten.

Advies Programmacommissie:

Overnemen

Let op: dit vervalt als 'Verbied gokken en reclame voor gokken' wordt aangenomen.

Amendement 176: Speel mee en verlies!

Indiener(s): Quinten Coret, Rik Bresters.

Hoofdstuk 4, na punt 17

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

- 18. Nederlandse Loterij en Holland Casino blijven staatsdeelnemingen. De focus van deze bedrijven komt volledig te liggen op het voorkomen en de bestrijding van kansspelverslaving. Reclames voor kansspelen horen hier nooit bij.**

Toelichting:

Het kabinet is momenteel de toekomst van Nederlandse Loterij aan het evalueren, en zal dit ook voor Holland Casino gaan doen. [1] Nu zijn deze bedrijven staatsdeelnemingen, en is de overheid dus aandeelhouder. Het is heel onverstandig om deze bedrijven te privatiseren, omdat door marktwerking een perverse prikkel tegen de bestrijding van verslaving zal ontstaan.

Door loterijen en casinos in handen van de overheid te houden kan de focus volledig verlegd worden naar het minimaliseren van het aantal deelnemers. Reclames hebben als doel meer mensen aan bijvoorbeeld een loterij mee te laten doen, en passen daarom niet bij het (nieuwe) doel van de bedrijven. Deze worden vervangen door campagnes tegen kansspelverslaving.

[1] <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/05/24/het-kabinet-verkent-toekomstopties-nederlandse-loterij>

Advies programmacommissie:

Overnemen

Let op: dit vervalt als 'Verbied gokken en reclame voor gokken' of 'Fuck gokken' wordt aangenomen.

Hoofdstuk 6

Hoofdstuk 7

Hoofdstuk 8

Amendement 178: Privévluchten

Indiener(s): Commissie Energie, Duurzaamheid & Mobiliteit.

Hoofdstuk 8 punt 15

Huidige tekst:

10. Veel vliegen past niet meer in de huidige klimaatcrisis. Om minder vluchten te krijgen worden de volgende dingen gedaan:

h. Privé- vluchten mogen niet landen en opstijgen binnen Nederland

Vervangen door:

h. **Binnenlandse privévluchten worden verboden. Privévluchten van en naar het buitenland blijven mogelijk, maar worden zeer zwaar belast en CO2 wordt gecompenseerd.**

Toelichting:

Politici of andere “belangrijke mensen” kunnen soms niet commercieel vliegen, dit in verband met persoonlijke veiligheid. Door privévluchten compleet te verbieden eis je dat wereldleiders op een andere manier naar Nederland komen. Hoewel deze mensen überhaupt vaker met de trein moeten is dit niet een realistische oplossing. Door de belasting op privé vluchten echt knetterhoog te maken kan er wel naar Nederland gereisd worden door mensen die te rijk zijn. (Lees: politici en belangrijke mensen) Zo hoeft Joe Biden of Dua Lipa niet met easyjet naar Nederland te komen ;)

Advies programmacommissie:

Ontraden. Hoewel we snappen dat het voor sommige personen onwenselijk om commercieel naar Nederland te vliegen, is dat geen reden om het niet te verbieden. De uitstoot van privéjets ligt tussen 5 tot 14 keer zo hoog als die commerciële vliegtuigen. Als je het voor iedereen beschikbaar blijft heb je zo meteen alsnog het probleem dat mensen met mokerveel geld privé naar Nederland blijven vliegen. Veel mensen kiezen ervoor om privé te vliegen terwijl ze ook commercieel kunnen vliegen, zei het in businessclass. Voor de vliegtuigen van staten geldt vaak een ander soort benaming die tussen militair en privé inzitten. Deze vluchten zouden dus niet verboden worden met dit punt.

Hoofdstuk 9

Amendement 159: Geen dansende muizen op tafel

Indiener(s): Julian Bos, Sjoerd Pol.

Hoofdstuk 9 na punt 11

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

12. Om de biodiversiteit in Nederland te beschermen mogen katten die als huisdier gehouden worden niet langer vrij buitenlopen.

Toelichting:

Katten behoren tot de grootste negatieve impacten op biodiversiteit. Er worden jaarlijks 17-200 miljoen vogels gedood in Nederland door katten. Wereldwijd worden er meer dan 2000 verschillende soorten wilde dieren gegeten door huiskatten, waarvan er bijna 350 beschermde diersoorten zijn. Verder wordt er ingeschat dat

katten (mede) verantwoordelijk zijn voor 26% van alle uitgestorven soorten reptielen, zoogdieren en vogels. Onderzoekers noemden katten “de meest problematische invasieve diersoorten ter wereld” afgelopen december in een onderzoek in Nature.

Katten zijn een gevaarlijke invasieve soort die zowel in Nederland als in de rest van de wereld heel slecht is voor de biodiversiteit. Het is dus tijd om buitenkatten zo snel mogelijk te stoppen door middel van een verbod op loslopende katten.

Bronnen:

<https://www.nature.com/articles/s41467-023-42766-6>

<https://www.pnas.org/doi/full/10.1073/pnas.1602480113>

<https://www.nu.nl/binnenland-en-buitenland/6293830/katten-eten-te-veel-kwetsbare-diersoorten-en-bedreigen-biodiversiteit.html>

<https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2348023-kat-grijpt-jaarlijks-miljoenen-beschermd-vogels-en-moet-voortaan-aangelijnd>

Advies programmacommissie:

Oordeel congres. We kunnen ons als commissie zeker vinden in de argumenten van de indiener. Echter willen we wel meegeven dat dit veel effect op baasjes van katten en op de katten zelf die nu (deels) buiten leven. Daar wordt in het huidige punt niet op ingegaan.

Amendement 179: Verbied TOEGEVOEGD suiker. Een mango behoudt hiermee zijn bestaansrecht deel 2

Indiener(s): Emma Dillingh.

Hoofdstuk 9 punt 32

Huidige tekst:

32. Ongezond eten wordt ontmoedigd door een verbod op reclames en kortingen op ongezond eten. **Er komt een verbod op calorierijk 'fastfood'**. Producten met veel suiker worden duurder door de invoering van een belasting op suiker bij de producent. In andere landen zorgt dit voor minder suiker in producten.

Vervangen door:

32. Ongezond eten wordt ontmoedigd door een verbod op reclames en kortingen op ongezond eten. Producten met veel suiker worden duurder door de invoering van een belasting op suiker bij de producent. In andere landen zorgt dit voor minder suiker in producten.

Toelichting:

Een volledig verbod op fastfood is moeilijk uitvoerbaar (en misschien ook wel een beetje betuttelend). Bovendien is het niet in lijn met de rest van het politiek programma. We willen XTC legaliseren omdat mensen daar prima mee om kunnen gaan binnen een gereguleerde markt, maar diezelfde mensen kunnen niet met gezond verstand een vegaburger bestellen bij de Maccie. Dat is raar en inconsistent. Nu ben ik wel minder bang voor een zwarte hamburgermarkt dan bij drugs, maar mijn punt is duidelijk. Bovendien moeten we dan gaan bepalen wat fastfood is en wat niet. Ik behoud mijzelf graag tot de consumptie van een of meerdere oliebollen tijdens oud en nieuw en met het gevaar dat ik nu erg liberaal klink; daar heeft de overheid niets mee te maken.

Advies programmacommissie:

Ontraden: We snappen de argumentatie van de indiener. Echter is de beschikbaarheid van calorierijk fastfood een groot probleem. Het eten van fastfood is veel meer genormaliseerd dat XTC kopen. We weten allemaal dat het heel lekker is om even snel een vette hap te halen na het uitgaan of voordat we de trein in stappen. Door calorierijk fastfood verbieden verplicht je de aanbieders ook om een gezondere keuze aan te bieden. We zien geen problemen met de uitvoerbaarheid van dit punt. De grens bepalen is misschien lastig, maar zodra deze grens er is, kan er gewoon een verbod worden ingesteld. Helemaal niks aan te doen aan calorierijk 'fastfood' vinden wij geen goed idee.

N.B. Als dit amendement wordt overgenomen door het congres, vervalt het volgende amendement 'Je kan niet xtc legaliseren en bamischijven verbieden' op dit punt.

Amendement 180: Je kan niet xtc legaliseren en bamischijven verbieden

Indiener(s): Wouter Ubbink.

Hoofdstuk 9 punt 32

Huidige tekst:

32. Ongezond eten wordt ontmoedigd door een verbod op reclames en kortingen op ongezond eten. Er komt een verbod op calorierijk 'fastfood'. Producten met veel suiker worden duurder door de invoering van een belasting op suiker bij de producent. In andere landen zorgt dit voor minder suiker in producten.

Vervangen door:

32. Ongezonder eten wordt ontmoedigd door een verbod op reclames en kortingen op ongezond eten. Er komt een **accijns** op calorierijk 'fastfood'. Producten met veel suiker worden duurder door de invoering van een belasting op suiker bij de producent. In andere landen zorgt dit voor minder suiker in producten.

Toelichting:

Niet alles wat ook maar een beetje slechte effecten kan hebben moeten we direct verbieden. Denk aan xtc of alcohol of wiet. Daar zijn we geen voorstander van - we willen juist een hogere accijns - maar we gaan het niet verbieden, want we geloven ook in de vrijheid en verantwoordelijkheid van de mens zelf, en we willen geen zwarte markt met alle criminaliteit, gezondheidsrisico's en milieuvervuiling van dien. Op dezelfde manier lijkt het me niet verstandig om bamischijven, groentekroketten, frietjes/patatjes, gefrituurde uitjes, vegan hamburgers, plantaardige kapsalon, loempiaatjes, [voer hier jouw favoriete vegan snack in voor een beroep op emotie], en al dat andere lekkers te verdoemen tot illegale achtersteeghandel en het dark web. Voordat de eerste big-macmaffia een kleine snackdealer heeft geliquideerd en voordat de exponentiële toename van frituurvetdumpingen in de Gulp leidt tot overbezetting van de Penitentiaire Inrichting in Vught.

Advies programmacommissie:

Oordeel congres: We snappen de argumentatie van de indiener. Echter is de beschikbaarheid van calorierijk fastfood een groot probleem. Het eten van fastfood is veel meer genormaliseerd dan XTC kopen. We weten allemaal dat het heel lekker is om even snel een vette hap te halen na het uitgaan of voordat we de trein in stappen. Door calorierijk fastfood verbieden verplicht je de aanbieders ook om een gezondere keuze aan te bieden. Deze verplichting mist in dit nieuwe voorstel.

Daarnaast is het geschatte beeld van een big-macmaffia wat ons betreft een stuk minder realistisch dan die voor bijvoorbeeld XTC omdat er genoeg legale verkoopplekken waar caloriearm 'fastfood' wel nog beschikbaar is.

Hoofdstuk 10

Amendement 181: Seks is leuk!

Indiener(s): Oscar Lawson.

Hoofdstuk 10, punten 22 & 23

Huidige tekst:

22. Tijdens de middelbare school moet meer aandacht komen voor seksuele voorlichting. Seksuele voorlichting bestaat bijvoorbeeld uit wat soa's zijn. Het doel van seksuele voorlichting is om seksuele veiligheid op tijd aan te leren.
23. Tijdens de middelbare school moet aandacht komen voor verdiepende relationele voorlichting. Verdiepende relationele voorlichting bestaat bijvoorbeeld uit seksuele- en genderdiversiteit, maar ook uit genot en intimiteit. Het doel van verdiepende relationele voorlichting is om leerlingen te vertellen over wat seksuele- en genderdiversiteit is.

Vervangen door:

- 22. Op de middelbare school moet er aandacht komen voor relationele en seksuele voorlichting. Onderwerpen die hierin aan bod komen zijn bijvoorbeeld consent en grenzen, genot en plezier, gezonde relaties, en intimiteit. Ook wordt er lesgegeven over anatomie, anticonceptie, SOA's, zwangerschap en veilige seks. Diversiteit op verschillende gebieden van seksualiteit, genderidentiteiten en relaties worden besproken.**

Toelichting:

Seksuele voorlichting kan niet goed werken zonder relationele voorlichting. Andersom ook niet. Het is belangrijk dat mensen leren over verschillende aspecten van seks. Door de onderdelen in 1 stuk te zetten laten we zien dat dit geen losstaande punten zijn. Dingen als anatomie, zwangerschap, soa's en anticonceptie horen voornamelijk bij seksuele voorlichting, maar zijn ook verbonden met relationele voorlichting. Ook heb ik wat nieuwe punten toegevoegd aan het lijstje waar over gesproken wordt, die ook belangrijk zijn bij iemands vorming op gebied van seks en relaties.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Het doel van seksuele voorlichting is wezenlijk anders dan het doel van relationele voorlichting zoals beschreven in de huidige teksten, daarom zijn dit ook 2 losse punten. Door dit 1 lang punt te maken verandert er ook niet zo veel aan de inhoud van het punt/de punten, dus lijkt het sowieso niet per se nodig om deze wijziging door te voeren. Wel in categorie 4 om het mogelijk te maken een discussie te hebben over dit onderwerp.

Amendement 182a: wijzigingsvoorstel op amendement '182: Gelijkheid van onderwijs'

Indiener(s): Quinten Coret

Hoofdstuk 10, nieuw punt

Huidige tekst:

- **Artikel 23 lid 7 van de grondwet, vrijheid van onderwijs, wordt afgeschaft. Voortaan wordt bijzonder onderwijs niet meer gefinancierd door de overheid.**

Vervangen door:

Artikel 23 lid 7 van de grondwet, wordt aangepast. Voortaan wordt onderwijs met religieuze uitgangspunten niet meer gefinancierd door de overheid. Bijzonder onderwijs in andere vormen blijft bekostigd door de overheid.

Toelichting:

Hoewel ik het volledig met de indieners eens ben dat artikel 23 in huidige vorm niet meer van deze tijd is, doet het huidige voorstel af van de kwaliteit van het onderwijs. Door al het bijzonder onderwijs niet meer te financieren worden onder andere Montessorischolen, Daltonscholen, en Vrijescholen voortaan privéonderwijs (als ze überhaupt zouden kunnen blijven bestaan). Dit zal ervoor zorgen dat deze vormen van onderwijs minder toegankelijk worden voor mensen die niet duizenden euro's per kind per jaar extra kunnen betalen. Het zal er daardoor ook juist voor zorgen dat verschillende groepen minder met elkaar in contact komen op school, in tegenstelling tot het doel van de indieners. Deze vormen van bijzonder onderwijs zijn een waardevolle toevoeging aan ons bestel, juist voor kinderen voor wie het 'standaardonderwijs' niet werkt, en zouden dus niet hun financiering moeten verliezen. Ik sluit me wel aan bij alle argumenten van de indieners over religieus onderwijs.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Naast dat het onderwerp nog steeds ingewikkeld en gevoelig is, moet niet vergeten worden dat de intentie van het amendement gelijkheid van onderwijs niet alleen was om religieus onderwijs te stoppen, maar ook om bijvoorbeeld Forumscholen te verbieden. Dit is niet om onderwijzers individualiteit weg te nemen en alles te operationaliseren onder een door de overheid bepaald 'normaal', maar is bedoeld om duidelijk te maken dat wanneer iedereen zelf een

school kan beginnen gelijkheid in onderwijs en feitelijk onderwijs niet door de overheid gegarandeerd kan worden.

Amendement 182: Gelijkheid van onderwijs

Indiener(s): Sjoerd Pol, Merel Buizer.

Hoofdstuk 10, nieuw punt

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

Artikel 23 lid 7 van de grondwet, vrijheid van onderwijs, wordt afgeschaft. Voortaan wordt bijzonder onderwijs niet meer gefinancierd door de overheid.

Toelichting:

Artikel 23 van de grondwet, vrijheid van onderwijs, is nog een overblijfsel van de verzuiling. Het is nu zo dat iedereen een school op kan richten op basis van een levensbeschouwing. Deze scholen vallen onder het bijzonder onderwijs. De overheid financiert het bijzonder onderwijs. Dit zorgt ervoor dat kinderen al op jonge leeftijd van elkaar gescheiden worden op basis van religie of andere levensovertuigingen. Dit is onwenselijk omdat verschillende bevolkingsgroepen nu niet of minder met elkaar in aanraking komen. Ook is het niet de taak van de overheid om religieus onderwijs te financieren. Religie is namelijk een privézaak. Ook zorgt artikel 23 ervoor dat ook de Forum voor democratie een eigen school heeft kunnen oprichten. Vrijheid van onderwijs klinkt goed, maar zorgt in de praktijk voor ongelijkheid en onwenselijke situaties. Daarom is het tijd voor gelijkheid van onderwijs.

Advies Programmacommissie:

Oordeel congres. Vrijheid van onderwijs is een onderwerp waar veel over te discussiëren is. In dit geval is dat net zo goed waar. Daarom oordeel congres.

Hoofdstuk 11

Amendement 183: Toegang tot alle delen, een voorstel voor meer diversiteit

Indiener(s): Renzo Gort

Hoofdstuk 11, punt 12

Huidige tekst:

12. De verdeling van geld en zendtijd bij de publieke omroep wordt anders. Er wordt vooral gekeken naar toegevoegde waarde. Het aantal leden telt minder zwaar mee.

Vervangen door:

12. De verdeling van geld en zendtijd bij de publieke omroep wordt anders. Er wordt vooral gekeken naar toegevoegde waarde. Het aantal leden telt minder zwaar mee. **Ook worden er extra potjes beschikbaar gesteld om bepaalde producties te stimuleren, met als doel het stimuleren van diversiteit, zowel voor als achter de camera, in de locatie van de productie en het type productie.**

Toelichting:

Door extra geld beschikbaar te stellen kun je bepaalde doelen behalen zonder bijvoorbeeld quota's op te leggen. Het is geïnspireerd op een methode die werd/wordt gebruikt bij de BBC. Voor de totstandkoming van deze methode zie het boek: "Access All Areas: The Diversity Manifesto for TV and Beyond" van Lenny Henry en Marcus Ryder.

Advies programmacommissie:

Oordeel congres. De programmacommissie betwijfelt of het beschikbaar stellen van verschillende potjes de meest effectieve manier is om het aanbod op de publieke omroep te sturen.

Amendement 174: Reclame: OP=OP!

Indiener(s): Rik Bresters, Quinten Coret.

Hoofdstuk 4, na punt 8

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

Er komt een reclameverbod. Het promoten van producten of diensten in ruil voor een beloning wordt verboden voor commerciële organisaties.

Verwijderen:

Hoofdstuk 5, pagina 36, punt 4: "Reclame voor alcohol wordt verboden en"
Hoofdstuk 8, pagina 60, punt 32: "Reclame en"

Hoofdstuk 11, pagina 70, punt 10

Hoofdstuk 11 pagina 71, punt 14

Toelichting:

In het DWARS-programma staat nu dat reclame een noodzakelijk kwaad is. DWARS is een idealistische organisatie. Daarom zouden wij niet al in ons politiek programma compromissen moeten sluiten. Reclame is een kwaad, en met een beetje idealisme niet noodzakelijk. In een circulaire economie is er geen plek voor een middel dat aanzet tot onnodige consumptie. In 2022 hebben we in Nederland 5,8 miljard euro uitgegeven aan reclame, vooral door grote bedrijven. Door het verbieden van reclame ontstaat er ruimte voor lokale ondernemingen. Reclame is overal, in de publieke ruimte en op onze schermen. Op alle plekken waar nu reclame is, zou ook ruimte kunnen zijn voor kunst en natuur. Alle tijd, geld en energie die wordt gestopt in het maken en kijken van reclame kan ook aan allerlei nuttige dingen worden besteed.

Sommige maatschappelijke organisaties hebben als doel om mensen te overtuigen, zij hebben daar reclame voor nodig. In een democratie moet er ruimte zijn voor publiek debat. Daarom wordt het verbod alleen gericht op commerciële organisaties.

Om het programma correct te houden worden de punten die overbodig worden door het reclameverbod verwijderd.

Advies programmacommissie:

Oordeel congres. Een volledig reclameverbod strekt ver. Argument tegen zijn dat door reclame consumenten goed worden ingelicht, en start-ups en innovatieve ideeën (sneller) kunnen groeien. Daarnaast zijn er goederen of diensten die alleen aangeboden of goedkoper aangeboden kunnen worden door reclame, denk aan nieuwswebsites, YouTube, sociale media, games, of de auto die je huurt. Aan de andere kant heeft de programmacommissie erg veel sympathie voor het voorstel, dat zowel gedegen als idealistisch is.

Nb. Als dit amendement wordt overgenomen wordt er niet gestemd over amendement 183

Amendement 194: Reclameverbod

Indiener(s): Jitske Bosma.

Hoofdstuk 11, kopje Publieke Ruimte

Huidige tekst:

-

Vervangen door:

Er komt een verbod op reclame in de publieke ruimte.

Toelichting:

Reclame is tegenwoordig echt óveral, zo ook op billboards, in bushokjes, langs de weg, ga zo maar door. Dit zijn reclames waar je op geen enkele manier aan kunt ontsnappen en ze zijn grotendeels voor producten of services die slecht zijn voor onze planeet en/of onszelf. Ze zorgen voor te veel prikkels en stimuleren overconsumptie. Plekken die bedoeld zijn voor gezelligheid en ontspanning worden gekaapt door de commerciële sector die vecht om je aandacht. Laten we ons als DWARS uitspreken tegen deze schadelijke reclames in de publieke ruimte.

Advies programmacommissie:

Overnemen

Hoofdstuk 12

Hoofdstuk 13

Hoofdstuk 14

Hoofdstuk 15

Amendement 184: Erken etnische zuivering en genocide op de Palestijnen

Indiener(s): Commissie Internationaal, Renzo Gort, Isabel Hepp, Jeanine Goossens, Cerisa van Kesteren, Vincent Heerink, Benide Bolumba, Jeppe Bandringa, Minne van der Mast, Frank Lemmers, Wessel Fonck, Lykle Maatje, Oscar Lawson, Lucas Kramer, Tesse van Zandwijk, Elise Kal, Stein Jonker, Marc Christenhusz, Job van Hussen.

Hoofdstuk 15, punt 32

Huidige tekst:

32. Nederland en de Europese Unie kunnen een belangrijke rol spelen in het conflict tussen Israël en Palestina. We moeten toewerken naar een oplossing van één seculiere staat waarbij verschillende bevolkingsgroepen elkaar niet meer als vijand zien. De bezetting van Palestijns gebied moet direct worden

beëindigd. De Nederlandse overheid moet de apartheid en het kolonialisme van Israël erkennen. Nederland en de Europese Unie moeten economische, diplomatieke en politieke druk uitoefenen op Israël om de schending van mensenrechten te stoppen.

Vervangen door:

32. Nederland en de Europese Unie kunnen een belangrijke rol spelen in het conflict tussen Israël en Palestina. We moeten toewerken naar een oplossing van één seculiere staat waarbij verschillende bevolkingsgroepen elkaar niet meer als vijand zien. De bezetting van Palestijns gebied moet direct worden beëindigd. **De Nederlandse overheid moet erkennen dat Israël zich schuldig maakt aan apartheid, kolonialisme, etnische zuivering, en genocide.** Nederland en de Europese Unie moeten economische, diplomatieke en politieke druk uitoefenen op Israël om de schending van mensenrechten te stoppen.

Toelichting:

De huidige situatie in Palestina, en in het bijzonder Gaza, vraagt om een duidelijke uitgesproken mening. Dit betekent het benoemen van de breed aangenomen termen als apartheid en kolonialisme. Daarnaast moeten we kijken naar de huidige situatie. In Gaza is nu meer dan 85% van de bevolking ontheemd, dat zijn meer dan 1,9 miljoen mensen.[1] Ieder met een eigen verhaal, met een eigen droom, welke met de grond gelijk zijn gemaakt door bommen of andere middelen van het Israëlische leger. Ongeveer 60% van de Palestijnen in Gaza leeft in acute hongersnood (IPC fase 4 en 5). Daarnaast heeft nog eens 34% een enorm tekort aan voedsel, maar heeft hierbij niet een direct risico op overlijden. Het is geprojecteerd dat rond begin februari de acute hongersnood is opgelopen naar bijna 80%.[2]

Israël pleegt op grote schaal oorlogsmisdaden. Om er een paar te noemen: het illegaal bezetten van de Palestijnse gebieden[3], het gebruiken van fosforbommen, voor en na 7 oktober[4][5][6], het ongericht bombarderen van burger'doelen'[7], het bombarderen van vluchtroutes of gebieden waar mensen niet kunnen vluchten[8][9], het afsluiten van water, voedsel en elektriciteit[10], het periodiek afsluiten van alle communicatie van/naar Gaza[1][11][12], etc. De lijst is eindeloos. Het is tijd om dit te benoemen. Daarnaast pleegt Israël ook in de Westelijke Jordaanoever vele mensenrechtenschendingen. Dat moet ook blijven worden benoemd. Het bezettingskolonialisme (settler colonialism)[3] en de apartheid[13] moeten stoppen.

De Nederlandse overheid heeft zich geregeld onthouden van een oproep tot staakt-het-vuren[14][15] en weigert de wapenleveringen aan Israël stop te zetten[16]. Dit lijkt niet te gaan verbeteren met de waarschijnlijke nieuwe extreemrechtse regering die er gaat komen. Het is daarom aan ons de taak om dit geluid extra luid te laten horen.

Over de term genocide. (met behulp van artikel 6 van het boek *Axis Rule in occupied Europe: Laws of Occupation*, van Raphael Lemkin, de bedenker van de term genocide) [17][18]

Het is lastig om een genocide te definiëren, aangezien het een proces is en geen op zichzelf staande actie. Daarnaast bestaat genocide uit verschillende fasen. Als eerste wordt de cultuur en identiteit van het volk vernietigd. Als tweede wordt de cultuur en identiteit vervangen door die van genocidepleger. Dit laatste kan worden gedaan door het volk zover te krijgen deze cultuur over te nemen of door het volk te verwijderen uit het gebied en te vervangen door hun eigen mensen, moge dit zijn door massamoorden of het deporteren van het volk.

Als we kijken naar het verdrag 'inzake de voorkoming en bestraffing van genocide, Parijs, 09-12-1948'[22], zien we dat de situatie in Gaza mogelijk valt onder de definitie van genocide. Artikel 2 noemt vijf situaties waarbij er sprake is van genocide, met als doel de vernietiging van een volk. Vooral punt c, het opleggen van levensvoorwaarden, lijkt van toepassing op de huidige situatie, gezien het extreme tekort aan voedsel en water dat wordt opgelegd aan de Palestijnen. Bovendien kan punt a, het doden van leden van de groep, ook worden toegepast op de situatie in Gaza (Hier wordt later nog op terug gekomen, met de rechtszaak van Zuid-Afrika).

Wie ondersteunen de term genocide of groot risico op genocide?

De meeste NGO's gebruiken verschillende termen om het bloedbad in Gaza te beschrijven. Israël begaat oorlogsmisdaden, zoals collectieve bestraffingen. Het is een apartheidsstaat die al decennia Palestijnen verdrijft, zowel in Gaza als op de Westelijke Jordaanoever. De term etnische zuivering wordt ook steeds vaker gebruikt.

De term genocide wordt terughoudend gebruikt. Het is een zware term met een ernstige geschiedenis. Soms wordt gesproken van een risico op genocide, maar er zijn ook steeds meer organisaties die beweren dat Israël op dit moment een genocide pleegt. Dit wordt gedaan door activisten en organisaties als Jewish Voices for Peace[19] en meer dan 1400 huidige of voormalige journalisten[20][21].

Dan hebben we nog Zuid-Afrika. Dat land heeft aan het einde van vorig jaar (29 december 2023) een rechtszaak aangespannen bij de ICJ, het internationale gerechtshof, waarin zij Israël beschuldigden van het plegen van genocide in strijd met het 'genocide verdrag'[22][23]. Zie hier een stukje van de introductie van de rechtszaak:

“The acts in question include killing Palestinians in Gaza, causing them serious bodily and mental harm, and inflicting on them conditions of life calculated to bring about their physical destruction. The acts are all attributable to Israel, which has failed to prevent genocide and is committing genocide in manifest violation of the Genocide Convention, and which has also violated and is continuing to violate its other fundamental obligations under the Genocide Convention, including by failing to prevent or punish the direct and public incitement to genocide by senior Israeli officials and others.”[23]

Waarom dan opnemen in het politiek programma?

De opname van de term genocide in het politiek programma is een moeilijke beslissing. Aan de ene kant wil je de term alleen gebruiken als je hem volledig kunt onderbouwen door onderzoeken en uitspraken van grote NGO's. Aan de andere kant wil je de situatie benoemen, ook als grote NGO's dat nog niet doen. Het is een afweging tussen het gebruik van bewezen termen en het nemen van een voorlopersrol in het gevecht voor mensenrechten.

Bronnen:

[1]: <https://www.unrwa.org/resources/reports/unrwa-situation-report-57-situation-gaza-strip-and-west-bank-including-east-Jerusalem>

[2]:

https://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/ipcinfo/docs/IPC_Gaza_Acute_Food_I_nsecurity_Nov2023_Feb2024.pdf

[3]: <https://news.un.org/en/story/2022/10/1129942>

[4]: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10/lebanon-evidence-of-israels-unlawful-use-of-white-phosphorus-in-southern-lebanon-as-cross-border-hostilities-escalate/>

[5]: <https://citizenevidence.org/2023/10/13/israel-opt-identifying-the-israeli-armys-use-of-white-phosphorus-in-gaza/>

- [6]: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2009/01/israel-used-white-phosphorus-gaza-civilian-areas-20090119/>
- [7]: <https://edition.cnn.com/2023/12/13/politics/intelligence-assessment-dumb-bombs-israel-gaza/index.html>
- [8]: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67114281>
- [9]: <https://edition.cnn.com/2023/10/16/middleeast/israel-palestinian-evacuation-orders-invs/index.html>
- [10]: <https://www.theguardian.com/world/2023/oct/17/crisis-gaza-why-food-water-power-running-out>
- [11]: <https://www.theguardian.com/world/2023/oct/27/gaza-internet-cutoff-israel-siege-casualties>
- [12]: <https://nos.nl/liveblog/2502815-zware-bombardementen-centraal-gaza-leger-oorlog-duurt-nog-vele-maanden#UPDATE-container-74336343>
- [13]: <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2022/02/israels-system-of-apartheid/>
- [14]: <https://www.nrc.nl/nieuws/2023/12/12/nederland-onthoudt-zich-bij-vn-opnieuw-van-stemming-over-staakt-het-vuren-gaza-a4184077>
- [15]: <https://www.ad.nl/buitenland/resolutie-vn-roept-op-tot-humanitair-staakt-het-vuren-waarom-onthield-nederland-zich-van-stemming~a74fc2a3/>
- [16]: <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/kabinet-staakt-levering-f-35-onderdelen-aan-israel-niet-tot-ongenoegen-van-deel-van-de-kamer~b53a1bd3/>
- [17]: <http://www.preventgenocide.org/lemkin/AxisRule1944-1.htm>
- [18]: <https://lemkinprogram.gmu.edu/lemkin>
- [19]: <https://www.jewishvoiceforpeace.org/2023/10/13/another-nakba/>
- [20]: <https://www.protect-journalists.com/>
- [21]: <https://theweek.com/politics/the-genocide-debate-in-gaza>
- [22]: <https://wetten.overheid.nl/BWBV0005551/1966-09-18>
- [23]: <https://www.icj-cij.org/case/192>

Advies programmacommissie

Oordeel congres.

We zijn het met de indieners eens om de situatie in Gaza en de Westelijke Jordanoever, naast apartheid en kolonialisme, ook als een etnische zuivering te erkennen.

Over de term genocide merken we het volgende op. We zijn het met de indieners eens dat de term terughoudend gebruikt moet worden, en dat de definitie zijn waarde verliest wanneer de toepassing daarvan niet goed kan worden onderbouwd. Wet zijn het daarom ook, met inachtneming van de huidige situatie, eens met de wil van de indieners om de situatie te benoemen en de taak van DWARS om een voorlopersrol aan te nemen in het gevecht voor mensenrechten.

Het Internationaal Strafhof moet nog uitspraak doen over de aanklacht van Zuid-Afrika tegen Israël. Het patroon van gedragingen en uitingen door Israëlische ministers, militaire leiders, en het leger tonen echter aan dat er wel degelijk sprake is van genocidale opzet. Daarbij houden we, naast de door de indieners genoemde misdaden, rekening met het volgende:

Palestijnen worden ontmenselijkt en gebagatelliseerd door Israëlische leiders. Er wordt naar ze verwezen als ‘menselijke dieren’¹[1], ‘monsters’ [2], ‘barbaren’[2] en ‘mensen van de duisternis’[3]. Oproepen tot een tweede Nakba en het uitwissen en wegvagen van heel Gaza worden voortdurend door topambtenaren uitgesproken [5, 6, 7, 8, 9]. Op 29 januari 2024 woonden 11 ministers en 15 coalitieleden van de Knesset een conferentie bij voor de ‘hervestiging’ van Gazanen en het bouwen van nederzettingen in belegerd gebied.’ [10] Daarnaast verwijzen we naar de 1948 Nakba, de 1982 Sabra en Shatila bloedbaden, en het systeem van apartheid en bezettingskolonialisme, die samen het genocidale patroon aantoont.

Ook merken we nog op dat de verklaring door de groep van VN-deskundigen (15 Speciale Rapporteurs, 2 Onafhankelijke Deskundigen en 5 VN-Werkgroepen) waarschuwde dat er al op 16 november 2023 een risico op genocide was. [11] In aanvulling hierop verwijzen we nog naar het tussenvonnissen van het Internationaal Gerechtshof (ICJ) op 26 januari 2024, waarbij de ICJ had uitgesproken dat de Palestijnen een erkende beschermde groep zijn die onder bescherming van het genocideverdrag vallen. Daardoor had de ICJ uitgesproken dat er *prima facie* (op het eerste gezicht) bewijs is van het plegen of het niet voorkomen van het plegen van een genocide door Israël. [12]

Wegens de gevoeligheid van het onderwerp en de beladenheid van het gebruik van de term genocide, laten we in dit geval het oordeel aan het congres.

- [1] <https://www.youtube.com/watch?v=ZbPdR3E4hCk>
- [2] <https://www.gov.il/en/departments/news/christmas-message-from-pm-netanyahu-24-dec-2023>
- [3] <https://twitter.com/disclosetv/status/1717232829766009086?s=20>
- [4] <https://twitter.com/Sprinter99800/status/1713064886027063584>
- [5] https://www.youtube.com/playlist?list=PL8E54R76rowCcCOn_HQf36o1RF3_oD3z4
- [6] <https://www.npr.org/transcripts/1213684429#:~:text=We%20need%20a%20cultural%20chan>
- [7] https://twitter.com/Isaac_Herzog/status/1713661051986678189
- [8] <https://www.theguardian.com/world/2023/oct/13/israel-darkest-day-24-hours-of-terror-hamas-gaza>
- [9] <https://static.zman.co.il/www/uploads/2023/11/WhatsApp-Image-2023-11-05-at-11.42.32.jpeg>
- [10] <https://www.reuters.com/world/middle-east/israeli-ministers-join-ultranationalist-conference-urging-gaza-resettlement-2024-01-29/>
- [11] <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2023/11/gaza-un-experts-call-international-community-prevent-genocide-against>
- [12] <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240126-ord-01-00-en.pdf>

Amendement 185: Twee staten oplossing

Indiener(s): Marijn de Boer.

Hoofdstuk 15, punt 32

Huidige tekst:

32. Nederland en de Europese Unie kunnen een belangrijke rol spelen in het conflict tussen Israël en Palestina. **We moeten toewerken naar een oplossing van één seculiere staat waarbij verschillende bevolkingsgroepen elkaar niet meer als vijand zien.** De bezetting van

Palestijns gebied moet direct worden beëindigd. De Nederlandse overheid moet de apartheid en het kolonialisme van Israël erkennen. Nederland en de Europese Unie moeten economische, diplomatieke en politieke druk uitoefenen op Israël om de schending van mensenrechten te stoppen.

Vervangen door:

32. Nederland en de Europese Unie kunnen een belangrijke rol spelen in het conflict tussen Israël en Palestina. **We moeten toewerken naar een oplossing van twee aparte staten waarbij verschillende bevolkingsgroepen over zichzelf kunnen regeren.** De bezetting van Palestijns gebied moet direct worden beëindigd. De Nederlandse overheid moet de apartheid en het kolonialisme van Israël erkennen. Nederland en de Europese Unie moeten economische, diplomatieke en politieke druk uitoefenen op Israël om de schending van mensenrechten te stoppen.

Toelichting:

Een één staat oplossing gaat nooit in de praktijk gebracht worden. Israël gaat namelijk nooit hun staat opgeven die ze al 75 jaar hebben en talloze oorlogen voor hebben gewonnen. Denken dat mensen die al 75 jaar continu met elkaar aan het vechten zijn samen vredig kunnen leven in één staat is naïef. Zolang er geen twee staten zijn zullen Palestijnse groeperingen blijven aanvallen en Israël nog harder in de verdediging schieten. Pleiten voor een één staat oplossing zal dus alleen maar voor meer en meer geweld zorgen, wat voor beide kanten van dit conflict een ongewenste uitkomst is. Een oplossing die minder ver weg is, is een twee staten oplossing waarbij de Israëliërs en Palestijnen in hun eigen staat kunnen leven. De 'apartheid' is dan ook opgelost, aangezien Israël dan geen Palestijnse grond meer bezet.

Advies programmacommissie

Ontraden

1. De koloniale geschiedenis van de twee-staten oplossing en de huidige bezetting en onderdrukking van Palestijn

De twee-staten oplossing zoals deze nu is, vloeit voort uit VN Resolutie 181 en de Oslo akkoorden.[1] Hiermee is dit een product van een koloniale geschiedenis. Het gevolg ervan is een apartheidsregime, waarbij Palestijnen stelselmatig onderdrukt worden en nu uitgeroeid worden. Momenteel zijn er 5.9 miljoen Palestijnen die geregistreerd staan als vluchteling. Zolang de bezetting van Palestijns grondgebied

door Israël voortduurt, kunnen Palestijnen niet terugkeren naar eigen grondgebied. De twee-staten oplossing is een construct dat voornamelijk onder Westerse Staten populair is. De huidige situatie toont aan dat een twee-staten oplossing met een aparte Israëlische staat, leidt tot bezetting van Palestijns grondgebied. [2, 3]

2. De twee-staten oplossing is onrechtvaardig

Zelfs als de twee-staten oplossing wel uitgevoerd wordt, richt deze zich op de grenzen van vóór 1967 als uitgangspunt. Dit is zoals hierboven genoemd een product van een koloniale geschiedenis en de 1948 Nakba. Dit zou nog steeds betekenen dat Palestijnen niet kunnen terugkeren naar meer dan 80% van het land waar ze moesten vluchten vanwege etnische zuivering.

Daarnaast zal Israël, in het geval van een twee-staten oplossing, alsnog controle hebben tot een grote meerderheid van natuurlijke hulpbronnen en de distributie ervan, zoals water en vruchtbaar land. Dit wordt verergerd door het apartheidsregime en de huidige oorlog. Hierdoor wordt permanente en onomkeerbare schade aan de bodem en hulpbronnen in Palestijns grondgebied aangericht. Dit betekent dat Palestina afhankelijk aan Israël zou blijven. [4, 5]

3. Een twee-staten oplossing gaat nooit in de praktijk gebracht

Netanyahu heeft meerdere keren zijn verzet tegen de Palestijnse soevereiniteit en Palestijnse staat geuit. [6, 7, 8]. Gedurende deze oorlog hebben Israëlische politieke en militaire leiders meerdere verklaringen afgelegd waarin wordt uitgeroepen tot het uitwissen en wegvagen van Gaza. [9, 10, 11, 12, 13] We zijn het ermee eens dat Israël nooit hun staat zou opgeven – maar het is ook zo dat Israël nooit de soevereiniteit en rechten van Palestijnen zou erkennen.

4. Een één-staat oplossing als een dekoloniale oplossing

Dekolonialisme gaat niet over wat 'uitvoerbaar' is in de ogen van Israël en onder Westerse Staten, maar over wat rechtvaardig is. Een twee-staten oplossing is onrechtvaardig en niet haalbaar. Dit wordt onder andere beargumenteerd door Lustick. Er is al sprake van een 'één-staat realiteit' waarin Israël Palestijnen blijft onderdrukken. We moeten kijken naar een één-staat alternatief om de rechten van Palestijnen echt te waarborgen. [14] Daarnaast is de één-staat oplossing niet nieuw[15] en ook niet per se onrealistisch[16].

Bovendien is het argument dat een één-staat oplossing tot meer geweld zou leiden of tot het uitdrijven of etnische zuivering van Israëliërs een koloniaal argument dat ook tegen het eindigen van apartheid in Zuid-Afrika en slavernij in de VS wordt gebruikt. [17] En toch zijn we al tientallen jaren getuige van het tegenovergestelde: de etnische zuivering en onderdrukking van Palestijnen in *realtime*.

De programmacommissie pleit daarom voor een oplossing waarin Palestijnen zeggenschap over hun eigen land en volk krijgen en waarin zij in een situatie van vrede, vrijheid en gelijkheid kunnen leven. Hiertoe is het belangrijk dat niet de situatie wordt nageleefd waarvan het Westen denkt dat dit het beste is, maar dat er een situatie komt waarin Palestijnen zeggenschap krijgen over hun eigen lot en waarin Palestijnen hun rechten echt gewaarborgd kunnen worden. Daarom adviseert de programmacommissie tegen dit amendement.

[1] <https://www.britannica.com/topic/two-state-solution>

[2] <https://news.un.org/en/story/2023/05/1136662>;

[3] <https://www.un.org/unispal/about-the-nakba/>

[4] <https://imeu.org/article/environmental-apartheid-in-palestine>

[5] <https://www.euronews.com/green/2023/12/20/rivers-of-sewage-dirty-water-and-toxic-air-the-environmental-disaster-unfolding-in-gaza>

[6] <https://www.theguardian.com/world/2024/jan/18/netanyahu-tells-us-opposes-palestinian-state-after-gaza-war>

[7] <https://www.aljazeera.com/news/2024/1/21/israels-netanyahu-doubles-down-on-opposition-to-palestinian-statehood>

[8] <https://news.un.org/en/story/2024/01/1145807>

[9]

https://www.youtube.com/playlist?list=PL8E54R76rowCcCO_nHQf36o1RF3_oD3z4

[10]

<https://www.npr.org/transcripts/1213684429#:~:text=We%20need%20a%20cultural%20chan>

[11] https://twitter.com/Isaac_Herzog/status/1713661051986678189

[12] <https://www.theguardian.com/world/2023/oct/13/israel-darkest-day-24-hours-of-terror-hamas-gaza>

[13] <https://static.zman.co.il/www/uploads/2023/11/WhatsApp-Image-2023-11-05-at-11.42.32.jpeg>

[14] Lustick, Ian S. *Paradigm Lost: From Two-State Solution to One-State Reality*. University of Pennsylvania Press, 2019.

[15] Khalidi, Rashid. *Palestinian Identity*. Columbia University Press, 1997.

[16] Hussein, Cherine. *The re-emergence of the single state solution in Palestine/Israel: Countering an illusion*. Routledge, 2015; Farsakh, Leila. "The One-State Solution and the Israeli-Palestinian Conflict: Palestinian Challenges and Prospects." *Middle East Journal*, vol. 65, no. 1, 2011, pp. 55–71. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/23012093>; Tilley, Virginia. *The one-state solution: A breakthrough for peace in the Israeli-Palestinian deadlock*. University of Michigan Press, 2010.

[17] <https://curve.carleton.ca/2aeddef3-06a0-4b8e-8504-367caf8edd17>;
<https://www.loc.gov/exhibits/jefferson/159.html>